

**Náklady práce a jejich struktura v ČR
v období konjunktury po roce 2000**

Jan Vlach
Tomáš Kozelský

VÚPSV, v.v.i., Praha
2010

Publikace byla schválena ediční vědeckou radou ve složení:

doc. Ing. Ladislav Průša, CSc. (VÚPSV, v.v.i. Praha)
Ing. Martin Holub, Ph.D. (VÚPSV, v.v.i. Praha)
Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D. (FSV UK Praha)
Ing. Robert Jahoda, Ph.D. (MU Brno)
Ing. David Prušvic, Ph.D. (MF ČR)
Ing. Jan Mertl, Ph.D. (VŠFS Praha)
Ing. Jan Molek, CSc. (JU České Budějovice)

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Praha 2, Palackého náměstí 4
jako svou 420. publikaci
Vyšlo v roce 2010 1. vydání, náklad 220 výtisků, počet stran 95
Tisk: VÚPSV, v.v.i.

Recenze: prof. Ing. Jaromír Gottwald, CSc. (VŠB Ostrava)
Ing. David Prušvic, Ph.D. (MF ČR)

ISBN 978-80-7416-076-9

<http://www.vupsv.cz>

Abstrakt

Autoři se pokoušejí definovat stěžejní problémy vývoje nákladů práce po roce 2000 v podmínkách konjunktury a integrace české ekonomiky do jednotného vnitřního evropského trhu. V důsledku cenové a mzdové konvergence postupně slábne konkurenční výhoda levné práce v ČR.

První kapitola popisuje základní aspekty postavení úplných nákladů práce v reprodukci ekonomických a sociálních vztahů. Druhá kapitola vymezuje základní makroekonomický a institucionální rámec pohybu nákladů práce v ČR od roku 2000. Třetí kapitola charakterizuje použité informační zdroje a jejich metodická omezení. Problematice pohybu nákladů práce a jejich diferenciaci se věnuje 4. kapitola. Pohyb nákladů práce v ČR autoři sledují v relacích se zeměmi EU.

Klíčová slova: náklady práce, přímé náklady práce, nepřímé náklady práce, produktivita práce, zdanění práce

Abstract

The authors attempt to define the core issues of labour costs development after 2000 in terms of boom and integration of the Czech economy into the single European market. The price and wage convergence gradually diminishes the competitive advantage of cheap labour in the Czech Republic.

The first chapter describes basic aspects of the position of total labour costs in the reproduction of economic and social relations. The second chapter defines the basic macroeconomic and institutional framework for the movement of labour costs since 2000 in the Czech Republic. The third chapter describes the information sources and their methodological limitations. The issue of labour costs movement and its differentiation is dedicated to the fourth chapter. The authors follow the movements of labour costs in the Czech Republic in relation to the EU countries.

Keywords: labour costs, direct labour costs, indirect labour costs, productivity, labour taxation

Obsah

Úvod	7
1. Obsah a postavení nákladů práce v sociálně-ekonomických vztazích	9
2. Makroekonomický a institucionální rámec pohybu nákladů práce v ČR	12
3. Zdroje dat o nákladech práce a jejich využití pro mezinárodní srovnání	20
3.1 Eurostat	21
3.2 OECD	23
3.3 Monitoring nákladů práce VÚPSV, v.v.i.	23
3.4 Struktura sledování nákladů práce.....	24
3.5 Interpretace výsledků nadnárodních statistických šetření	27
4. Náklady práce v ČR a ve státech EU	28
4.1 Pohyb úplných nákladů práce a jejich struktury	28
4.2 Pohyb úplných nákladů práce a produktivity práce v ČR.....	36
4.3 Vývoj nákladů práce v ČR a v EU.....	37
4.4 Zdanění práce	46
4.5 Náklady práce v odvětvích.....	51
4.5.1 Diferenciace úplných nákladů práce v ČR.....	51
4.5.2 Odvětvové náklady práce v ČR a EU	64
5. Shrnutí a závěr	73
Literatura	77
Příloha	81

Úvod

Úroveň nákladů práce se významně podílí na tržním a výnosovém postavení podnikatelských subjektů a je důležitým faktorem podnikatelských aktivit (podnikatelské klima, substituce kapitálu a práce). Náklady na práci jsou v jednotlivých státech základnou národních výrobních a celkových reprodukčních nákladů a svou vahou a specifickým postavením v podstatné míře rozhodují o konkurenční pozici na globálním a evropském integrovaném trhu. V nadnárodním rozměru investoři při svém rozhodování přihlížejí ke komparativní pozici nákladů na práci. Struktura nákladů práce, tj. poměr mezi mzdovou složkou a sociálně personálními nákladovými složkami, odráží základní mechanismy rozdělovacích a přerozdělovacích procesů a ovlivňuje vztahy mezi zaměstnavateli, zaměstnanci, státem a jejich vzájemné aktivity.

Cílem autorů je vyhodnotit změny faktorů utváření úplných nákladů práce (sociální model, cenová konvergence vč. ceny práce, hospodářská politika, produktivita práce, chování sociálních partnerů). S využitím metody deskriptivní analýzy a mezinárodní komparace studie ověřuje rozsah snižování výhody levné práce v ČR ve vzájemných souvislostech s integrací do jednotného vnitřního evropského trhu. Vyhodnocení pohybu ceny práce v období konjunktury a konvergenčních procesů po roce 2000 je východiskem pro identifikaci rizik a možných východisek.

Předkládaná studie navazuje na úvodní studii z roku 2004 *Náklady práce*,¹ která stručně charakterizovala období let 2000-2003 a kterou ve spolupráci s odborníky ze Svazu průmyslu a dopravy a ČMKOS zpracoval Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (dále jen „VÚPSV“) v roce 2004 pro Úřad vlády. Vedle zpracování metodiky zkoumání práce jako determinanty konkurenceschopnosti české ekonomy bylo výsledkem potvrzení relativně a absolutně nízkých nákladů práce v ČR v relaci k EU. Identifikace faktorů utváření ceny práce a jejich zhodnocení vyplynul trend zvyšování ceny práce v důsledku čerpání mzdového polštáře. Studie byla předmětem jednání sociálních partnerů na různých úrovních až po 52. zasedání Rady hospodářské a sociální dohody ČR v dubnu 2005. Tripartita doporučila věnovat sledování nákladů práce v ČR v komparaci s ostatními zeměmi EU soustavnou pozornost.

Zhodnocení základních problémů pohybu nákladů práce z pohledu proporcí změn makroekonomického rámce se opírá o výsledky výzkumu, které formulovaly studie vydané VÚPSV a odborné články z let 2004-2008, v rámci výzkumného záměru VÚPSV na léta 2004-2010 „Postavení úplných nákladů práce v reprodukci ekonomických a sociálních vztahů v ČR“ a výstupy výzkumu českých a zahraničních institucí. Významným zdrojem informací byly závěry analýzy *Náklady práce v ČR a v EU po roce 2003*, kterou zpracoval VÚPSV, v.v.i. pro Svaz průmyslu a dopravy ČR v rámci projektu „Posilování sociálního dialogu s důrazem na modernizaci institucí, rozvoj lidských zdrojů a rozvoj kvality služeb sociálních partnerů“, který byl spolufinancován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

První kapitola popisuje základní aspekty postavení úplných nákladů práce v reprodukci ekonomických a sociálních vztahů. Na ni navazuje druhá kapitola, která vymezuje základní makroekonomický a institucionální rámec pohybu nákladů práce v ČR od roku 2000. Třetí kapitola charakterizuje použité informační zdroje a jejich metodická omezení. Problematice pohybu nákladů práce a jejich diferenciaci se věnuje 4. kapitola. Pohyb nákladů práce autoři sledují v relacích s ostatními zeměmi EU. Závěr

¹ Baštýř, I., Prušvic, D., Vlach, J. *Náklady práce*. Praha: VÚPSV, 2004. Dostupné na <http://praha.vupsv.cz/>

studie shrnuje získané poznatky a hledá směry doporučeného chování sociálních partnerů v období očekávaného oživení a následné konjunktury.

Autoři děkují expertům Svazu průmyslu a dopravy ČR, Českého statistického úřadu a MPSV za poskytnuté konzultace k řešené problematice.

1. Obsah a postavení nákladů práce v sociálně-ekonomických vztazích

Náklady práce obsahují výdaje a náklady vynakládané zaměstnavateli na zaměstnance. Základní složkou nákladů práce jsou mzdy a platy zaměstnanců, další složkou jsou nemzdové náklady, zejména sociální náklady, výdaje a požitky a personální náklady, dílčí složkou jsou daně a dotace spojené se zaměstnanými osobami. Náklady práce vyjadřují cenu nákupu práce zaměstnavateli na trhu. Jejich úroveň a vývoj osciluje kolem rovnovážného stavu mezi nabídkovou a poptávkovou stranou trhu práce. Pozice a politická síla sociálních partnerů při sjednávání mzdových a pracovních podmínek ovlivňují utváření nákladů práce. Minimálně roční platnost kolektivních smluv se odráží ve zpoždění, rigiditě nákladů práce za vývojem ekonomického výkonu a makro- a mikroekonomických proporcí. Objem nákladů práce na makroekonomické úrovni v daném období ovlivňuje rovnováhu národní ekonomiky, spotřebu a chování podnikatelských subjektů a státu a finanční zajištění systému sociálního a zdravotního zabezpečení. Úroveň a dynamika nákladů práce jsou ve vzájemné interakci s úrovní a dynamikou produktivity práce, relativní hladinou výrobních a spotřebitelských cen. V ekonomických vztazích jsou náklady práce významným faktorem konkurenční pozice:

- v mezinárodním měřítku na makroekonomické úrovni; výše pracovních nákladů v jednotlivých zemích, popř. odvětvích,
- vnitrostátně; výše nákladů práce jednotlivých podnikatelských subjektů uvnitř odvětví.

Struktura nákladů práce představuje spojnici mezi ekonomickou a sociální sférou. Náklady práce jsou zdrojem převažující části příjmů nejpočetnější sociální skupiny - zaměstnanců. Je to především odměna za práci, tj. mzdy, platy a odměny za pracovní pohotovost, popř. ve statutárně nebo smluvně stanovených případech za neodpracovanou, avšak placenou dobu zahrnutou do náhrady mzdy. Mzdová a platová plnění zaměstnancům se spolu s dalšími zdroji podílejí na tvorbě finančních prostředků pro fondy sociální ochrany, z nichž se vyplácejí starobní a invalidní důchody, peněžní a naturální dávky v nemoci, kryjí se náklady zdravotní péče, popř. další sociální potřeby obyvatelstva.² Náklady práce současně zahrnují personální výdaje na získání a udržení zaměstnance a péči o jeho kvalifikaci.

Výše a struktura nákladů práce ovlivňuje podnikatelské aktivity, motivuje zaměstnance a působí na vztahy mezi státem, zaměstnavateli a zaměstnanci a dalšími sociálními skupinami obyvatelstva. Limity možných úprav proporcí a architektury nákladů práce jsou vyrovnanost veřejných rozpočtů a konkurenceschopnost národní ekonomiky. Změny struktury úplných nákladů na práci musejí korelovat se změnami financování sociálního, zdravotního a vzdělávacího systému. Analýza nákladů práce představuje zodpovězení komplexu otázek o jejich úrovni, struktuře, produktivitě práce a souvislosti s pohybem sociálních vztahů.

Struktura nákladů práce je utvářena aktivitami subjektů na trhu práce (tj. zaměstnavatelů a zaměstnanců) a systémem sociální ochrany a zdravotního zabezpečení. Vliv konkrétní pozice zaměstnavatelů a zaměstnanců na pracovním trhu se promítá do přímých nákladů práce (výše výdělku a formy a složky mezd a platů), sociálních požitků a smluvně, popř. zaměstnavateli dobrovolně poskytovaných sociál-

---

² Pozicí nákladů práce v sociální oblasti se tento text dále zabývá jen pokud bezprostředně souvisí s postavením nákladů práce v ekonomických vztazích.

ních plnění nebo plnění zajišťujících personální rozvoj zaměstnanců. Systém sociální ochrany určuje úroveň povinných sociálních výdajů do veřejných rozpočtů. Rozsah státem zabezpečované péče o pracovní sílu se odráží ve výši nákladů zaměstnavatele na zaměstnance a daňovém zatížení práce.

Přímé náklady práce bezprostředně vyplývají z pozic sociálních partnerů na pracovním trhu, objem mezd se dynamicky vyvíjí. Charakter a intenzita pohybu závisí na uplatňovaných mechanismech utváření mzdového ocenění práce. V podnikatelské sféře je rozhodující formou smluvní stanovení úrovně a podmínek jejich poskytování. Nepodnikatelská sféra se řídí politickými rozhodnutími ohledně příjmů a výdajů státního rozpočtu, resp. spotřeby vlády. Pohyb nákladů práce je v obou sférách vzájemně provázaný.

Výdaje z centralizovaných fondů sociální ochrany (zákonné sociální výdaje) mají charakter zaručených plnění v dlouhém časovém horizontu (příjmové zajištění v nemoci, úhrady zdravotní péče, invalidní a starobní důchody aj.). Důsledkem a současně předpokladem je podmínka co nejvyšší stability finančních zdrojů. Úroveň taxativně stanovených plateb do fondů sociálního a zdravotního zabezpečení musí být pokud možno dlouhodobá. Rovnováhu příjmů a výdajů zajišťuje zvýšení odvodů do solidárních fondů a zdanění na hrubých mzdách a platech.

Zákonné sociální výdaje jsou sekundární, odvozenou veličinou. Prioritním faktorem rozhodným pro jejich výši je celková architektura utváření solidárních centralizovaných fondů sociální ochrany. Pro jejich výši jsou určující druhová rozmanitost, výše a konstrukce dávek poskytovaných z centralizovaných fondů a proporce, v nichž se na krytí finančních potřeb centralizovaných fondů sociální ochrany účastní na jedné straně adresně povinné odvody zaměstnavatelů a zaměstnanců a na druhé straně neadresně výnosy přímých a nepřímých daní. Rozsáhlé možnosti kombinace vedou ke značné různorodosti konkrétního uspořádání národních systémů.

Z mezinárodních srovnání vystupuje různorodost konkrétních systémů tvorby zdrojů a zaměření centralizovaných sociálně-ochranných fondů uplatňovaných v jednotlivých zemích. Enormní je rozdílnost sazeb povinných odvodů u zaměstnavatelů z hlediska jejich výše a účelu. Na tvorbě zdrojů pro centralizované sociálně-ochranné fondy se v jednotlivých zemích značně diferencovaně podílejí i povinné odvody z hrubé mzdy zaměstnanců nebo ostatní výnosy daňové soustavy. Souhrnné sazby povinných odvodů i úhrnné daňové zatížení hrubých mezd, tj. část nákladů práce, které směřují do veřejného sektoru, tzv. daňová mezera, v mezinárodním srovnání vykazují značné rozdíly. Jejich interpretace musí přihlížet ke konkrétnímu modelu sociální ochrany.

Údaje naznačují dva základní typy systémů sociální ochrany:

1. Vysoký stupeň sociální solidarity a přerozdělovacích procesů, pro který je typická vysoká úroveň povinných odvodů zaměstnavatelů i zaměstnanců do centralizovaných sociálně-ochranných fondů a značný rozsah i výše plnění z těchto fondů poskytovaných podle principu solidarity a na druhé straně relativně nižší úroveň čistých výdělků. Typickými představiteli států, které uplatňují tento systém, jsou kontinentální státy jako Francie, Itálie, Rakousko a Německo a severské země jako Švédsko nebo Finsko. Tento typ sociální ochrany uplatňuje také ČR a postkomunistické státy.
2. Individuální odpovědnost za řešení sociálních a zdravotních rizik, anglosaský model, je systém uplatňovaný ve Velké Británii a v Irsku. Nízkým povinným odvodům zaměstnavatelů i zaměstnanců odpovídají nízká zaručená plnění, avšak na druhé straně relativně vysoká úroveň hrubých a zejména čistých mezd, z nichž musí

zaměstnanci zajišťovat svou osobní ochranu před sociálními riziky (nemoc, stáří, nezaměstnanost aj.).

Uvedená typologie má velice hrubý a schematický charakter.³ V praxi jednotlivých zemí se oba typy vzájemně prolínají, v Evropě se nesetkáme s jejich ryzí podobou (např. systém státního zdravotního zabezpečení ve Velké Británii). Specifické postavení zaujímá dánský model sociální ochrany financovaný z vysokých nepřímých daní, který vykazuje vysoký stupeň solidarity s výraznými rysy rovnostářství. Dominantní postavení daně z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) pro financování sociálního zabezpečení se následně projevuje v její výši a v nízkém přímém zdanění práce, vysoké výdělkové a cenové hladině.

---

³ Většina zahraničních analytiků se odvolává na tři historicky vyvinuté typy sociálně-ekonomického modelu:

- liberální s individuální odpovědností za řešení své sociální situace a své rodiny, vč. zdravotní péče, s výhradně osobní odpovědností za uplatnění na trhu a s nízkým rozsahem sociální politiky, např. USA, Kanada, Austrálie,
- konzervativní, který charakterizuje paternalismus v rámci tradičního hierarchického uspořádání společnosti (křesťanská tradice a rodina), např. Německo a země kontinentální Evropy,
- sociálně demokratický, s komplexní vládní sociální politikou zajišťující záchrannou síť a rovnost příležitostí a s vysokým stupněm solidarity v pojišťovenském a fiskálním systému, např. skandinávské země.

Bližze: Esping-Anderson, G. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Princeton University, Press, New Jersey, 1990

Karel Zeman ve studii *Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice*, Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky, VŠE, Praha 2009 vymezuje podle stupně regulace trhů práce na s. 32 následující typy sociálně-ekonomického modelu v EU:

- severský model (Dánsko, Finsko, Švédsko, Nizozemsko),
- anglosaský model (Irsko, V. Británie),
- kontinentální model (Belgie, Lucembursko, Rakousko, Francie, Německo),
- středomořský model (Itálie, Španělsko, Portugalsko a Řecko),
- skupinu nových členských postkomunistických států.

2. Makroekonomický a institucionální rámec pohybu nákladů práce v ČR

Pro vývoj nákladů práce od 90. let do současnosti mělo v duchu konceptu levné práce v ČR zásadní význam nastavení základních vztahů mezi zaměstnanci, zaměstnavateli a státem v prvních letech ekonomické transformace:

- tržní utváření mezd, kolektivní vyjednávání mzdových a pracovních podmínek,
- státní rozpočet hradí náklady spojené se sociální situací zaměstnance a jeho rodiny,
- na počátku transformace stát na sebe převedl náklady na výchovu nových pracovních sil,
- pojišťovenský režim pokrývá základní finanční toky pro zajištění funkcí sociálního a zdravotního pojištění.

Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání a zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě vytvořily institucionální rámec tržního utváření mezd a nákladů práce v podnikatelské sféře (zhruba 4/5 zaměstnanosti). Role státu se omezila na stanovení minimálních mzdových plnění (minimální mzda, minimální úroveň příplatků, zaručená mzda). Smyslem tohoto postupu je zabránit neodůvodněné diskriminaci zaměstnanců (např. podle pohlaví, věku, národnosti) a zajistit minimální rovné konkurenční prostředí na trhu zboží a služeb. Utváření platů v nepodnikatelské sféře si podrželo direktivní určování platových tarifů a dalších osobních náležitostí právními normami (zhruba 1/5 zaměstnanosti). Smyslem tohoto postupu je zajištění trvalého, kvalitního a racionálního výkonu činností a služeb institucí rozpočtové sféry a ochrana zájmů daňových poplatníků na efektivním vynakládání veřejných financí v oblasti odměňování za práci. Odměňování ve vysoké míře chrání zaměstnance před výkyvy nabídky a poptávky na trhu práce a tak zajišťuje stabilní podmínky funkcí veřejné zprávy, vzdělávacího systému, sociálního a zdravotního zabezpečení.

Konkrétní projevy pohybu mezd, jako základní položky nákladů práce, v závislosti na společensko-ekonomické situaci, se projevují skrze chování rozdílných firemních mzdových systémů. Jejich podobu a pružnost určují:

- vnější faktory:
  - situace na trhu zboží a služeb,
  - situace na trhu práce,
  - hospodářská a sociální politika,
- vnitřní faktory:
  - způsob řízení firmy,
  - zájmy vlastníků,
  - zájmy managementu,
  - zájmy vysoce kvalifikovaných zaměstnanců,
  - zájmy středně kvalifikovaných, popř. ostatních zaměstnanců,
  - zájmy sociálních skupin,
  - odborářská politika.

Institucionálním rámcem utváření mezd se ČR blíží liberálnímu modelu Velké Británie. Mzdové vyjednávání neprobíhá na národohospodářské úrovni, maximálně se omezuje na odvětví, těžištěm je atomizovaná podniková úroveň. Závaznost vyšších kolektivních smluv je omezená a sjednaná minimální úroveň mzdových tarifů v praxi komplexně nepokrývá odvětví. Sociální partneři při mzdových vyjednáváních nemají možnost se opřít o doporučení speciálních institucí.

V mnoha zemích generální a odvětvové dohody při sjednávání mzdové dynamiky operují s doporučením vyplývajícím ze mzdového indexačního mechanismu (Belgie, Řecko, Lucembursko, Finsko, Irsko, Portugalsko, Itálie). Významná role připadá i relaci k pohybu mezd a produktivity v okolních zemích, tj. k udržení konkurenceschopnosti (Belgie, Dánsko, Nizozemsko, Švédsko). Sociální partneři se při vyjednávání často opírají o speciálně zřízené instituce na národohospodářské nebo odvětvové úrovni (např. Belgie, Finsko, Řecko, Nizozemsko, Irsko, Německo, Portugalsko, Švédsko, Itálie).⁴

Rozsah a úroveň kolektivního vyjednávání stát ani sociální partneři v 90. letech systematicky nesledovali. Na vině byla rozdrobenost zaměstnavatelských organizací a odborů. Podle expertních odhadů v polovině 90. let kolektivní smlouvy vymezovaly a ochraňovaly mzdy pouze 1/3 zaměstnanců. Od roku 2002 rozšíření kolektivních smluv sleduje MPSV v Informačním systému o průměrném výděлку, od něhož data přejímá ČSÚ. Srovnatelné údaje za podnikatelskou sféru jsou k dispozici od roku 2004.

Tabulka č. 1 Podíly zaměstnanců, placený čas, hrubé výdělky v podnikatelské sféře v režimu kolektivních smluv, relace k ostatním organizacím v %

	2004	2005	2006	2007	2008
podíl zaměstnanců podnikatelské sféry	38,21	49,15	48,43	47,66	46,38
relace placených hodin v měsíci k průměru ostatních organizací	98,2	99,2	99,0	99,0	99,6
relace průměrného měsíčního výdělku k průměru ostatních organizací	101,2	100,9	100,0	100,0	100,4
relace mediánu měsíčního výdělku k mediánu ostatních organizací	101,3	103,3	102,7	104,6	104,9
relace mediánu a průměrného měsíčního výdělku v režimu kolektivních smluv	85,1	86,3	86,0	86,7	85,7
relace mediánu a průměrného měsíčního výdělku v ostatních organizacích	86,6	85,0	83,7	82,8	82,4

Zdroj: řada publikací ČSÚ *Struktura mezd zaměstnanců za léta 2004 až 2008, kódy 3109-05, 3109-06, 3109-07, 3109-08, w 3109-09, propočít VÚPSV*

Poznámka: „Ostatní organizace“ jsou souhrnem údajů respondentů, kteří v šetření deklarovali, že kolektivní smlouvu nemají nebo údaj neuvedli.

Uvedený rozsah kolektivního vyjednávání v ČR je v relaci k většině evropských zemí nízký. Navíc ve vysokém rozsahu mzdové a pracovní podmínky určuje zaměstnavatel svým jednostranným rozhodnutím a zaměstnanec se přizpůsobí nebo přechází do jiné organizace. Představu o rozšíření kolektivního vyjednávání v zemích EU, kde stát neurčuje statutární minimální mzdu, může poskytnout podíl zaměstnanců, jejichž minimální mzda se nachází v režimu kolektivního vyjednávání.

⁴ Blíže Barošová, M. Mzdová koordinácia na mikroúrovni v jednotlivých krajinách EÚ a v Nórsku. Bratislava: Výzkumný ústav práce, sociálnych vecí a rodiny, 2000

Tabulka č. 2 **Podíl zaměstnanců, pokrytých minimální mzdou prostřednictvím kolektivních smluv ve vybraných zemích v roce 2004 (v %)**

země	míra pokrytí
Dánsko	81-90
Finsko	90
Itálie	100
Rakousko	98
Německo ¹	69

Zdroj: Funk, Lesch: *Minimum wage in Europe. Research Summary. Cologne Institute for Economic Research, 200., s.7*

Poznámka: ¹ rok 2003

V uvedených zemích v roce 2004 minimální mzdu negarantoval stát, byla výsledkem dohody sociálních partnerů.

Příčiny malého rozšíření kolektivních smluv spočívají v nízké odborové organizovanosti českých zaměstnanců (diskreditace odborového hnutí vzhledem k jeho funkcím v totalitním režimu) a v relativně silných pozicích malých a středně velkých zaměstnavatelů, kteří vznikli v procesu transformace. Ve většině podniků, ve kterých působily odborové organizace před rokem 1990, pracují i v současnosti. Pro nové malé a středně velké firmy je typická absence odborů. Význam kolektivního vyjednávání v procesu utváření mezd a podmínek výkonu práce v ČR oslabují i omezené možnosti státu rozšiřovat platnost kolektivních smluv uzavřených na nadpodnikové úrovni na další subjekty.⁵ Institut vyšších kolektivních smluv má zabránit neodůvodněným konkurenčním výhodám těch zaměstnavatelů, kteří se brání poskytovat svým zaměstnancům odměnu za práci a výhody v daném tržním segmentu a regionu obvyklé a přiměřené.

V roce 1993 nahradily 50% daň z objemu mezd, kterou hradil zaměstnavatel, příspěvky na sociální a zdravotní pojištění (dále jen „sociální pojištění“) ve výši 49,5 % vyplacených hrubých mzdových prostředků, které se rozložily na zaměstnavatele ve výši 36 % a na zaměstnance ve výši 13,5 %.⁶ Výše zákonného pojištění se postupně snižovala na 45 % v roce 2009.

Tabulka č. 3 **Sazby sociálního a zdravotního pojištění a příspěvku na politiku zaměstnanosti (zdanění mezd) v % zúčtovaných mezd**

plátce	1990-1992	1993	1994-1995	1996-2008	2009
zaměstnavatel	50,00 ¹⁾	36,00	35,25	35,00	34,00
zaměstnanec	-	13,50	13,25	12,50	11,00
celkem	50,00	49,50	48,50	47,50	45,00

Zdroj: Höhne, S., Šťastná, A., Šlapák, M., Kozelský, T. *Bulletin No 24, Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990-2008. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2009, ISBN 978-80-7416-033-2, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>*

Poznámka: ¹⁾ daň z objemu mezd

⁵ blíže: nález Ústavního soudu č. 199/2003 Sb. ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 7 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání

⁶ Forma financování systému sociálního a zdravotního zabezpečení pojistným je pro svůj "parafiskální" charakter (předem stanovený účel použití) výnosově bezpečná.

2. Makroekonomický a institucionální rámec pohybu nákladů práce v ČR

Dislokace části sociálního pojištění na zaměstnance v roce 1993 provázela úprava daně z příjmu fyzických osob. Celkově se však daňové zatížení mezd zaměstnanců zvýšilo. Mzdová vyjednávání přihlížejí k daňovému břemenu a zaměstnanci, resp. odbory vyvíjejí v obdobích konjunktury tlak na růst hrubého výdělku,⁷ tzn. zvyšují náklady práce.

Tabulka č. 4 **Skutečné zdanění hrubého výdělku na straně zaměstnance v %**

rok	výdělek na fyzické osoby v metodice platné do roku 2008		výdělek na přepočtený počet zaměstnanců v metodice 2009 ⁸	
	daňové břemeno	daň z příjmů	daňové břemeno	daň z příjmů
1989	18,27	18,27		
1990	18,11	18,11		
1991	18,59	18,59		
1992	20,00	20,00		
1993	20,70	7,20		
1994	21,70	8,45		
1995	22,40	9,15		
1996	22,10	9,60		
1997	21,90	9,40		
1998	21,80	9,30		
1999	21,60	9,10		
2000	21,58	9,08	22,38	9,88
2001	21,47	8,97	22,42	9,92
2002	21,87	9,37	22,98	10,48
2003	21,85	9,35	23,37	10,87
2004	22,13	9,63	23,77	11,27
2005	24,09	11,59	24,06	11,56
2006	22,51	10,01	22,43	9,93
2007	20,84	8,34	22,92	10,42
2008	23,55	11,05 ¹	23,62	11,12 ¹
2009			22,28	11,28 ¹

Zdroj: MPSV: Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993-2008, MPSV 2009, dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/1797>, propočet VÚPSV.

Poznámka: ¹⁾ superhrubá mzda, daňovým základem je hrubý výdělek zvýšený o zákonné sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem. Do roku 2007 se odvedené zákonné sociální pojištění při výpočtu daňového základu pro daň z příjmu ze závislé činnosti odečítalo.

Zvýšení daňového břemene zaměstnance v roce 2008 o 3 procentní body, resp. o 0,7 p.b. v metodice sledování průměrné mzdy platné od roku 2009, vyplynulo z reformy veřejných financí 2007-2010,⁹ která není kontinuální s procesem daňové

⁷ blíže Baštýř I., Prušvic D., Vlach J. Náklady práce. Praha: VÚPSV, 2004, s. 23-25, dostupné na <http://www.vupsv.cz/index.php?p=publikace&klasif=&kateg=&pracovnik=2&rok=2004>

⁸ blíže Průměrná mzda a evidenční počet zaměstnanců - Metodika. Praha: ČSÚ, dostupné na http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pmz_m

⁹ Blíže Reforma veřejných financí 2007-2010. Praha: MF ČR, dostupné na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ref_veřej_financ.html

reformy z roku 1993. Dvojití zdanění mzdy, přes daňovou fikci superhrubé mzdy,¹⁰ která operuje s pojmem „rovné daně“ (ve skutečnosti ploché daně), v roce 2009 částečně eliminovalo snížení pojistného na sociální zabezpečení na straně zaměstnance o 1,5 p.b. Daňové břemeno kleslo o 1,4 p.b. V nové metodice vykazování mezd na přepočtené stavy se daňové břemeno zaměstnanců dostalo pod úroveň roku 2007. Zaměstnavatelé se z tohoto titulu nemusí obávat tlaku odborů na vyrovnání výdělku o vyšší odvedenou daň z příjmu. Celkové zdanění práce u zaměstnavatelů a zaměstnanců se od roku 1990 vyvíjelo v proporcích, které uvádí následující tabulka.

Tabulka č. 5 **Skutečné zdanění práce v letech 1990-2008 v % (průměrné hodnoty)**

	1990-1992	1993	1994-1995	1996-2007	2008	rozdíl 2007-1990 v p.b.	rozdíl 2008-1990 v p.b.
% ze zúčtovaných mezd	68,9	56,7	57,3	57,1	58,9	- 11,8	- 10,0
daňová mezera % ÚNP	45,3	40,9	40,9	40,7	42,2	- 4,6	- 3,1

Zdroj: MPSV: Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993-2008, MPSV 2009, dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/1797>; Höhne, S., Štátná, A., Šlapák, M., Kozelský, T. Bulletin No 24, Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990-2008. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2009, ISBN 978-80-7416-033-2, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>, propočet VÚPSV

Poznámka: Daňová mezera je rozdíl mezi náklady práce zaměstnavatele a čistým výdělkem zaměstnance.

Hospodářské subjekty, zejména nově vzniklé podniky ve velké privatizaci, se zbavily značné části, resp. zcela, sociálních funkcí, které plnily před rokem 1990. V českém právu mzda, definovaná jako odměna za práci, vytvořila prostor, aby na počátku transformace stát na sebe převzal řešení sociální situace zaměstnance a jeho rodiny. Státní rozpočet hradí i výchovu učňů. Podniky tak získaly a využily možnost optimalizace nákladů.

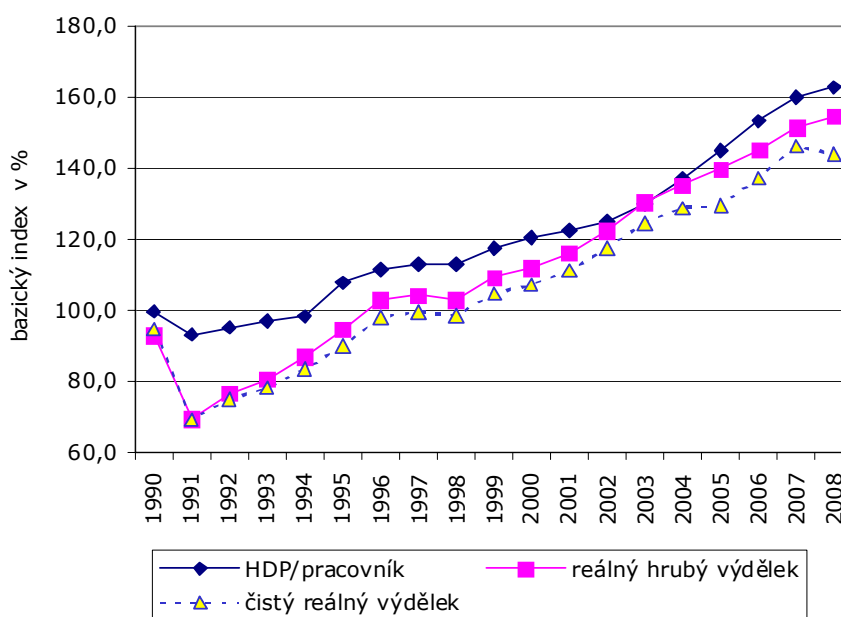
Vedle institucionálního rámce formovalo pohyb nákladů práce vytvoření mzdového polštáře. V letech 1990-1991 se rozevřela mezera mezi cenou práce a produktivitou. Mzdy, které se pohybují kolem 70 % úplných nákladů práce, reálně klesly o 1/3.¹¹ Vyrovnávání vzniklé disproporce skončilo až v letech 2002-2003, tj. v letech těsně před přistoupením ČR k EU. Během let 1992-2003 tak náklady práce v ČR rostly vysokým tempem bez ohledu na pohyb produktivity práce a inflace. Pohyb mezd zaplňoval mezery mezi výdělkovou úrovní a produktivitou.

¹⁰ Hrubá mzda + sociální a zdravotní pojištění a příspěvek na politiku zaměstnanosti, které hradí zaměstnavatel, blíže Stulík R. Sjednání vyměřovacího základu pro daně a odvody. MPSV, 2009 dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/7011>

¹¹ Při poklesu zaměstnanosti a společenské produktivity o necelou 1/10.

Graf č. 1 Vývoj výdělku a produktivity práce v ČR v % (1989=100 %)

Zdroj: Höhne, S., Šťastná A., Šlapák M., Kozelský, T. *Bulletin No 24, Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990-2008*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2009, ISBN 978-80-7416-033-2, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>, MPSV: *Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993-2008*, MPSV 2009, dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/1797>, propočten VÚPSV

Devalvace Kčs v letech 1990 a 1991 o zhruba 2/3 vytvořila měnový polštář s následnou vysokou mírou inflace. Cenová hladina podle odhadu VÚPSV v roce 1993 dosahovala zhruba 1/4 úrovně SRN. Měnová opatření provedená na počátku ekonomické transformace na makroúrovni vytvořila podnikům prostor pro nákladovou a mzdovou konkurenceschopnost v procesu orientace na evropské trhy.¹²

Česká ekonomika patří k nejvíce otevřeným v rámci EU.¹³ Podrobné statistické údaje však zatím nejsou dispozici, ani v rámci EU. Podle odhadů ČSÚ v roce 2007 dosahoval vývoz na produkci 31 % a na tržní produkci 35 %. Více než 90 % exportu tvořily průmyslové výrobky, český průmysl vyvážel přibližně 50 % své produkce.¹⁴ Téměř 50 % podílu vývozu zboží a služeb na produkci v roce 2007 dosahovala Malta, kolem 40 % se pohybovaly Irsko, Belgie a Nizozemsko.

Při konvergenci k proporcím EU si česká cenová hladina, vč. ceny práce, stále udržovala svoji nízkou úroveň. Vyrovnávání cenových hladin postupuje cestou inflace nebo zhodnocování národní měny, resp. oběma cestami. V rámci tohoto procesu se přibližují směnný kurz a parita kupní síly. ČR díky protinflační politice ČNB po roce 2000 postupovala cestou zhodnocování měny. Materiálové a energetické vstupy do

¹² blíže Švejcar, J. a kol. *Česká republika a ekonomická transformace ve střední a východní Evropě*. Academia 1997, ISBN 80-200-0568-4

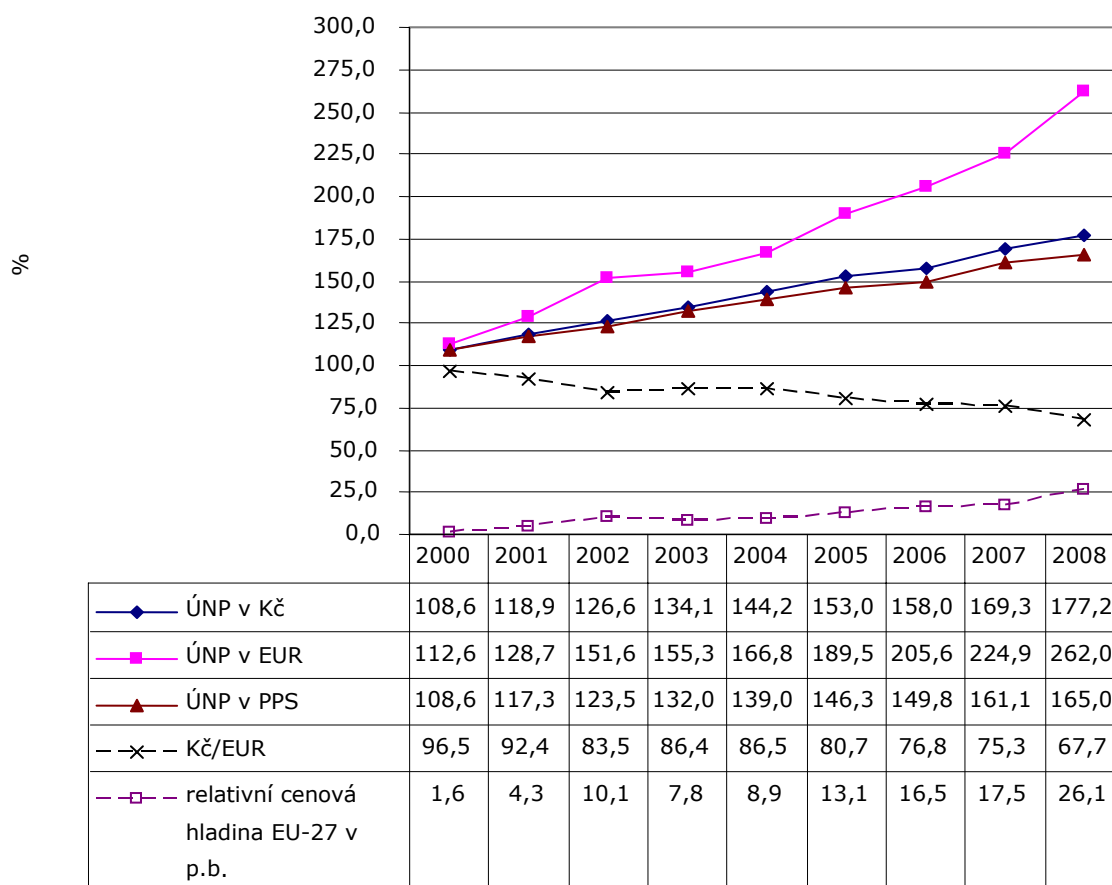
¹³ Otevřenost české ekonomiky vyplývá z relativně vysokého podílu průmyslu. Obecně platí, že čím vyšší je váha průmyslu v národní ekonomice, tím vyšší jsou i dovozy a vývozy, služby se zatím v převážné míře spotřebovávají na domácím trhu.

¹⁴ blíže Rojíček, M. *Statistika upřesňuje představy o otevřenosti české ekonomiky*. Tisková zpráva ČSÚ z 5. března 2009, dostupné na http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/statistika_upresnuje_predstavy_o_otevrenosti_ceske_ekonomiky

2. Makroekonomický a institucionální rámec pohybu nákladů práce v ČR

české ekonomiky se zlevňovaly, resp. vyrovnávaly růst cen na světových trzích. Podnikům operujícím na vnitřním trhu se tak vytvořilo stabilní prostředí pro jejich rozhodování a prostor pro zvýšení rentability. Vývozní podniky však v období 2000-2008, v důsledku zpevnění Kč o 1/3, resp. po připojení k EU o 1/5, narážely na postupné oslabování nákladové konkurenceschopnosti, vč. nákladů práce.

Graf č. 2 **Vývoj ÚNP a relativní cenové hladiny v ČR v letech 2000-2008** (bazický index, 1999=100 %)

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994-2008, ČSÚ, Praha 2010, kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, Eurostat: Economy and finance - Exchange Rates, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/data/database únor 2010, Eurostat: Economy and finance - Purchasing power parities, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/purchasing_power_parities/data/database, únor 2010, propočít VÚPSV

Sbližování diferencovaných cenových a výtěžkových hladin jednotlivých zemí je dlouhodobý proces. Pro pohyb relativní cenové hladiny jednotlivých národních ekonomik má klíčový význam disponibilní kupní síla obyvatelstva, která však sama odráží úroveň rozvoje ekonomiky. Pro státy s nižším ekonomickým výkonem, s nižší produktivitou práce má nižší cenová hladina důležitou sociálně-ekonomickou ochrannou funkci. Na jedné straně zvyšuje reálnou kupní sílu výtěžků, na druhé straně umožňuje nákladovou konkurenci na exportních trzích. V probíhajícím procesu konvergence

působí další společenské, politické a přírodně-klimatické faktory. Z tohoto pohledu se budou patrně dlouhodobě reprodukovat a projevovat dílčí rozdíly cenových hladin a jejich struktury v rámci EU¹⁵ v intervalu od 80 do 120 % (v případě Dánska se specifickým fiskálním a sociálním modelem¹⁶ i výše).

Během uvedeného období se relativně rychle přibližoval kurz Kč k její paritě kupní síly. Jestliže ještě v roce 2000 koeficient ERDI¹⁷ dosahoval úrovně 2,0, potom v roce 2008 klesl na hodnotu 1,4. Méně ekonomicky vyspělé tradiční tržní ekonomiky EU jako Portugalsko, Španělsko, Řecko nebo Kypr vykazují index ERDI na úrovni 1,1 až 1,3.

S vyrovnáváním cenové hladiny souběžně probíhá proces konvergence výdělkové hladiny v nominálním vyjádření po přepočtu směnným kurzem a v paritě kupní síly. Díky rychle rostoucí produktivitě práce a zpevnování koruny se pohyb výdělkové hladiny v EUR po přistoupení k EU oddělil od pomalejšího vývoje v postkomunistických zemích. Nominálně se tak z pohledu evropského trhu a investorů práce v ČR zdražovala.

---

¹⁵ Na objektivní proces konvergence výdělkových hladin v souvislosti s pohybem relativní cenové hladiny v rámci EU v nominálním a paritním vyjádření upozornil Baštýř, I. Srovnání úrovně a pohybu nákladů práce, nominálních a reálných mezd v ČR a vybraných státech EU. Praha: VÚPSV, 2006, ISBN 80-87007-54-9 dostupné na http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_222.pdf, s. 25-29

¹⁶ Financování sociálního zabezpečení v Dánsku je založeno na přímých a nepřímých daních; vysoké ceny při vysoké výdělkové úrovni a nízkém sociálním pojištění.

¹⁷ Exchange Rate Deviation Index, poměr směnného kurzu a kupní síly. Tento ukazatel v podstatě říká, kolikrát více (méně) zboží a služeb je možné si koupit v dané zemi za jednotku měny referenční země, v našem případě za 1 EUR. Vysoký index ERDI je charakteristický pro méně vyspělé země, které využívají měnový polštář k udržení rovnováhy zahraničního obchodu.

3. Zdroje dat o nákladech práce a jejich využití pro mezinárodní srovnání

Zdrojem dat jsou úplné náklady práce (dále jen „ÚNP“), které sleduje pravidelně v ročních intervalech v rámci statistiky práce Český statistický úřad (dále jen „ČSÚ“) a náklady práce (labour costs - LC) sledované Eurostatem v rámci statistiky trhu práce. Oba ukazatele obsahují všechny náklady (výdaje) vynakládané zaměstnavateli na zaměstnance. Tvoří je mzdy a platy (pojímané jako přímé náklady práce) a nemzdové náklady zahrnující sociální náklady a výdaje, sociální požitky, personální náklady, daně a dotace (pojímané jako nepřímé, vedlejší náklady práce).

ČSÚ definuje úplné náklady práce jako „... náklady zaměstnavatele na zaměstnance. Jsou součtem přímých nákladů (mezd vč. náhrad), sociálních požitků, sociálních nákladů/výdajů, personálních nákladů/výdajů, daní (viz podrobné popisy těchto proměnných). Přijaté dotace od úřadů práce na veřejně prospěšné práce či společensky účelná pracovní místa se odečítají.“¹⁸

Eurostat definuje náklady práce jako „... celkové náklady ze strany zaměstnavatelů na zaměstnaný personál. Zahrnují zaměstnaneckou kompenzaci, totiž mzdy a platy v hotovosti a v naturáliích, příspěvky na sociální zabezpečení placené zaměstnavatelem, výdaje na odborné školení, další výdaje, jako náborové výdaje a výlohy na pracovní oděvy a daně z celkové zaměstnanosti považované za náklady práce minus různé přijaté dotace.“¹⁹

V zájmu přehlednosti a postavení nákladů v sociálně ekonomických souvislostech studie sleduje náklady práce ve struktuře²⁰:

- přímé náklady, tj. mzdy a platy, náhrady mezd,
- nepřímé (vedlejší) náklady, tj. sociální požitky, sociální náklady a výdaje, personální náklady, daně a dotace.

Základním zdrojem dat o struktuře a pohybu nákladů práce v ČR jsou pravidelná roční šetření prováděná ČSÚ od roku 1994. Výsledky úřad publikuje v prosinci následujícího roku v řadě publikací Úplné náklady práce²¹. Získané údaje²² se týkají:

- organizací s 1 a více zaměstnanci,
- všech odvětví, tj. CZ-NACE A - S.

Údaje ČSÚ jsou vhodné pro zkoumání pohybu nákladů práce v ČR. Dílčí rozdíly v metodice sledování a zpracování dat Eurostatem však komplikují mezinárodní komparaci.

Eurostat sleduje náklady práce v organizacích s 10 a více zaměstnanci. Metodika Eurostatu zahrnuje do přímých (mzdových) nákladů položky zahrnuté v ČR

---

¹⁸ ČSÚ: Statistický metainformační systém, Ukazatele.

Dostupné na <http://apl.czso.cz/iSMS/ukazdet.jsp?fnazev=pr%E1ce&fid=609>

¹⁹ Eurostat: Labour costs annual data, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/ican_esms.htm

²⁰ blíže Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Úvod. Praha: ČSÚ, 2010, kód w-3113-09

²¹ např. Náklady práce v roce 2008. Praha: ČSÚ, 2009, kód w-3112-09

²² Metodiku a náplň sledovaných nákladových položek popisuje např. Úplné náklady práce v roce 2008. Úvod. Praha: ČSÚ, 2009, kód w-3112-09 a výkaz ÚNP 4-01 dostupný na <http://apl.czso.cz/pll/vykazy/pdf113?xvyk=1475&cd=0>

3. Zdroje dat o nákladech práce a jejich využití pro mezinárodní srovnání

do tzv. sociálních požitků (např. výrobky se slevou poskytované zaměstnancům, příspěvky na bydlení, hodnotu služebních vozů k soukromým účelům, příspěvky na stravování). Rozsah těchto nákladových položek není příliš výrazný, pohybuje se v řádu jednotkových procent. V případě ČR jsou přímé náklady práce v metodice Eurostatu zhruba o 2 % vyšší, než vyplývá z údajů ČSÚ.

Tabulka č. 6 **Podíl sociálních požitků na úplných nákladech práce v ČR v letech 2003 - 2008**

rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008
podíl sociálních požitků na ÚNP v %	1,94	1,89	2,09	1,94	2,16	1,54

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994-2008. Praha: ČSÚ, 2010, kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>

Dalším omezením je rozsah sledovaných odvětví, jejich výčet Eurostat omezuje pouze na II. a III. národohospodářský sektor. Na rozdíl od ČSÚ evropská statistika práce soustavně nesleduje zemědělství, rybolov a lesnictví.

Tabulka č. 7 **Porovnání struktury nákladů práce v metodice ČSÚ a Eurostatu, podíl na nákladech práce celkem v %**

metodika	položka	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ČSÚ, vč. zemědělství, rybolovu a lesnictví	přímé náklady	70,23	70,37	70,61	70,97	70,45	71,53
	nepřímé náklady	29,77	29,63	29,39	29,03	29,55	28,47
ČSÚ, průmysl, stavebnictví a služby (NACE C - O)	přímé náklady	70,23	70,37	70,61	70,97	70,45	71,53
	nepřímé náklady	29,77	29,63	29,39	29,03	29,55	28,47
Eurostat (NACE C - O)	přímé náklady	72,1	72,2	72,7	72,8	72,5	:
	nepřímé náklady	27,9	27,9	27,3	27,1	27,5	:

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994-2008. Praha: ČSÚ, 2010. kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, Eurostat: Labour costs annual data, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, přístup březen 2010, propočet VÚPSV

Pro mezinárodní srovnání studie využívá informace k nákladům práce ze tří srovnatelných zdrojů, resp. po metodických úpravách jejich kombinaci:

- Eurostat, Labour market,
- OECD, Taxing wages,
- VÚPSV, v.v.i., Monitoring nákladů práce.

3.1 Eurostat

Klíčovým zdrojem jsou data o nákladech práce (labour costs - LC) zjišťovaná národními statistickými službami podle metodických pokynů Eurostatu. Data Eurostatu

3. Zdroje dat o nákladech práce a jejich využití pro mezinárodní srovnání

---

jsou získána ze čtyřletých celoevropských šetření - Labour Costs Surveys (LCS Collection).²³

Aktualizace dat mezi jednotlivými šetřeními probíhá pomocí metody LCI (labour cost index),²⁴ tj. průběžnou indexací Lapeyersova typu ve struktuře přímých a vedlejších nákladů práce na bázi výstupů šetření (LCS). K indexaci se využívají údaje o růstu průměrného výdělku za přepočtené osoby, který se promítá do přírůstku přímých nákladů a povinných sociálních příspěvků fixovaných na výši mzdy.²⁵

Příloha Směrnice Evropské komise č. 450/2003 LCI definuje²⁶:

$$LCI_{ij} = \frac{\sum_i \frac{w_i^t}{w_i^j} * w_i^j h_i^j}{\sum_i W_i^j} ,$$

kde:

w_i^t hodinové náklady práce na zaměstnance v odvětví i v čase t ,

w_i^j hodinové náklady práce na zaměstnance v odvětví i v čase j ,

h_i^j odpracované hodiny zaměstnance v odvětví i v čase j ,

W_i^j Náklady práce na zaměstnance v odvětví i v čase j .

když:

$$W_i^j = w_i^j * h_i^j$$

Touto metodou není možné zachytit pohyb „zbytkových nákladů“, které jsou nezávislé na mzdě. Jejich podíl na nákladech práce je však nízký, řádově v jednotkách % (v ČR 1-2 %). Index nákladů práce vyjadřuje změnu proti předchozímu období nebo k úrovni roku 2000 ve struktuře zaměstnanosti výchozího roku. Pomocí LCI lze sledovat pohyb nákladů práce celkem, popř. po vyloučení nepravidelných výplat bonusů vč. 13. a 14. platu,²⁷ mezd a platů a nepřímých nákladů celkem.

Interpretace výsledků metody LCI musí přihlížet k abstrakci od skutečných strukturálních změn nákladů práce a zaměstnanosti. Index na druhé straně přihlíží k odpracované době, sleduje hodinové náklady práce a pohyb kurzu národní měny. Z tohoto pohledu se objevují diference od dynamiky údajů sledovaných ČSÚ v rámci ročních výběrových šetření.

---

²³ blíže Eurostat: Labour cost surveys, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcs_esms.htm

²⁴ blíže Eurostat: Labour cost index, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lci_esms.htm, březen 2010

²⁵ blíže Holý, D. Index nákladů práce v ČR a v EU. Statistika 6/2002, ISSN 0322-788x, s. 199-205

²⁶ Annex, Regulation (EC) No 450/2003 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, Official Journal of the European Union, L. 69/5, překlad VÚPSV, v.v.i.

²⁷ Nepravidelné výplaty způsobují změny výdajů sektoru domácností, na základě požadavku ECB se sledují samostatně.

Statistika Eurostatu zahrnuje všechny členské země a údaje se z hlediska metodiky po přepočtu na EUR, popř. na PPS,²⁸ dají porovnávat.

Data obsahují informace za organizace s 10 a více zaměstnanci a jsou zveřejňována za souhrn národních ekonomik a za jednotlivé členské země na odpracovanou hodinu zaměstnancem nebo za měsíc. Souhrnem národních ekonomik se rozumějí údaje za odvětví průmyslu a služeb, NACE C až O. Eurostat zveřejňuje získané údaje v intervalu 13. až 15. měsíc po skončení běžného roku.

3.2 OECD

Druhým zdrojem informací o nákladech práce jsou každoročně zveřejňované informace OECD o zdaňování mezd (Taxing Wages).²⁹ Publikace obsahuje informace o podílu statutárně (zákonně) stanovených odvodů zaměstnavatelů do sociálních fondů v nákladech práce a o míře daňového zatížení mezd zaměstnanců. Údaje jsou k dispozici za celé aktuální období (2000-2008). Uváděné náklady práce obsahují jen mzdovou složku a složku povinných odvodů zaměstnavatelů do sociálních fondů. Šetření se omezuje pouze na členské státy, tj. chybí země EU, které nejsou v OECD, jako Estonsko, Litva, Lotyšsko, Slovinsko, Bulharsko a Rumunsko.

3.3 Monitoring nákladů práce VÚPSV, v.v.i.

Podpůrným zdrojem pro mezinárodní komparaci v rámci EU je řada bulletinů Monitoring nákladů práce v ČR a ve státech Evropské unie, které od roku 2006 každoročně na svých webových stránkách publikuje VÚPSV, v.v.i.³⁰ Pravidelné sledování nákladů vyplývá ze závěrů 52. jednání Rady hospodářské a sociální dohody v dubnu 2005. Sledování nákladů práce navazuje na metodiku zpracovanou v roce 2006.³¹

Cílem monitoringu ceny práce je shromáždit všechna dostupná data o nákladech práce, jejich struktuře a zdanění, vazbách na sociální a zdravotní systém a efektivnosti využití práce na jednom místě v časové řadě metodicky srovnatelných dat a v mezinárodní komparaci.

Mimo jiné obsahuje:

- náklady práce v ČR a v zemích EU v objemovém a strukturálním vyjádření,
- pohyb zdanění práce v ČR a v zemích EU,
- pojistné v proporcích s financováním sociálního a zdravotního systému v ČR.

---

²⁸ Eurostat při mezinárodním srovnání v rámci EU-27 využívá standard kupní síly (Purchasing power standard - PPS), který je uměle vytvořenou měnovou jednotkou k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů zemí EU. V rámci Evropského srovnávacího programu (European Comparison Programme) kupní síla 1 PPS odpovídá průměru kupní síly 1 eura v zemích EU. Údaj v PPS se získá z hodnoty vyjádřené v národní měně vydělením příslušnou paritou kupní síly v EUR, blíže OECD, Eurostat: Methodological manual on purchasing power parities, European Communities / OECD, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006, ISSN 1725-0048, ISBN 92-79-01868-X, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?produ_code=KS-BE-06-002

²⁹ např. OECD: Taxing Wages 2007- 2008, OECD 2009. ISBN 978-92-64-04933-8

³⁰ <http://www.vupsv.cz/>

³¹ blíže Kozelský, T., Prušvic, D., Vlach, J. Monitoring nákladů práce. Praha: VÚPSV, 2006. ISBN 80-87007-16-6, s. 6-13

S ohledem na metodickou roztržitost sledování nákladů práce se jako zdroje vymezují aktuální a mezinárodně srovnatelná data z Eurostatu, konkrétně statistika práce, z OECD a ze Státního závěrečného účtu ČR. Údaje za předchozí rok monitoring průběžně upřesňuje na základě aktuálních propočtů. Dostupné mezinárodní zdroje umožňují v rámci zemí Evropské unie při metodické srovnatelnosti za průmysl a služby sledovat:

- úroveň a pohyb nákladů práce z dat ČSÚ a Eurostatu,
- vývoj zdanění práce na straně zaměstnavatele a zaměstnance na základě kombinace údajů ČSÚ, Eurostatu a OECD.

Precizace či doplnění některých údajů se opírá o specifické metody renomovaných institucí v zahraničí a VÚPSV. Zdánlivá neaktuálnost publikovaných údajů vyplývá z ročního, resp. dvouletého zpoždění, ČSÚ a Eurostatu při zpracování šetření o nákladech práce.

VÚPSV se snažil ve spolupráci s katedrou veřejných financí VŠE v Praze zmapovat finanční vztahy sociálních a zdravotních systémů ve vybraných zemích EU a vazby na zdanění práce (pojištění, přerozdělení přímých a nepřímých daní). Rozdíly v modelech a ve financování v jednotlivých státech však neumožnily mezinárodní porovnání.³² Monitoring se proto v této oblasti omezuje pouze na ČR.

3.4 Struktura sledování nákladů práce

Definice úplných nákladů a jejich struktura tak, jak je sleduje ČSÚ, je odvozená od metodiky Eurostatu. Dílčí diference popisuje kapitola Zdroje dat o nákladech práce a jejich využití pro mezinárodní srovnání.

---

³² blíže Prušvic, D. a kol. Porovnání výběru daní a pojistného. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2008, ISBN 978-80-87007-99-0, dostupné na <http://www.vupsv.cz/> nebo na <http://www.mpsv.cz/cs/1726>

Tabulka č. 8 **Struktura úplných nákladů práce sledovaná ČSÚ**

I. přímé (mzdové) náklady práce	1. mzdy a platy za vykonanou práci (za odpracovaný čas)	1.1 tarifní mzdy a platy 1.2 pravidelné (přímé) odměny a prémie (např. výdělek v úkolových a obdobných výkonových mzdách) 1.3 příplatky za přesčasovou práci, za práci v noci a o volných dnech (nedělích, svátcích) a za práci ve směnných režimech 1.4 jiné příplatky a mzdová zvýhodnění (za práci ve ztíženém a zdraví škodlivém prostředí, za zvláštní kvalifikační a profesní znalosti a schopnosti apod.) 1.5 odměny podle výsledků hospodaření 1.6 odměny hrazené ze zisku 1.7 mimořádné výplaty (13. a 14. plat) 1.8 naturální mzdy (vyjádřené v penězích) 1.9 odměny za pracovní pohotovost 1.10 ostatní mzdy
	2. náhrady mzdy (plnění za placený neodpracovaný čas)	2.1 náhrady mzdy za dovolenou 2.2 náhrady při překážkách v práci na straně zaměstnavatele 2.3 náhrady při překážkách v práci na straně zaměstnance 2.4 náhrady mzdy za svátky
II. nepřímé (vedlejší, nemzdové) náklady práce	3. sociální požitky	3.1 produkty firmy poskytované se slevou 3.2 příspěvky na bydlení 3.3 služební vozy k soukromým účelům 3.4 příspěvky na stravování 3.5 příspěvky ve formě spoření, prodej akcií 3.6 výdaje ze sociálního fondu
	4. sociální náklady a výdaje	4.1 zákonné pojištění na sociální zabezpečení 4.2 nadstandardní programy sociálního zabezpečení 4.3 vyrovnání za nemoc placené zaměstnavatelem 4.4 odstupné 4.5 ostatní sociální dávky
	5. personální náklady	5.1 náklady na nábor zaměstnanců 5.2 náklady na výchovu a zapracování učňů 5.3 náklady na školení zaměstnanců 5.4 náklady na pracovní oděv, uniformy, "ošatné" 5.5 ostatní personální náklady
	6. daně a dotace	6.1 daně a sankce vázané na zaměstnávání lidí 6.2 dotace na pracovní sílu

Zdroj: Kozelský, T., Prušvic, D., Vlach, J. *Monitoring nákladů práce*. Praha: VÚPSV, 2006. ISBN 80-87007-16-6, s. 6-7

3. Zdroje dat o nákladech práce a jejich využití pro mezinárodní srovnání

Úplné náklady práce se sledují v přepočtu na skutečně odpracovanou hodinu (včetně přesčasů) nebo na jednoho zaměstnance za měsíc. Pro účely výpočtu se používá průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plně zaměstnané.

ČSÚ zjišťuje úplné náklady práce za organizace s 1 a více zaměstnanci v odvětvích CZ-NACE A až S (tj. za všechny sektory hospodářství vč. I. národohospodářského sektoru, tj. za zemědělství, lesnictví a rybolov). Soubor ekonomických subjektů je širší než u statistických zjišťování o mzdách. Výše průměrné mzdy ze statistiky o úplných nákladech práce se neshoduje s průměrným výdělkem uváděným statistikou mezd ČSÚ.

Eurostat a národní statistické služby členských zemí využívají ukazatel tzv. nákladů práce (labour costs - LC), který se pravidelně šetří a obsahuje náklady (výdaje) vynakládané zaměstnavateli na zaměstnance. Podle definice jej tvoří mzdy a platy (pojímané jako přímé náklady práce) a nemzdové náklady zahrnující sociální náklady a výdaje, sociální požitky, personální náklady, daně a dotace (pojímané jako nepřímé, vedlejší náklady práce).

Tabulka č. 9 **Struktura nákladů práce sledovaná Eurostatem:**

D1	kompence zaměstnanců
D11	mzdy a platy (celkem)
D111	mzdy a platy (bez učňů)
D1111	přímá odměna za práci, prémie a příplatky (bez učňů); v ČR - mzdy a platy za vykonanou práci
D11111	pravidelné odměny za práci, prémie a příplatky placené v každém výplatním období (bez učňů)
D11112	nepřavidelné odměny, prémie a příplatky (bez učňů)
D1112	platby zaměstnancům podle spořicí schémat
D1113	plnění za neodpracované dny (bez učňů)
D1114	mzdy a platy v naturáliích (bez učňů)
D11141	firemní produkty
D11142	bydlení (bez učňů)
D11143	firemní vozy
D11144	akciové opce a nabitý podíl
D112	mzdy a platy učňů
D12	sociální výdaje placené zaměstnavatelem (celkem)
D121	sociální příspěvky placené zaměstnavatelem (bez učňů)
D1211	zákonné sociální pojištění
D1212	dohodnuté, smluvní a dobrovolné příspěvky na sociální zabezpečení
D122	skutečné sociální příspěvky zaměstnavatele (bez učňů)
D1221	zaručená odměna v případě nemoci
D1222	zdravotní a důchodové připojištění hrazené zaměstnavatelem
D1223	odstupné
D1224	další sociální benefity placené zaměstnavatelem
D123	sociální příspěvky zaměstnavatele pro učně
D2	výdaje na odborné školení
D3	další výdaje
D4	daně
D5	dotace

Zdroj: Eurostat: Labour costs annual data, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcan_esms.htm, úprava VÚPSV

Eurostat zveřejňuje strukturu nákladů práce v členských státech (EU-27) ve čtyřletých intervalech v Labour cost survey (LCS).³³ Poslední dostupná zpráva je za rok 2004 za organizace v odvětvích průmyslu a služeb (odvětví NACE C až O). Data sbírají národní statistické služby na základě stratifikovaného náhodného výběru z podniků nebo místních jednotek s nejméně 10 zaměstnanci. Struktura dat zohledňuje ekonomickou aktivitu a velikostní kategorii. Údaje jsou vyjádřené v EUR, národní měně a v paritě kupní síly (PPS).³⁴

V mezidobí se údaje ročně interpolují podle trendů vývoje mezd. Výsledky šetření se zveřejňují za každý stát a souhrny zemí (EU-27, EU-25, Eurozóna), popř. v odvětvovém členění, v ročním, měsíčním a hodinovém vyjádření se shodnou obsahovou náplní.

V zájmu zachování mezinárodní srovnatelnosti autoři pracují s daty Eurostatu, pokud neuvádějí jiný zdroj. Interpretace údajů Eurostatu za ČR musí přihlížet k rozdílům statistiky o úplných nákladech práce publikovaných ČSÚ.

Tabulka č. 10 **Kvantifikace rozdílů v ukazatelích na makroúrovni (rozdíly nejsou v jednotlivých rocích stejné, přehled uvádí odhad základních proporcí) v %**

ukazatel	Eurostat/ČSÚ v p.b	poznámka
náklady práce na zaměstnance v ČR v EUR	0	Eurostat nezahrnuje zemědělství, rybolov a lesnictví, ČSÚ sleduje všechny organizace s 1 a více zaměstnanci
podíl přímých nákladů (mezd) na celkových nákladech práce v %	+ 2	Eurostat do přímých nákladů zahrnuje sociální požitky
podíl nepřímých nákladů na celkových nákladech práce v %	- 2	ČSÚ do nepřímých nákladů zahrnuje sociální požitky

Zdroj: *Propočet VÚPSV, v.v.i.*

V textu autoři používají termín úplné náklady práce pro data převzatá z publikací ČSÚ. V případě termínu náklady práce se jedná o údaje Eurostatu.

3.5 Interpretace výsledků nadnárodních statistických šetření

Interpretace výsledků nadnárodního sledování práce a jejího efektivního využití musí přihlížet k rozdílům národních interpretací metodik vyhlášených nadnárodními statistickými institucemi. Průběžný proces ladění statistických šetření na mezinárodní úrovni (OSN, OECD, Eurostat) však národní postupy a věcnou náplň sledovaných charakteristik přibližují.

Výše charakterizovaná omezení datové základny (její neúplnost a v některých případech i pochyby o kvalitě a důvěryhodnosti dat) vyžadují, aby metodickým základem mezinárodního srovnání byla kombinace informací z uvedených zdrojů a v některých případech i jejich vzájemné prolnutí.

³³ dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

³⁴ blíže Labour cost surveys, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS). Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcs_esms.htm

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Zhodnocení pohybu nákladů práce v období let 2000-2008 se z hlediska kvalitativních vlivů rozpadá na 2 časová období:

- do roku 2003; trend vyrovnávání disproporce mezi produktivitou a cenou práce, která vznikla v prvních letech transformace v důsledku hlubšího propadu reálných výdělků (o 1/3 v roce 1991 proti roku 1989) ve srovnání s poklesem produktivity (o 6,5 % v roce 1991 proti roku 1989 při poklesu zaměstnanosti o 5,5 %),³⁵ mzdovou expanzi v letech 2002 a 2003 umocňovala proinflační očekávání v souvislosti s připojením k EU,
- po roce 2004; akcelerace ekonomického růstu a stabilizace proporcí pohybu produktivity a ceny práce.

4.1 Pohyb úplných nákladů práce a jejich struktury

Na počátku ekonomické transformace se česká hospodářská politika orientovala na vytvoření prostoru pro nově vznikající podnikatelské subjekty a změnu zahraničně obchodní orientace (z trhů RVHP na trhy EU a světové trhy). Cestou bylo snížení nákladů práce eliminací sociálních funkcí podniků jejich převedením na veřejné rozpočty a péče státu o výchovu učňů. Toto institucionální prostředí, odlišné od většiny zemí EU, se udržuje do současnosti a odráží se ve specifické struktuře nákladů práce v ČR.

Tabulka č. 11 **Porovnání struktury průměrných nákladů práce v EU a v ČR v roce 2004 v metodice Eurostatu v %**

	přímé náklady práce				vedlejší náklady práce					
	mzdy a platy bez učňů	mzdy učňů	sociální požitky	mzdy a platy celkem	zákonné sociální výdaje bez učňů	ostatní sociální výdaje a náklady	sociální výdaje na učně	sociální výdaje celkem	personální výdaje	daně a dotace
EU-27	65,73	0,74	7,99	74,46	15,78	7,80	0,11	23,69	1,43	0,42
ČR	70,31	0,00	1,75	72,06	25,65	1,14	0,00	26,79	1,25	-0,09
rozdíl ČR - EU v p.b.	4,58	-0,74	-6,24	-2,40	9,87	-6,66	-0,11	3,10	-0,18	-0,51

Zdroj: Eurostat: Labour costs survey 2004, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, propočít VÚPSV, v.v.i.

Čeští zaměstnavatelé hradí pouze obligatorní náklady, které vyplývají z právních norem, tj. mzdy a platy a zákonné sociální pojištění. Na eliminaci nákladů na výchovu učňů relativně vydělávaly v roce 2004³⁶ zhruba 1 % a na nepovinných sociálních výdajích a sociálních požitcích zhruba 13 % nákladů práce. Za těchto podmínek nominální výdělková hladina v ČR v poměru k EU byla vyšší než relace nákladů práce (v roce 2004 se průměrný výdělek blížil 1/3 úrovně zemí EU-15, náklady práce však mírně přesahovaly 1/4). Obdobnou redukovanou strukturu nákladů práce ve prospěch zákonných plnění vykazovaly podle šetření v roce 2004 pouze Estonsko, Lotyšsko, Polsko, Řecko, Španělsko a Malta.

³⁵ Mzdový polštář

³⁶ Výstupy celoevropského šetření za rok 2008 nebyly v době zpracování studie k dispozici.

Tabulka č. 12 Struktura nákladů práce v zemích EU podle metodiky Eurostatu v roce 2004 v %

	přímé náklady práce				vedlejší náklady práce						v tom:		
	mzdy a platy	mzdy učňů	sociální požitky	přímé náklady práce	zákonné sociální výdaje bez učňů	ostatní sociální výdaje a náklady celkem	sociální výdaje na učně	sociální výdaje celkem	perso-nální výdaje	daně a dotace	nepřímé náklady práce celkem	náklady práce na učně	nepovinné sociální požitky a výdaje
EU-27	65,7	0,7	8,0	74,5	15,8	7,8	0,1	23,7	1,4	0,4	25,5	0,85	15,79
Maďarsko	58,9	0,0	10,5	69,4	24,5	3,3	0,0	27,8	2,9	-0,1	30,6	0,01	13,78
Francie	63,8	0,4	2,6	66,7	24,4	4,2	0,1	28,6	1,7	2,9	33,3	0,47	6,76
Slovensko	65,0	:	15,7	80,6	11,4	3,3	:	14,6	1,0	3,7	19,4	:	18,92
Švédsko	65,7	0,0	1,0	66,7	21,9	8,5	0,0	30,5	1,6	1,2	33,3	0,00	9,57
Bulharsko	68,1	:	4,9	73,0	23,3	2,1	:	25,4	1,4	0,2	27,0	:	7,05
Belgie	68,3	0,0	2,2	70,5	25,8	4,3	0,0	30,1	0,5	-1,1	29,5	0,01	6,47
Itálie	68,5	0,7	0,2	69,4	25,9	3,4	0,0	29,3	1,4	-0,2	30,6	0,76	3,58
ČR	70,3	0,0	1,8	72,1	25,7	1,1	0,0	26,8	1,3	-0,1	28,0	0,00	2,89
Slovensko	71,0	0,0	2,6	73,6	23,0	2,3	0,0	25,3	1,1	0,0	26,4	0,01	4,89
Rakousko	71,7	0,8	0,7	73,2	17,6	6,4	0,2	24,2	0,9	1,8	26,8	0,91	7,18
Litva	72,3	0,0	0,1	72,4	23,0	4,4	0,0	27,3	0,3	-0,1	27,6	0,01	4,52
Estonsko	72,6	0,0	0,8	73,4	24,7	0,6	0,0	25,4	1,4	-0,1	26,7	0,00	1,44
Rumunsko	72,7	0,0	6,0	78,7	24,0	0,5	0,0	24,5	1,5	-0,1	26,0	0,00	6,52
Španělsko	73,3	0,1	0,6	74,0	21,8	2,8	0,0	24,6	1,5	-0,1	26,0	0,12	3,36
Německo	73,6	1,0	1,2	75,8	14,5	9,1	0,3	23,9	0,6	-0,3	24,2	1,29	10,30
Řecko	73,9	0,1	0,6	74,5	14,8	1,8	0,0	16,6	0,3	8,6	25,5	0,10	2,39
Nizozemsko	74,9	:	1,4	76,3	8,1	13,3	:	21,3	3,1	0,0	24,4	:	14,67
Velká Británie	76,0	1,3	1,7	79,0	6,1	13,1	0,1	19,2	1,8	0,0	21,1	1,40	14,76
Finsko	76,6	0,1	1,3	78,1	19,2	2,1	0,0	21,4	1,0	-0,4	22,0	0,10	3,42
Lotyšsko	78,6	0,0	0,1	78,8	18,5	2,0	0,0	20,6	0,6	0,1	21,2	0,04	2,13
Portugalsko	78,8	0,3	0,8	79,8	15,0	4,1	0,1	19,2	1,0	0,0	20,2	0,35	4,89
Polsko	80,0	0,0		80,0	14,8	2,5	0,0	17,3	2,8	0,0	20,0	0,02	2,49
Lucembursko	82,7	0,1	1,5	84,3	9,7	5,4	0,0	15,1	0,9	-0,3	15,7	0,12	6,87
Kypr	83,4	0,0	1,2	84,5		15,0	0,0	15,0	0,6	-0,1	15,5	0,00	16,12

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

pokračování

	přímé náklady práce				vedlejší náklady práce						v tom:		
	mzdy a platy	mzdy učňů	sociální požitky	přímé náklady práce	zákonné sociální výdaje bez učňů	ostatní sociální výdaje a náklady celkem	sociální výdaje na učně	sociální výdaje celkem	perso-nální výdaje	daně a dotace	nepřímé náklady práce celkem	náklady práce na učně	nepovinné sociální požitky a výdaje
Irsko	85,7	0,6	0,6	86,9	7,2	4,9	0,1	12,2	1,0	-0,1	13,1	0,68	5,5
Dánsko	88,2	1,1	0,5	89,8	1,1	9,7	0,1	10,9	1,8	-2,4	10,2	1,17	10,2
Malta	92,7	0,2	0,8	93,7	6,4	1,8	0,0	8,2	0,5	-2,4	6,3	0,25	2,58

Zdroj: Eurostat: Labour costs survey 2004,
Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, propočet VÚPSV.

Poznámka: státy seřazeny podle podílu mezd a platů.

Rozhodující položkou nákladů práce jsou přímé náklady, tj. mzdy a platy, v ČR se na úplných nákladech práce podílejí více než 70 %. Na rozdíl od předchozích let, kdy mzdový vývoj vyrovnával disproporci vytvořenou propadem reálných výdělků z let 1990-1991, byla určujícím faktorem mzdového vývoje po roce 2003 produktivita práce.

Pohyb úplných nákladů práce ve sledovaném období let 2000-2008 vyplýval z vývoje mezd. K jejich dynamice přistupovala situace na trhu práce, která se projevovala v tempech růstu nepřímých nákladů práce (sociálních výdajů a požitků, personálních nákladů, daní a dotací).

Tabulka č. 13 **Objem a struktura průměrných měsíčních nákladů práce v letech 2000 až 2003 v Kč/zaměstnanec v ČR**

položka nákladů práce	2000	2001	2002	2003	2003/2000 v %
mzdy za vykonanou práci	12 744	13 791	14 655	15 528	121,8
náhrady mzdy	1 344	1 539	1 643	1 727	128,5
přímé náklady	14 088	15 330	16 298	17 255	122,5
sociální požitky	334	419	450	475	142,2
- příspěvky na bydlení	11	13	26	55	500,0
- služební vozy poskytované také k soukromým účelům	46	91	89	95	85,3
- příspěvky na stravování	191	221	237	228	119,4
- výdaje ze soc. fondu	79	87	94	93	117,7
- ostatní	7	7	4	4	57,1
sociální náklady a výdaje	5 240	5 741	6 165	6 522	124,5
- zákonné příspěvky na sociální zabezpečení	5 075	5 557	5 943	6 247	123,1
- nadstandardní programy sociál. zabezpečení (včetně vyrovnání za nemoc place- ného zaměstnavatelem)	53	77	98	121	238,3
- odstupné	73	84	101	132	180,8
- ostatní sociální dávky	39	23	23	22	56,4
personální náklady	262	299	303	347	132,4
daně a dotace	-19	-12	-26	-32	- 168,4
nepřímé náklady	5 817	6 447	6 892	7 312	125,7
náklady práce celkem	19 905	21 777	23 190	24 567	123,4

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, s. 13 a 14

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

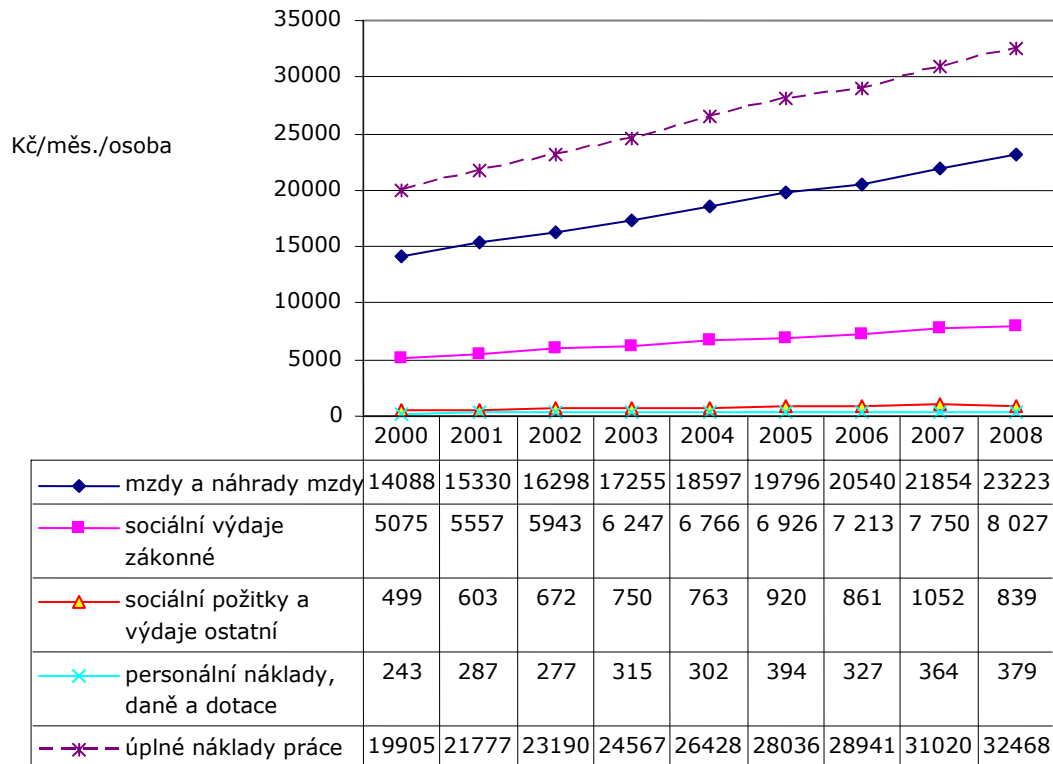
Tabulka č. 14 **Objem a struktura průměrných měsíčních nákladů práce v letech 2003 až 2008 v Kč/zaměstnanec v ČR**

položka nákladů práce	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008/2003 v %	2008/2000 v %
mzdy za vykonanou práci	15 528	16 722	17 886	18 560	19 594	20 778	133,8	163,0
náhrady mzdy	1 727	1 875	1 910	1 980	2 260	2 445	141,5	181,9
přímé náklady	17 255	18 597	19 796	20 540	21 854	23 223	134,6	164,8
sociální požitky	475	500	587	561	670	499	105,1	149,4
- příspěvky na bydlení	55	59	77	78	84	74	134,5	672,7
- služební vozy poskytované také k soukromým účelům	95	111	173	129	136	81	85,3	176,9
- příspěvky na stravování	228	234	245	258	328	271	118,9	141,9
- výdaje ze soc. fondu	93	87	85	86	91	67	72,4	84,8
- ostatní	4	9	7	10	31	6	150,0	85,7
soc. náklady a výdaje	6 522	7 029	7 259	7 513	8 132	8 367	128,3	159,7
- zákonné příspěvky na sociální zabezpečení	6 247	6 766	6 926	7 213	7 750	8 027	128,5	158,2
- nadstandardní programy sociálního zabezpečení (včetně vyrovnání za nemoc placeného zaměstnavatelem)	121	136	166	170	208	170	140,5	320,8
- odstupné	132	107	141	100	148	150	113,6	232,9
- ostatní sociální dávky	22	20	26	30	26	20	90,9	51,3
personální náklady	347	338	424	385	413	421	121,3	160,7
daně a dotace	-32	-36	-30	-58	-49	-42	131,3	221,1
nepřímé náklady	7 312	7 831	8 240	8 401	9 166	9 245	126,4	158,9
náklady práce celkem	24 567	26 428	28 036	28 941	31 020	32 468	132,2	163,1

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, s. 14

Graf č. 3 Vývoj měsíčních nákladů práce v Kč/osoba v ČR

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, výpočet VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: V roce 2008 zahrnuty údaje za fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku, zaměstnávající 10 a více zaměstnanců.

Pohyb nákladů práce ovlivňovaly, vedle k výplatě zúčtovaných mezd, zákonné sociální výdaje, které se na úplných nákladech práce podílely zhruba 25 %. Přes stabilitu sazeb určených právními normami se skutečné platby sociálního pojištění vyvíjely nerovnoměrně v závislosti na termínech plnění a splácení závazků plátců, např. vysoká plnění v letech 2003 a 2004. Zákonné sociální výdaje ve skutečnosti oscilují kolem objemu zúčtovaných mezd a platů.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Tabulka č. 15 **Základní charakteristiky vývoje průměrných měsíčních úplných nákladů práce a jejich struktury v ČR v letech 2000 - 2003**

náklad	přírůstek 2003/2000 v %	struktura		přírůstek v p.b.2003- 2000
		podíl v %		
		2000	2003	
přímé náklady (mzdy a náhrady)	22,5	70,78	70,24	-0,54
nepřímé náklady celkem:	25,7	29,22	29,76	0,54
sociální požitky	42,2	2,39	1,93	- 0,46
sociální výdaje	24,5	26,33	26,55	0,22
v tom: sociální výdaje zákonné	23,1	25,50	25,43	- 0,07
sociální výdaje ostatní	66,7	0,83	1,12	0,29
personální náklady	32,4	1,32	1,41	0,17
daně a dotace	68,4	-0,10	-0,13	-0,03
úplné náklady práce celkem	23,4	100,00	100,00	0,00

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočten VÚPSV, v.v.i.

Období po roce 2004 změnilo strukturu nákladů práce. Zastavil se trend rychlejšího růstu nepřímých nákladů práce, a tím i poklesu podílu přímých na úplných nákladech práce, který byl charakteristický pro předešlá léta.

V důsledku vyšších plateb zákonného pojištění v letech 2003 a 2004 lze v dalších letech konstatovat jejich decelerační vliv na dynamiku úplných nákladů práce. Zákonné sociální výdaje v roce 2008 ve srovnání s rokem 2003 vzrostly o pouhých 28 % při růstu úrovně mezd o 35 %. V příštích obdobích je pravděpodobná po přechodnou dobu jejich vyšší dynamika, která bude respektovat stanovené sazby a vyrovná alespoň část závazků z minulých let, resp. z roku 2008.

Tabulka č. 16 **Dynamika položek úplných nákladů práce v %**

položka	meziroční přírůstky v %					přírůstek 2008/2003 v %
	2004	2005	2006	2007	2008	
přímé náklady (mzdy, platy a náhrady)	7,8	6,5	3,8	6,4	6,3	34,6
nepřímé náklady celkem:	7,1	5,2	2,0	9,1	-2,9	21,8
sociální požitky	5,3	17,4	-4,4	19,4	-25,5	5,1
sociální výdaje	7,8	3,3	3,5	8,2	-1,3	23,1
v tom: sociální výdaje zákonné	8,3	2,4	4,2	7,4	3,6	28,6
sociální výdaje ostatní	-4,4	26,6	-9,9	27,3	-11,0	23,6
personální náklady	-2,6	25,4	-9,2	7,3	1,9	21,3
daně a dotace	12,5	-16,7	93,3	-15,5	-14,3	31,3
úplné náklady práce celkem	7,6	6,1	3,2	7,2	4,7	32,2

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočten VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: V roce 2008 zahrnuty údaje za fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku, zaměstnávající 10 a více zaměstnanců.

Ostatní plnění zaměstnancům, která byla nepovinná, tj. ostatní sociální výdaje a sociální požitky, tvořily z úplných nákladů práce 2,6 % v roce 2008, jejich podíl se ve srovnání s rokem 2003 snížil o 0,5 procentního bodu. Pro výši nákladů práce proto nemají podstatný význam a přes značné výkyvy ve vývoji se v jejich pohybu neprojeví. Zaměstnavatelé s jejich pomocí vyrovnávají okamžité změny mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce, na které mzdy díky své rigiditě reagují s ročním zpožděním.

Nízká váha náležití i personálním nákladům a daním a dotacím, které představovaly zhruba 1,3 % z úplných nákladů práce. Podíl personálních nákladů vykazoval tendenci k poklesu.

Tabulka č. 17 **Struktura úplných nákladů práce v letech 2003-2008**

náklad	podíl v %						přírůstek 2003-2008 v p.b.
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
přímé náklady (mzdy a náhrady)	70,24	70,37	70,61	70,97	70,45	71,53	1,29
nepřímé náklady celkem:	29,76	29,63	29,39	29,03	29,55	28,47	-1,29
sociální požitky	1,93	1,89	2,09	1,94	2,16	1,54	-0,40
sociální výdaje	26,55	26,60	25,89	25,96	26,22	25,77	-0,78
v tom: zákonné sociální výdaje	25,43	25,60	24,70	24,92	24,98	24,72	-0,71
ostatní sociální výdaje	1,12	1,00	1,19	1,04	1,23	1,05	-0,07
personální náklady	1,41	1,28	1,51	1,33	1,33	1,30	-0,11
daně a dotace	-0,13	-0,14	-0,11	-0,20	-0,16	-0,13	0,00
úplné náklady práce celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočet VÚPSV.

Poznámka: V roce 2008 zahrnuty údaje za fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku, zaměstnávající 10 a více zaměstnanců.

Stagnace podílu nepovinných nemzdových plnění zaměstnancům na úrovni roku 2003 je v rozporu s přátelskými daňovými podmínkami ve srovnání se mzdou. Z titulu nízké váhy sociálních požitků a ostatních sociálních výdajů na nákladech zaměstnavatelů a příjmech většiny zaměstnanců a úzké nabídky zejména pojišťovenských produktů a fiskálních úlev klesá zájem sociálních partnerů o nepovinná nemzdová plnění zaměstnancům. Struktura zaměstnanosti se v rámci kvalifikačních parametrů přizpůsobila potřebám zejména podnikatelské sféry. Dosažená rovnováha mezi výrobními faktory, kapitálem a prací v letech 2003-2006 nevyžadovala mimo mezd dodatečné nástroje ovlivňující pohyb pracovní síly. V roce 2007 se projevila prorůstová očekávání spojená s potřebou nových pracovníků a zaměstnavatelé zvýšili objem plnění formou sociálních požitků a ostatních sociálních výdajů. Pokles významu nepřímých nákladů práce je však zčásti fiktivní. Systémy benefitů se často dostávají mimo sledování statistiky práce.

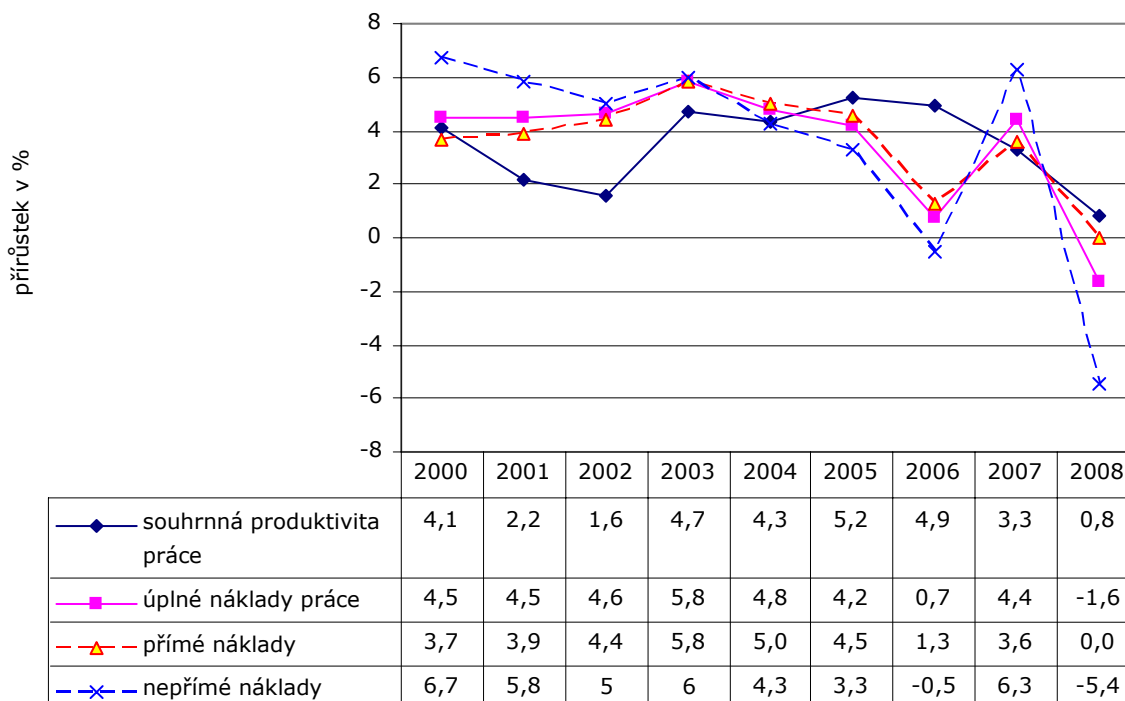
Výraznější změny struktury úplných nákladů práce vystoupily v roce 2008, kdy se začaly projevovat první příznaky hospodářské krize. Zaměstnavatelé přistoupili k redukci nepovinných nemzdových plnění, tj. k ekonomii sociálních požitků (snížení v roce 2008 ve srovnání s rokem 2007 o 1/4, nadstandardních programů sociálního zabezpečení o 1/5 a ostatních sociálních dávek o zhruba 1/4). S ohledem na nízkou váhu uvedených nepovinných plnění snížili dynamiku úplných nákladů práce o zhruba 1 p.b.

4.2 Pohyb úplných nákladů práce a produktivity práce v ČR

Do roku 2004 dozníval efekt elastického vyrovnávání 1/3 propadu reálných výdělků, a tím i reálné ceny práce z prvních let ekonomické transformace. Léta 2002 a 2004 navíc poznamenala proinflační očekávání spojená s připojením k EU. Toto období charakterizují vysoká tempa růstů úplných nákladů práce, vyšší než produktivity práce. Do roku 2003 pokračuje trend rychlejšího růstu nepřímých nákladů, který se projevoval po překonání ekonomických potíží z konce 90. let. Zaměstnavatelé se po roce 1999 vyrovnali cestou sociálních požitků a ostatních (nepovinných) sociálních výdajů se strukturálními problémy poptávky po pracovní síle v podmínkách restrukturalizace podnikové sféry a nastoupené konjunktury. I v tomto období se však podíl nepovinných nemzdových plnění pohyboval kolem nízkých 2,9 % nákladů práce, resp. kolem 2,4 % po vyloučení odstupného. Ve srovnání s 90. léty se podíl vedlejších nákladů zvýšil o 1 p.b., ze zhruba 29 % na 30 % po roce 2000.

V období let 2004-2008 sociální partneři udrželi proporcionální vývoj souhrnné produktivity práce a reálných úplných nákladů práce (po očištění o inflaci). Jestliže se souhrnná produktivita práce zvýšila o 18,9 % v roce 2008 ve srovnání s rokem 2004, potom reálné náklady práce dosáhly 14,8 % přírůstku.

Graf č. 4 **Vývoj souhrnné produktivity práce a reálných úplných nákladů práce** (meziroční přírůstky v %)

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, ČSÚ: Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele, dostupné na <http://www.czso.cz/>, přístup červen 2010, propočít VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: V roce 2008 zahrnuty údaje za fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku zaměstnávající 10 a více zaměstnanců.

Vyšší dynamiku reálných přímých nákladů (mzdy a platy) v úrovni 15,1 %³⁷ ve struktuře úplných nákladů práce částečně eliminoval pomalejší růst vedlejších nákladů o pouhých 13,9 %. Uvedený pokles nebyl plynulý. Problematickým se jeví rok 2007, kdy v důsledku prorůstových očekávání stoupla cena práce ve mzdovém ocenění a i v ostatních sociálních výdajích a požitcích nad možnosti růstu produktivity práce. Růst zaměstnanosti, který pokračoval i v I. pololetí roku 2008, rozměnil reálná plnění zaměstnancům zejména v oblasti nepřímých nákladů a krizové signály ve druhé polovině roku 2008 vedly k absolutní redukci nepřímých nákladů (zhruba 20 Kč měsíčně na osobu).

4.3 Vývoj nákladů práce v ČR a v EU

Šetření nákladů práce za léta 2000-2003 ukázalo, že české měsíční náklady práce po přepočtu na EUR patřily mezi nejnižší v EU. V roce 2000 dosahovaly zhruba 1/6 úrovně vyspělých zemí EU,³⁸ v roce 2004 relace vzrostla na 1/4 a v roce 2007 se blížila 1/3. V rámci postkomunistických, kandidátských, zemí však byly nejvyšší. Konvergence cenových hladin v rámci EU se přirozeně projevila i v trendech nákladů práce. V ČR po splasknutí mzdového polštáře uvedenému procesu otevřela prostor rychle rostoucí produktivita práce a apreciací Kč, která postupně vyrovnávala disproporce plynoucí z měnového polštáře. Z pohledu trhů EU se náklady práce výrazně zvyšovaly.

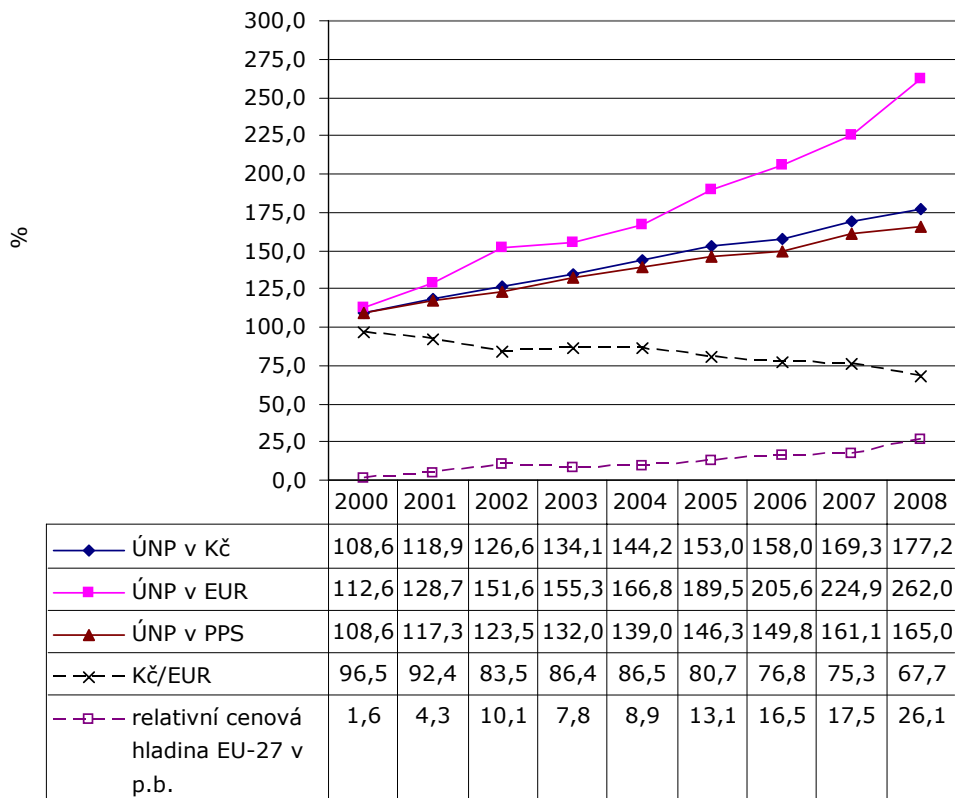
---

³⁷ Podle mzdové statistiky byly reálné mzdy v roce 2008 o 14,6 % vyšší proti roku 2004. Rozdíl mezi statistikami mezd a nákladů práce vyplývá z odlišné metodiky šetření. V každém případě výstupy obou šetření dokazují předstih růstu produktivity před cenou práce.

³⁸ blíže Kozelský, T., Prušvic, D., Vlach, J. Monitoring nákladů práce. Praha: VÚPSV 2006, ISBN 80-87007-16-6, s. 23

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Graf č. 5 **Vývoj ÚNP, kurzu Kč a relativní cenové hladiny v letech 2000-2008**
(bazický index, 1999=100 %)

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, ČSÚ: Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele, dostupné na <http://www.czso.cz/>, přístup únor 2010, Eurostat: Economy and finance, Bilateral Exchange Rates, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/data/database, propočten VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: V roce 2008 zahrnutý údaje za fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku zaměstnávající 10 a více zaměstnanců.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Tabulka č. 18 Měsíční náklady práce v průmyslu a v komerčních službách ve vybraných zemích EU v letech 2000-2008 v EUR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	index 2007/2000 v %
EU	:	:	:	:	2 573,6	2 699,6	2 450,2	:	:	:
Bulharsko	173,1	186,5	196,1	205,7	218,6	234,7	249,0	287,4	:	166,0
Rumunsko	213,1	220,1	245,6	244,2	273,4	365,1	434,2	549,1	:	257,7
Lotyšsko	340,4	353,6	370,6	370,2	402,8	448,5	552,4	719,4	865,3	211,3
Litva	381,3	412,0	446,9	466,9	495,0	545,1	636,6	759,7	:	199,2
Slovensko	398,5	416,4	481,8	517,8	583,2	619,9	711,4	842,3	:	211,4
Polsko	655,4	769,4	760,7	686,8	687,9	808,4	878,4	983,2	:	150,0
Estonsko	425,9	486,7	547,2	596,0	644,0	711,8	827,1	994,5	1 134,2	233,5
Maďarsko	:	:	:	814,4	875,3	1 018,5	994,8	1 104,3	:	:
Česká republika	562,7	641,5	753,8	780,9	837,3	948,8	1 030,6	1 126,2	:	200,1
Malta	:	:	1 250,7	1 253,5	1 271,1	1 302,1	1 353,7	1 390,9	:	:
Portugalsko	:	:	:	:	1 603,4	1 669,4	1 734,6	1 788,4	1 853,7	:
Slovinsko	1 358,2	1 452,3	1 542,4	1 603,3	1 618,0	1 699,0	1 772,5	1 871,0	:	137,8
Španělsko	2 019,8	1 857,9	1 930,2	2 007,6	2 069,8	2 125,2	2 196,7	2 283,8	:	113,1
Kypr	1 665,7	1 734,7	1 833,8	1 950,0	2 058,9	2 189,6	2 276,9	2 368,4	2 516,2	142,2
Finsko	:	:	3 159,0	3 289,0	3 358,0	3 531,0	3 598,0	3 687,0	3 885,0	:
Německo	3 422,0	3 510,0	3 594,0	3 692,0	3 750,0	3 768,0	3 819,0	3 853,0	:	112,6
Rakousko	3 361,0	3 430,0	3 485,0	3 603,0	3 660,0	3 745,0	3 840,0	3 925,0	:	116,8
Belgie	:	:	:	:	3 659,2	3 706,0	3 814,0	3 965,7	4 103,3	:
Velká Británie	3 517,8	3 618,1	3 719,6	3 525,8	3 727,6	4 026,0	4 190,8	4 237,7	:	120,5
Švédsko	:	:	:	:	4 072,1	4 133,5	4 242,0	4 337,5	:	:
Dánsko	:	:	:	:	:	4 059,8	4 221,2	4 381,0	:	:
Lucembursko	:	:	:	:	4 386,0	4 517,0	4 658,0	4 817,0	4 918,0	:

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočet VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Eurostat nezveřejnil údaje za EU celkem, Irsko, Řecko, Francii, Itálii, Nizozemsko. U těchto zemí lze předpokládat vyšší náklady práce než v ČR.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Tabulka č. 19 **Relace nákladů ve vybraných zemích EU v národní cenové hladině v průmyslu a ve službách v %, SRN = 100 %**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007-2000 v p.b.
EU	:	:	:	:	68,6	71,6	64,2	:	:
Bulharsko	5,1	5,3	5,5	5,6	5,8	6,2	6,5	7,5	2,4
Rumunsko	6,2	6,3	6,8	6,6	7,3	9,7	11,4	14,3	8,0
Lotyšsko	9,9	10,1	10,3	10,0	10,7	11,9	14,5	18,7	8,7
Litva	11,1	11,7	12,4	12,6	13,2	14,5	16,7	19,7	8,6
Slovensko	11,6	11,9	13,4	14,0	15,6	16,5	18,6	21,9	10,2
Polsko	19,2	21,9	21,2	18,6	18,3	21,5	23,0	25,5	6,4
Estonsko	12,4	13,9	15,2	16,1	17,2	18,9	21,7	25,8	13,4
Maďarsko	:	:	:	22,1	23,3	27,0	26,0	28,7	:
Česká republika	16,4	18,3	21,0	21,2	22,3	25,2	27,0	29,2	12,8
Malta	:	:	34,8	34,0	33,9	34,6	35,4	36,1	:
Portugalsko	:	:	:	:	42,8	44,3	45,4	46,4	:
Slovinsko	39,7	41,4	42,9	43,4	43,1	45,1	46,4	48,6	8,9
Španělsko	59,0	52,9	53,7	54,4	55,2	56,4	57,5	59,3	0,2
Kypr	48,7	49,4	51,0	52,8	54,9	58,1	59,6	61,5	12,8
Finsko	:	:	87,9	89,1	89,5	93,7	94,2	95,7	:
Německo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
Rakousko	98,2	97,7	97,0	97,6	97,6	99,4	100,5	101,9	3,7
Belgie	:	:	:	:	97,6	98,4	99,9	102,9	:
Velká Británie	102,8	103,1	103,5	95,5	99,4	106,8	109,7	110,0	7,2
Švédsko	:	:	:	:	108,6	109,7	111,1	112,6	:
Dánsko	:	:	:	:	:	107,7	110,5	113,7	:
Lucembursko	:	:	:	:	117,0	119,9	122,0	125,0	:

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, duben 2010, propočít VUPSV, v.v.i.

Poznámka: Eurostat nezveřejnil údaje za EU celkem, Irsko, Řecko, Francii, Itálii, Nizozemsko. U těchto zemí lze předpokládat vyšší náklady práce. Za srovnávanou základnu byla zvolena SRN, která se v roce 2005 blížila průměru EU-15.

Podprůměrná úroveň českých nákladů práce i po přepočtu na EUR odráží nízkou relativní cenovou hladinu (HDP i konečné spotřeby domácností). ČR vykazovala v hodnoceném období spolu s ostatními postkomunistickými zeměmi nejnižší ceny v rámci EU (mimo Slovinska, jehož otevřená ekonomika byla dlouhodobě napojená na světové trhy a relativní cenová hladina korespondovala s evropskou úrovní). V souvislosti s přípravou na převzetí EUR došlo ke skokovému nárůstu v Estonsku, Lotyšsku a Litvě. Tyto země před vstupem do Evropského mechanismu směnných kurzů II (ERM II)³⁹ rychle sladily své makroekonomické proporce se standardy Eurozóny. Obdobnou situaci bylo možné sledovat i na Slovensku. Maastrichtská kritéria⁴⁰ předpokládají srovnatelnou ekonomickou úroveň vč. základních makroekonomických proporcí. V případě výrazných rozdílů od zemí Eurozóny hrozí nebezpečí jejich živelného vyrovnávání

³⁹ European Exchange Rate Mechanism II

⁴⁰ Míra inflace nesmí přesáhnout o více než 1,5 p.b. průměrnou roční inflaci tří zemí s nejlepšími hodnotami inflace (tři země nejbližší inflačnímu cíli ECP, tj. v 1. dekádě inflace nižší, ale blízká 2 %), deficit veřejných rozpočtů max. 3 % na HDP, dlouhodobá stabilita výnosů státních dluhopisů, maximální zadlužení vlády ve výši 60 % HDP, kurzová stabilita.

s následnými nepříznivými efekty, např. růstem inflace, přeléváním spekulativního kapitálu, růstem zadluženosti, restriktivní rozpočtovou politikou, desynchronizací ekonomického cyklu.

Během sledovaného období let 2000-2008 se česká relativní cenová hladina k EU-27 přiblížila o 25 p.b. (v letech 2000-2007 o 16 p.b.). Při míře inflace, která po roce 2001 korespondovala s dynamikou Eurozóny, růst cenové hladiny táhlo zhodnocování Kč (v letech 2000 až 2008 o 30 %). Mimořádně vysoká dynamika v roce 2008 vyplynula ze souběhu reformy veřejných financí, která přinesla jednorázové zvýšení inflace na 6,3 %, a rychlé apreciacie Kč, která v meziročním vyjádření dosáhla 11 %. V důsledku krizového vývoje a změkčení kurzu koruny o 6 %, ⁴¹ které pružně korigovalo rychlé zpevnění v roce 2008, klesla relace české cenové hladiny k průměru EU-27 v roce 2009 o 1,6 p.b.

Tabulka č. 20 **Relativní cenová hladina HDP k průměru EU 27 v letech 2000 až 2009 v %**

	2000	2004	2007	2008	2009	2008-2000 v p.b.	2009-2000 v p.b.
Bulharsko	31,8	35,1	40,3	43,3	46,1	12	14
Rumunsko	36,5	38,1	55,9	54	50,5	18	14
Polsko	52,8	48,8	60,2	67,2	56,7	14	4
Maďarsko	47,7	59,6	64,4	65,1	62,5	17	15
Litva	47,2	48,4	57,3	61,8	63,7	15	17
Česká republika	45,9	53,2	61,8	70,4	69	25	23
Slovensko	42,7	51,1	60,4	66,2	69,3	24	27
Estonsko	52,3	57,7	67,9	71	70	19	18
Lotyšsko	51,2	48,9	66,9	71,2	71,8	20	21
Malta	67,9	67,4	69,9	72,3	75,7	4	8
Slovinsko	70,9	72,6	77,6	80,6	84,1	10	13
Portugalsko	80,5	85	81,7	82,3	85,4	2	5
Kypr	85,9	88	87,3	90,5	91,7	5	6
Velká Británie	120	110,6	115,4	101,7	92,3	-18	-28
Španělsko	84,4	90,1	89,7	92,8	93,5	8	9
Řecko	78,9	82,5	87,6	90	94,4	11	16
Itálie	94	103,6	101	102,7	105,3	9	11
Německo	111,2	106,4	102,4	104,9	107,4	-6	-4
Švédsko	124,4	118,4	118,4	117,8	110,4	-7	-14
Nizozemsko	102,6	107,9	105,5	107,9	112,7	5	10
Rakousko	103,5	103,8	106,5	109,2	113,7	6	10
Belgie	102,4	106,4	109,4	111,5	115,4	9	13
Francie	108	111,5	110	112,4	116,8	4	9
Írsko	110,6	119,4	118	120,6	118,4	10	8
Lucembursko	108,1	109,5	113,9	116,2	120,1	8	12
Finsko	114,4	115,7	115,6	118,4	122,9	4	9

⁴¹ Uvedený vývoj v krizovém roce 2009 korigoval vysokou apreciaci koruny z období konjunktury. V letech 2000-2009 Kč proti EUR zpevnila o zhruba 26 %.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

pokračování

	2000	2004	2007	2008	2009	2008 - 2000 v p.b.	2009 - 2000 v p.b.
Dánsko	129,7	134	137,7	140,9	145,9	11	16
USA	124,3	95,5	89,8	87,1	95,4	-37	-29

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - Purchasing power parities (PPPs), price level indices and real expenditures for ESA95 aggregates*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/purchasing_power_parities/data/database, přístup červenec 2010.

Poznámka: Státy jsou řazeny sestupně podle úrovně 2008.

Přes proces vzájemné konvergence relativní cenové úrovně v jednotlivých zemích vykazují stále výrazné rozdíly. Za těchto podmínek nemají národní měny stejnou kupní sílu. Měnová politika (např. vytváření měnových polštářů) a situace na finančních trzích navíc často desynchronizuje pohyb kupní síly měny a směnného kurzu. Náklady práce v národní cenové hladině a v cenové hladině referenčního regionu se liší.⁴²

Mezinárodní srovnání nákladů práce předpokládá eliminaci rozdílů cenových hladin. Cestou je vyjádření nákladů práce prostřednictvím parity kupní síly (PPP).⁴³ Ukazatel potom říká, kolik zboží a služeb ve srovnatelné struktuře je možné pořídit za mzdová a ostatní plnění zaměstnancům vyplacené v zemi X při cenové hladině země Y.

Eurostat při mezinárodním srovnání v rámci EU-27 využívá standard kupní síly (Purchasing power standard - PPS), který je uměle vytvořenou měnovou jednotkou k vyjádření objemu souhrnných ekonomických ukazatelů zemí EU. V rámci Evropského srovnávacího programu (European Comparison Programme) kupní síla 1 PPS odpovídá průměru kupní síly 1 eura v zemích EU. Údaj v PPS se získá z hodnoty vyjádřené v národní měně vydělením příslušnou paritou kupní síly v EUR.⁴⁴

⁴² K problému cenové hladiny a směnného kurzu ve vztahu ceny práce a produktivity práce v mezinárodním srovnání blíže Fassmann, M. Mezinárodní srovnání úrovně mezd (nákladů práce) a produktivity práce s vyspělými evropskými zeměmi. Pohledy 6/97, s. 23-52

⁴³ Purchasing power parities (PPP) představuje poměr cen v národních měnách za stejné výrobky a služby v různých zemích.

⁴⁴ blíže: OECD, Eurostat: *Methodological manual on purchasing power parities*, European Communities / OECD, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006, ISSN 1725-0048, ISBN 92-79-01868-X, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-BE-06-002 ; ČSÚ: Evropský srovnávací program, ČSÚ 2007, dostupné na http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnavaci_program

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Tabulka č. 21 **Měsíční náklady práce v průmyslu a v komerčních službách ve vybraných zemích EU v PPS v letech 2000-2008**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	index 07/00 v %
Bulharsko	459,5	471,6	483,8	621,2	508,5	542,8	556,1	624,6	:	135,9
Rumunsko	529,3	543,8	597,0	588,1	632,8	687,7	762,1	848,6	:	160,3
Lotyšsko	641,2	686,2	734,6	837,7	714,5	790,4	912,0	1 106,0	1 158,2	172,5
Litva	814,6	864,4	884,1	1 053,3	907,0	997,3	1 124,8	1 272,3	:	156,2
Slovensko	988,2	1 006,5	1 108,3	1 132,0	1 062,5	1 076,5	1 220,4	1 336,5	:	135,2
Estonsko	932,4	964,3	1 044,6	1 144,7	1 023,9	1 109,4	1 244,3	1 394,0	1 478,1	149,5
Polsko	1 215,3	1 275,9	1 286,5	1 460,8	1 312,4	1 356,9	1 414,7	1 550,5	:	127,6
Maďarsko	:	:	:	1 502,1	1 413,6	1 601,1	1 657,5	1 680,7	:	:
Česká republika	1 248,6	1 384,8	1 458,1	1 627,7	1 521,8	1 642,6	1 676,4	1 799,2	:	144,1
Malta	:	:	1 677,5	1 741,2	1 736,8	1 784,5	1 810,4	1 841,2	:	:
Portugalsko	:	:	:	:	1 870,5	1 958,5	2 023,4	2 114,6	2 139,3	:
Slovinsko	1 864,7	1 965,0	2 072,6	2 102,8	2 143,3	2 235,3	2 311,6	2 367,7	:	127,0
Španělsko	2 442,0	2 259,6	2 264,7	2 335,2	2 368,8	2 361,6	2 354,3	2 455,9	:	100,6
Kypr	1 892,4	1 951,8	2 058,2	2 144,9	2 257,4	2 423,7	2 521,4	2 687,2	2 780,0	142,0
Finsko	:	:	2 539,7	2 612,7	2 733,4	2 866,3	2 955,3	3 036,6	3 119,2	:
Dánsko	:	:	:	:	:	2 936,4	3 033,1	3 199,8	:	:
Švédsko	:	:	:	:	3 366,3	3 524,7	3 610,3	3 727,3	:	:
Německo	3 240,3	3 278,8	3 342,0	3 521,3	3 610,2	3 654,7	3 698,0	3 731,7	:	115,2
Belgie	:	:	:	:	3 491,3	3 541,3	3 591,9	3 764,0	3 707,4	:
Velká Británie	2 978,6	3 144,2	3 239,2	3 479,3	3 528,6	3 837,2	3 780,6	3 774,0	:	126,7
Rakousko	3 293,6	3 343,8	3 311,3	3 512,7	3 580,9	3 668,0	3 793,3	3 924,3	:	119,1
Lucembursko	:	:	:	:	4 134,4	4 220,1	4 515,5	4 584,7	4 233,6	:

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočten VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Eurostat nezveřejnil údaje za EU celkem, Irsko, Řecko, Francii, Itálii, Nizozemsko. U těchto zemí lze předpokládat vyšší náklady práce než v ČR.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Tabulka č. 22 **Relace nákladů ve vybraných zemích EU v PPS v průmyslu a v komerčních službách v %, SRN = 100 %**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007-2000 v p.b.
Bulharsko	14,2	14,4	14,5	17,6	14,1	14,9	15,0	16,7	2,6
Rumunsko	16,3	16,6	17,9	16,7	17,5	18,8	20,6	22,7	6,4
Lotyšsko	19,8	20,9	22,0	23,8	19,8	21,6	24,7	29,6	9,8
Litva	25,1	26,4	26,5	29,9	25,1	27,3	30,4	34,1	9,0
Slovensko	30,5	30,7	33,2	32,1	29,4	29,5	33,0	35,8	5,3
Estonsko	28,8	29,4	31,3	32,5	28,4	30,4	33,6	37,4	8,6
Polsko	37,5	38,9	38,5	41,5	36,4	37,1	38,3	41,5	4,0
Maďarsko	:	:	:	42,7	39,2	43,8	44,8	45,0	:
Česká republika	38,5	42,2	43,6	46,2	42,2	44,9	45,3	48,2	9,7
Malta	:	:	50,2	49,4	48,1	48,8	49,0	49,3	:
Portugalsko	:	:	:	:	51,8	53,6	54,7	56,7	:
Slovinsko	57,5	59,9	62,0	59,7	59,4	61,2	62,5	63,4	5,9
Španělsko	75,4	68,9	67,8	66,3	65,6	64,6	63,7	65,8	-9,6
Kypr	58,4	59,5	61,6	60,9	62,5	66,3	68,2	72,0	13,6
Finsko	:	:	76,0	74,2	75,7	78,4	79,9	81,4	:
Dánsko	:	:	:	:	:	80,3	82,0	85,7	:
Švédsko	:	:	:	:	93,2	96,4	97,6	99,9	:
Německo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
Belgie	:	:	:	:	96,7	96,9	97,1	100,9	:
Velká Británie	91,9	95,9	96,9	98,8	97,7	105,0	102,2	101,1	9,2
Rakousko	101,6	102,0	99,1	99,8	99,2	100,4	102,6	105,2	3,5
Lucembursko	:	:	:	:	114,5	115,5	122,1	122,9	:

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, duben 2010, propočít VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Eurostat nezveřejnil údaje za EU celkem, Irsko, Řecko, Francii, Itálii, Nizozemsko. U těchto zemí lze předpokládat vyšší náklady práce než v ČR. Pro absenci údajů za EU celkem byla za základnu zvolena SRN, která se v roce 2005 blížila průměru EU-15.

Vysokou dynamiku českých nákladů práce po přepočtu na EUR (100% přírůstek v roce 2007 ve srovnání s rokem 2000) eliminovala konvergence cenové hladiny. Pohyb paritních nákladů práce byl v hodnoceném období výrazně pomalejší (přírůstek 44 %). Paritní náklady práce přepočítané na cenovou hladinu EU komplexněji odrážejí vazbu ceny práce na její sociální funkce v rozměru jednotného vnitřního evropského trhu. Pohyb rozdílů mezi úrovněmi v národní a evropské cenové hladině odráží průběh konvergenčního procesu. Úroveň paritních nákladů práce v procesu vyrovnávání hodnotových relací na evropské standardy naznačuje směr a meze pohybu nominálních nákladů práce.

Zreálnění cenové hladiny provázelo zavírání nůžek mezi nominálním směnným kurzem a paritou kupní síly koruny. ERDI (Exchange Rate Deviation Index)⁴⁵ se snížil z úrovně 2,2 v roce 2000 na 1,9 v roce 2003 a přes 1,6 v roce 2007 na 1,4 v roce 2008. Uvedený proces není ukončený. Méně ekonomicky vyspělé tradiční tržní

⁴⁵ Exchange Rate Deviation Index, poměr směnného kurzu a kupní síly. Tento ukazatel v podstatě říká, kolikrát více (méně) zboží a služeb je možné si koupit v dané zemi za jednotku měny referenční země, v našem případě za 1 EUR. Vyšší index ERDI je charakteristický pro méně vyspělé země, které využívají měnový polštář k udržení rovnováhy zahraničního obchodu.

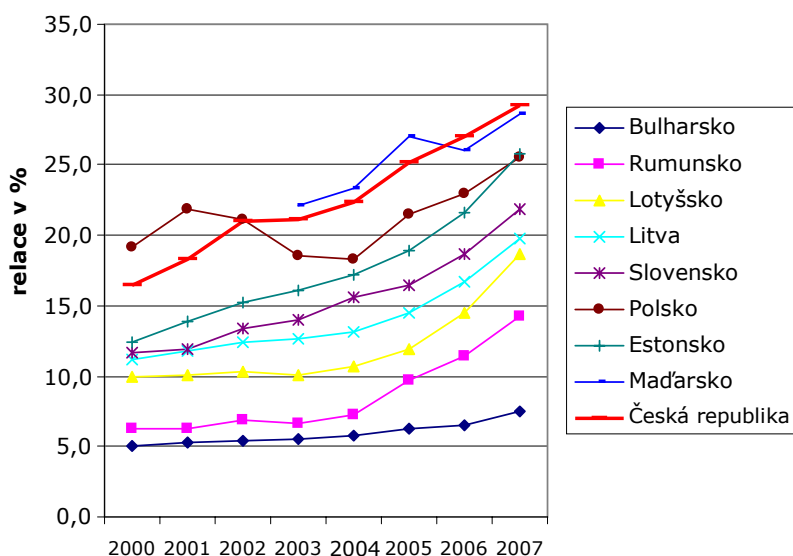
ekonomiky EU jako Portugalsko, Španělsko, Řecko nebo Kypr vykazují index ERDI na úrovni 1,1 až 1,3, což představuje min. o 10 p.b. vyšší cenovou hladinu než českých 70 %.⁴⁶ Z tohoto hlediska proces rychlého přibližování nominálních nákladů práce v EUR k evropské hladině bude stále pokračovat.

Před českými exportními podniky stále stojí problém konvergence cenové hladiny, která snižuje zisky, resp. možnost cenového podbízení, na evropských trzích. Produktivita práce v paritě kupní síly rostla v letech 2000 až 2007 výrazně pomaleji (index 141 %) nežli náklady práce po přepočtu na EUR (index 200 %). Vyrovnání uvedené disproporce, která vyplývá z čerpání měnového polštáře však nebylo v silách české ekonomiky. Proporcionální vývoj by si vyžádal pokles reálné mzdy.

Míra odstupu nákladů práce mezi vyspělými státy EU a ČR je dosud natolik výrazná, že konkurenční výhody z jejich nízké úrovně se budou realizovat ještě po delší časové období. Proces přibližování cenové a výdělkové hladiny ke standardním proporcím vnitřního jednotného evropského trhu a apreciacie kurzu Kč vůči EUR, který se projevuje v rychlejšímu růstu nákladů práce, bude dlouhodobý a podnikatelské subjekty mají dostatek prostoru pro eliminaci nepříznivých dopadů růstem produktivity práce.

Proces konvergence nákladů práce se nevztahuje pouze na ČR. Výrazně se projevuje i v ostatních tranzitních zemích. Obdobně jako sblíží mzdové hladiny tradičních tržních ekonomik EU, lze i přes změny váhy nepřímých nákladů vyplývajících ze změn zdanění práce sledovat vzájemné přibližování úrovně nákladů práce. Čím nižší je úroveň nákladů práce, tím rychleji probíhá konvergence k vyspělým zemím.

Graf č. 6 **Relace nákladů práce v postkomunistických zemích v národní cenové hladině k SRN v %**

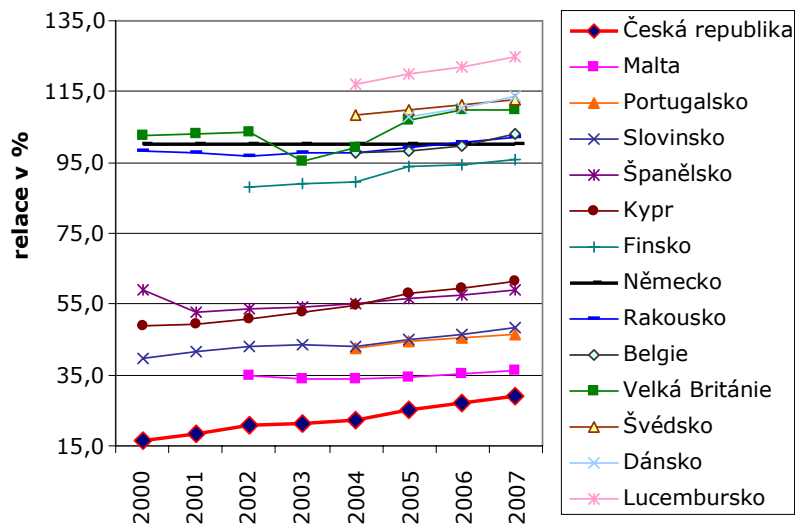

Zdroj: Eurostat: *Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočet VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Eurostat nezveřejnil údaje za EU celkem. Za základnu byla zvolena SRN, která se v roce 2005 blížila průměru EU-15.

⁴⁶ Výjimku z tohoto porovnání představuje Malta s ERDI ve výši 1,4 v roce 2008 (1,5 v roce 2007) s cenovou hladinou ve výši 73 % EU-27.

Graf č. 7 **Relace nákladů práce v národní cenové hladině k SRN v letech 2000-2007**

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočet VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Eurostat nezveřejnil údaje za EU celkem, Irsko, Řecko, Francii, Itálii, Nizozemsko. U těchto zemí lze předpokládat vyšší náklady práce než v ČR. Za základnu byla zvolena SRN, která se v roce 2005 blížila průměru EU-15.

Výrazně nižší nákladová úroveň vůči nejvyspělejším státům EU umožňuje českým exportérům využívat cenovou konkurenci nebo dosahovat vyšší míry zisku. Nízké pracovní náklady stále motivují příliv zahraničního kapitálu. Koncepce nízké ceny práce v ČR, tj. udržování nízkých nákladů práce, však nevytváří tlak na útlum materiálově a energetické produkce a nestimuluje substituci práce fixním kapitálem. Ve svých důsledcích může vést k postupné dekvalifikaci pracovních sil. Podprůměrná cena práce i při relativně vysoké zaměstnanosti je ve vzájemné interakci s nízkým podílem konečné spotřeby domácností na HDP (zhruba 49 %). Při 20% podílu konečné spotřeby vlády je výkon české ekonomiky citlivý na pohyb cen dovážených vstupů a výsledky exportu. Nízké náklady práce deformují makroekonomické proporce s riziky budoucích ekonomických nerovnováh a sociálních konfliktů.

4.4 Zdanění práce

ČR historicky patří ke státům s vyšším stupněm sociální solidarity, tj. s vyšším podílem sociálních výdajů a v jejich rámci povinných příspěvků zaměstnavatelů a zaměstnanců do centralizovaných sociálních fondů, konkrétně na důchodové zabezpečení a v jeho rámci nemocenské pojištění, politiku zaměstnanosti⁴⁷ a zdravotní zabezpečení. Na rozdíl od většiny evropských zemí právní soustava v ČR, která se opírá o legislativu ČSFR, mzdu definuje jako odměnu za práci, výše hrubé mzdy neobsahuje plnění související se sociální situací zaměstnance a jeho rodiny, které hradí státní rozpočet. Vysoké "zdanění" práce v ČR odráží vysoké standardy sociálního a

⁴⁷ Důchodové pojištění, nemocenské pojištění a politika zaměstnanosti jsou v ČR součástí státního rozpočtu.

zdravotního zabezpečení při nízké výdělkové hladině. Vedle sociálního a zdravotního pojištění nejsou na straně zaměstnavatele mzdy zdaňovány. Daň z příjmu, kterou platí zaměstnanec z podstatné části svého příjmu ze závislé činnosti,⁴⁸ a je tak součástí hrubé mzdy, dosahuje v porovnání s ostatními zeměmi nízké úrovně, na nákladech práce se podílela v intervalu od 6 % v roce 2007 do 8,5 % v roce 2005. Ve většině zemí je podíl daně z příjmu 10 a více % z nákladů práce.

---

⁴⁸ Daň z příjmu se platí vedle příjmů ze závislé činnosti z důchodu z vlastnictví a z případné samostatné výdělečné činnosti (ze smíšeného důchodu).

Tabulka č. 23 **Daňová mezera v zemích EU, které jsou členy OECD, v letech 2000, 2004 a 2008 v %**

země	2000			2003			2008			2008 - 2000 v p.b.		
	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera	sociální pojistění	daň z příjmu	daňová mezera
Belgie	36	21	56	34	20	54	34	22	56	-2	1	0
Maďarsko	38	14	52	36	10	46	38	16	54	0	2	2
Německo	34	18	52	34	17	51	33	19	52	-1	1	0
Francie	38	9	48	39	9	48	39	10	49	1	1	1
Rakousko	38	7	45	37	8	45	37	12	49	-1	5	4
Itálie	32	14	47	32	14	46	32	15	47	0	1	0
Nizozemsko	39	7	45	36	7	43	31	14	45	-8	7	0
Švédsko	30	19	50	30	18	48	30	15	45	0	-4	-5
Finsko	27	21	47	24	20	44	24	19	43	-3	-2	-4
ČR	35	8	43	35	8	43	35	8	43	0	0	0
Řecko	34	2	36	34	0	34	34	8	42	0	6	6
Dánsko	12	32	44	12	32	44	11	30	41	-1	-2	-3
Polsko	38	5	43	38	5	43	34	6	40	-4	1	-3
Slovensko	37	5	42	37	5	42	31	8	39	-6	3	-3
Španělsko	28	9	38	28	9	37	28	10	38	0	1	0
Portugalsko	28	5	34	28	5	33	28	10	38	0	5	4
Lucembursko	24	11	35	24	8	32	23	13	36	-1	2	1
V. Británie	14	17	31	17	14	31	18	15	33	4	-2	2
Irsko	16	14	29	15	10	25	14	9	23	-2	-5	-6

Zdroj: OECD: Taxing Wages 2000-2001, OECD 2001, ISBN 92-64-09684-1, s. 16, OECD: Taxing Wages 2002 - 2003, OECD 2004, ISBN 92-64-01523-X, s. 5, OECD Taxing Wages 2007-2008, OECD 2009, ISBN 978-92-64-04933-8, s.15

Poznámka: Údaje za svobodného a bezdětného zaměstnance

Rok 2003, rok před vstupem do EU

Součtové rozdíly ve sloupci Daňová mezery vyplývají ze zaokrouhlování podílů jednotlivých položek

Uvedená tabulka představuje model v případě svobodného a bezdětného zaměstnance. Projekce sociální situace domácnosti však výši a proporce daňové mezery mění. V případě ČR po propočtech na domácnosti zaměstnanců celkem vychází zvýšení daňové mezery v roce 2008.

Tabulka č. 24 **Daňová mezera v ČR v letech 2000, 2004 a 2008 po propočtu na průměrnou zaměstnaneckou domácnost v %**

	2000	2003	2008	2008 - 2000 v p.b.
sociální ochrana	34	34	34	0
daň z příjmu	7	7	8	1
daňová mezera	41	41	42	1

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, MPSV: Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993-2008, MPSV 2009, dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/1797>, propočet VÚPSV, v.v.i.

Země anglosaského modelu obecně vykazují nízkou daňovou mezery. V kontinentálních zemích se solidárním systémem sociálního a zdravotního zabezpečení se daňová mezera pohybuje od 1/3 (Lucembursko a Portugalsko) do více než 1/2 (Belgie, Maďarsko, Německo) nákladů práce. Jestliže v 90. letech se zdanění práce snižovalo, zejména na straně příspěvků na sociální zabezpečení, potom ve sledovaném období let 2000-2008 se ve většině sledovaných zemí projevovala tendence jeho rozšiřování cestou zvyšování daní z příjmů zaměstnanců. Mimo Velké Británie a Maďarska se v mezidobí 2003-2008 příspěvky na sociální ochranu nezvyšovaly, případný pokles provázal přirozený růst podílu daně z příjmu. U zemí s historicky nízkým příjmem ze závislé činnosti v 90. letech a v první polovině dekády (ČR, Slovensko, Polsko, Řecko) vysoké náklady na sociální ochranu kompenzuje nižší zdanění výdělku. České sociální pojištění se řadí svým podílem na nákladech práce k nejvyšším v rámci EU, daňová mezera však, díky nízké dani z příjmu, patří do okruhu zemí s nižším zdaněním práce.

Mantinely poklesu zdanění práce, a to formou pojištění a daňové soustavy (zejména daní z příjmu fyzických a právnických osob), představuje financování systému sociálního a zdravotního zabezpečení. Vývoj salda zejména na starobní důchody (v rámci státního rozpočtu) a rozpočtů zdravotních pojišťoven⁴⁹ však při mandatorních výdajích nevytváří prostor pro snížení daňové mezery.

⁴⁹ Hospodaření zdravotních pojišťoven i přes centralizaci a následné přerozdělení inkasa pojištění musel několikrát dotovat státní rozpočet. Při zákonem stanoveném vyrovnaném rozpočtu se problém koncentruje v závazcích vůči zdravotnickým zařízením.

Tabulka č. 25 Sociální pojištění a státní politika zaměstnanosti v mld. Kč

položka	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ¹⁾	přírůstek v % 2008/2000
pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti	242,3	242,3	258,5	272,4	293,3	311,2	333,7	367,1	374,4	54,5
sociální dávky	273,3	273,3	292,2	305,0	313,3	326,0	354,4	386,4	385,8	41,2
saldo pojistného SZ a výdajů na sociální dávky	-31,0	-31,0	-33,7	-32,6	-20,0	-14,8	-20,7	-19,3	-11,4	-63,2
z toho	186,0	186,0	198,4	209,6	243,3	258,3	276,9	304,9	320,0	72,0
důchody: výdaje na důchody a správu	204,5	204,5	216,9	229,5	234,9	251,8	272,9	289,9	312,5	52,8
saldo důchodů	-18,5	-18,5	-18,5	-19,9	8,4	6,5	4,0	15,0	7,5	-

Pramen: Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2001, 2006 a 2007. MF 2002, 2007

Poznámky: údaje v metodice běžného roku
1) odhad

Tabulka č. 26 Systém veřejného zdravotního pojištění v mld. Kč

položka	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ¹⁾	přírůstek v % 2008/2000
příjmy systému zdravotního pojištění	118,0	132,6	136,3	147,9	157,0	168,9	182,8	202,8	211,3	79,1
výdaje v systému zdravotního pojištění	116,1	131,2	137,5	147,7	156,8	168,4	180,0	185,6	200,6	72,8
saldo příjmů a výdajů	1,9	1,4	-1,2	0,2	0,2	0,5	2,8	17,2	10,7	463,2
saldo závazků po lhůtě splatnosti a pohledávek ZP vůči ZZ k 31. 12	9,0	-1,1	2,1	5,6	8,3	9,0	0,8	2,4	0,0	-100,0

Pramen: Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2001, 2006 a 2007. MF 2002, 2007

Poznámky: údaje v metodice běžného roku
1) odhad

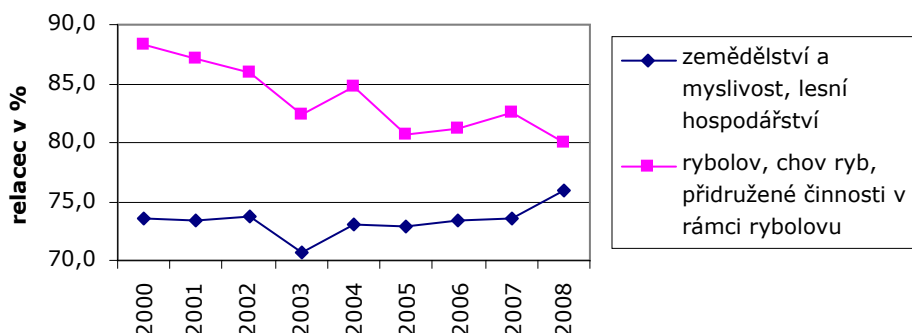
4.5 Náklady práce v odvětvích

Odvětvová struktura nákladů práce odráží sílu sociálních partnerů při vyjednávání mzdových a pracovních podmínek,⁵⁰ postavení na trhu a ekonomickou prosperitu jednotlivých odvětví a podniků, resp. organizací. Významná role připadá i historicky vzniklým relacím. Jejich význam však eliminují strukturální změny odvětvové a oborové struktury ekonomiky, které přinesl transformační proces. Těžiště struktury prací stále leží v poptávce po středně nízké a nízké kvalifikaci s odpovídající cenou práce,⁵¹ což odpovídá základnímu až úplnému střednímu vzdělání.

4.5.1 Diferenciace úplných nákladů práce v ČR

Během 1. dekády se prohlubovala diference úplných nákladů práce z hlediska odvětví. Rozdíly byly v důsledku nepovinných nemzdových plnění zaměstnancům výraznější než odvětvová výdělková diference. Následující grafy ilustrují pohyb ÚNP podle sektorů národního hospodářství v relacích k průměru za ČR.

Graf č. 8 **Relace ÚNP v zemědělství a rybolovu k průměru ČR**

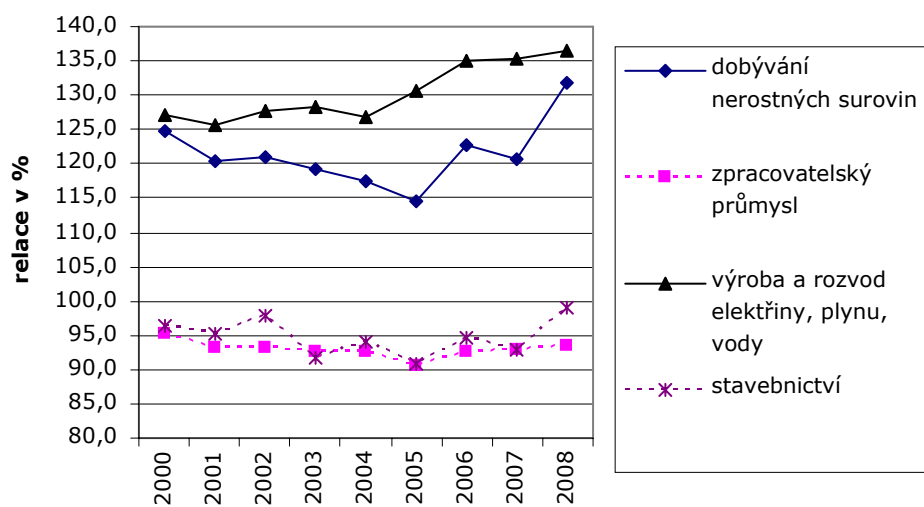
Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV, v.v.i.

⁵⁰ Pozice zaměstnanců jsou silnější ve středně velkých a velkých organizacích.

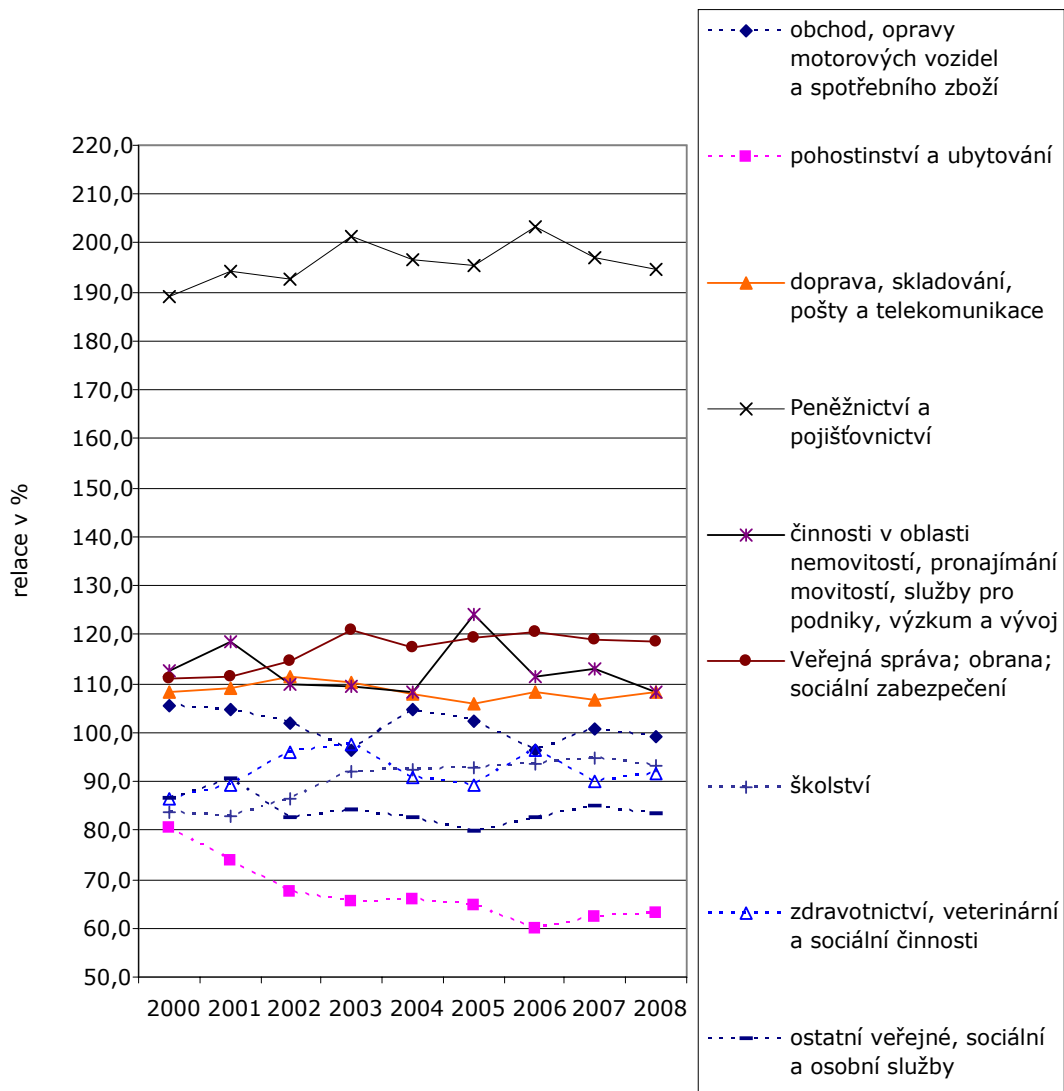
⁵¹ Ve zpracovatelském průmyslu, který se na HDP podílí zhruba 1/3 a na zaměstnanosti více než 1/4, se obě skupiny prací podle kvalifikačních nároků v roce 2007 podílely 89 % zaměstnanosti s tendencí růstu ve skupině nízké střední nároky na kvalifikaci. Vytvořený specializační profil české ekonomiky orientuje poptávku po pracovních silách vybavených úplným středním vzděláním, blíže Zeman, Karel. Reflexe specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009, s. 27 a 57. Vzhledem k nízkému rozsahu kvalifikovaných služeb (finanční zprostředkování, zprostředkování nemovitostí, služby pro podniky, veřejná zpráva, školství, zdravotnictví), které vážou zhruba 1/3 zaměstnanosti; vysokoškoláci se však na této zaměstnanosti podílejí pouze zhruba 1/5. Za těchto podmínek leží stěžejní váha na pracovních místech vyžadujících středně nízkou a nízkou kvalifikaci.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Graf č. 9 **Relace ÚNP v průmyslu a ve stavebnictví k průměru ČR**

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočtené VÚPSV, v.v.i.

Graf č. 10 **Relace ÚNP v odvětvích služeb k průměru ČR**

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočten VÚPSV, v.v.i.

Výsadní postavení v úrovni ÚNP posilovalo odvětví peněžnictví a pojišťovnictví v sektoru služeb, které dosahuje dvounásobku celostátního průměru a svůj odstup v roce 2008 zvýšilo o téměř 6 p.b. ve srovnání s rokem 2000.⁵² O zhruba 1/3 byly vyšší ÚNP v odvětvích dobývání surovin, výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody a v sektoru průmyslu a stavebnictví, které profitovaly i přes pokles svého podílu na HDP z růstu produktivity neseného poklesem počtu pracovníků a konjunkturou po roce

⁵² Finanční zprostředkování patří mezi rostoucí odvětví. Podíl na HDP představoval v roce 2007 v EU-27 zhruba 5,5 %. V ČR však je úroveň stabilně nižší, zhruba 2/3 EU (3,6 % v roce 2007). V letech 2001 až 2007 zaměstnanost vykázala mírný přírůstek o 0,4 % při nadprůměrném růstu roční produktivity práce o 5,4 %. **Zdroj:** Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/database a Zeman K. Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009, tabulka P4, propočten VÚPSV, v.v.i.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

2005.⁵³ Odvětví dobývání surovin zvýšilo svoji relaci proti průměru za ČR o 7 p.b. a síťová odvětví (elektřina, plyn, voda) o 9 p.b. (spolu se školstvím nejvyšší dynamika).

V intervalu relací úplných nákladů práce 110-120 % k průměru ČR se pohybovala odvětví:

- veřejné správy, obrany a sociálního zabezpečení,
- činností v oblasti nemovitostí, pronajímání movitostí, služby pro podniky, výzkum a vývoj,
- dopravy, skladování, pošty a telekomunikací.

Vyšší dynamiku zaznamenala pouze veřejná správa s přírůstkem 7 p.b. Narovnání výdělkové restriktce z 2. poloviny 90. let vedlo po roce 1999 k vyšším přírůstkům průměrných platů na přepočtené osoby.⁵⁴ Dalším zdrojem růstu ÚNP v odvětví byla i neustálá hrozba návratu restriktivní platové politiky, která vedla k alokaci zdrojů rozpočtové sféry do nemzdových plnění zaměstnancům.⁵⁵ Heterogenní odvětví dopravy a spojů si průběžně udržovalo svoji pozici v proporcích ÚNP dosažených na konci 90. let.⁵⁶ Deceleraci vykázaly činnosti v oblasti nemovitostí, pronajímání movitostí, služby pro podniky, výzkum a vývoj, u kterých se jejich relace k průměru nominálně v roce 2008 ve srovnání s rokem 2004 zhoršila o 4 p.b. Po eliminaci vysokých meziročních rozdílů lze však konstatovat, že v dlouhodobém horizontu si odvětví udržuje stabilní pozici v diferenciacním vějíři.⁵⁷ Pracovní činnosti ve veřejné správě, ve službách pro podniky, ve výzkumu a vývoji a ve spojích patří mezi vysoce kvalifikované. Stagnace jejich pozic v rámci odvětvové distribuce úplných nákladů práce neodpovídá jejich významu pro přechod na intenzivní typ sociálně ekonomického vývoje, tj. na znalostní ekonomiku s vysokou inovační aktivitou produktů a procesů.

---

⁵³ Podíl těžby surovin na HDP klesl v intervalu let 1996-2007 na polovinu a výroba a rozvod, elektřiny, vody a plynu na 4/5. V letech 2001-2007 produktivita práce meziročně rostla v průměru o 1,6 % v těžbě a o 5,2 % ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a vody (celostátní průměr dosáhl 3,8 %). Zaměstnanost v těžbě klesla o výrazných 4,3 % a ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a vody o 3,6 %. Jednotkové náklady práce (podíl průměrné náhrady na zaměstnance na produktivitě práce) se v těžbě surovin snížily a v síťových energetických odvětvích (elektřina, voda, plyn) o 1/3 v národní cenové hladině a o 1/10 v evropské cenové hladině. Obě odvětví díky své tržní situaci měla prostor pro růst ÚNP krytý produktivitou. Zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database, propočtené VÚPSV

⁵⁴ Podle statistiky mezd v metodice platné do roku 2008, která oficiální průměrnou mzdu sledovala na fyzické osoby, se průměrný výdělek pohyboval v nepodnikatelské sféře v roce 2000 na 98 % mzdové úrovně podnikatelské sféry a v roce 2008 na 93 %; v roce 1998 na 94 %. K útlumu došlo po roce 2005, kdy platová úroveň dosáhla 99 % průměrné mzdy za podnikatelskou sféru. Úplné náklady práce jsou však sledované na přepočtené počty zaměstnanců, což se odráží za uvedených podmínek ve vyšší dynamice.

⁵⁵ Veřejná administrativa si udržuje stabilní podíl na tvorbě HDP v b.c. (5,7 % v roce 2007). Nižší podíl v roce 2007 vykázaly pouze Velká Británie (3,9 %) a Švédsko (5,3 %). Průměr za EU-27 představoval 6,1 % v roce 2007. V ČR v období let 2001-2007 vzrostla zaměstnanost v odvětví o 0,9 % při poklesu průměrné roční produktivity o 0,4 %. Zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database a Zeman K. Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009, tabulka P4, propočtené VÚPSV, v.v.i.

⁵⁶ Doprava a spoje si zachovávají oproti EU-27 vysoký podíl na HDP, kolem 7 % v EU a 10 % v ČR. Produktivita práce se ročně v průměru zvyšovala od roku 2001 do roku 2007 o 5,8 % při stagnaci počtu zaměstnaných. Zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database a Zeman K. Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009, tabulka P4, propočtené VÚPSV, v.v.i.

⁵⁷ Odvětví nemovitostí si udržuje stabilní zhruba 14% podíl na tvorbě HDP v b.c., což představuje zhruba 1/2 úrovně EU-27, kde však odvětví vykazovalo silný růstový trend. Zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database, propočtené VÚPSV, v.v.i.

Ostatní odvětví vykazují úplné náklady práce pod celostátní průměrnou úrovní. Po výrazném zhoršení relací ceny práce v zemědělství v I. polovině 90. let⁵⁸ se ÚNP v odvětví po roce 2000 stabilizovaly v relaci kolem 73 %.

Zpracovatelský průmysl vykazoval v období let 2000-2005 snižování relací úplných nákladů práce (-5,5 p. b.). Konjunktura však vedla k růstu ceny práce a relace během let 2005 až 2008 se vylepšila (více než 2 p.b.), s těžištěm v roce 2008 (+ 1 p.b.) Zaměstnavatelé v důsledku silných přírůstkových očekávání zvyšovali zaměstnanost a přistupovali na vyšší ocenění práce v přímých i vedlejších nákladech práce. Obdobný vývoj lze sledovat i ve stavebnictví, které je mimořádně citlivé na momentální situaci na trhu. Ve sledovaném časovém horizontu si však odvětví udržovalo 95 % relaci k průměru ČR.

Ve službách, které se ve II. polovině 90. let staly z hlediska ceny práce dominantními, se zlepšovala relace nákladů práce ve školství a ve zdravotnictví. Odvětví obchodu a oprav ztratilo svoji nadprůměrnou pozici.⁵⁹ Mírně sestupný trend bylo možné sledovat i v ostatních veřejných, sociálních a osobních službách.⁶⁰ Radikální pokles však vykázalo pohostinství a stravování.⁶¹ Odvětví obchodu a služeb, pohostinství a ubytování a osobních služeb charakterizuje silná rozdrobenost do malých organizací. Účetní a mzdová agenda v rámci daňové optimalizace nezachycuje veškerá plnění zaměstnancům.

Vyšší úplné náklady práce se koncentrují do velkých organizací náročných na kapitálovou vybavenost a s tradičním trhem.

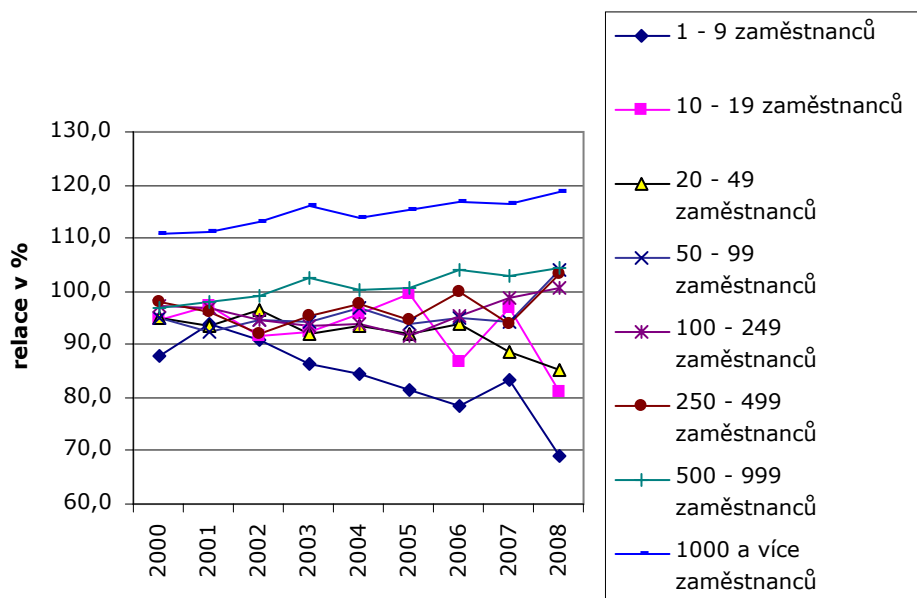
⁵⁸ Úplné náklady práce ČSÚ šetří od roku 1994. Jejich úroveň z počátku 90. let lze pouze dovozovat z průměrné mzdy. V roce 1990 mzdy v zemědělství převyšovaly výdělkovou hladinu o 10 %, v roce 1993 relace klesla na 88 % aby se v roce 2000 stabilizovala na 76 % při nižších nemzdových plněních zaměstnancům sledovaných statistikou práce. Zemědělství v ČR patří mezi decelererační odvětví, podíl na tvorbě HDP v roce 2007 dosáhl 2,4 %. Také zaměstnanost vykázala v letech 2001-2007 průměrný roční pokles o zhruba 4 %, produktivita práce však rostla o zhruba 3 % ročně, což však bylo pod celostátním průměrem. Zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database a Zeman K. Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009, tabulka P4, propočít VÚPSV, v.v.i.

⁵⁹ Podíl odvětví obchodu a oprav na tvorbě HDP v b.c. dosáhl zhruba 12,6 % v roce 2007 (podíl v EU představoval 11,3 %). Při ročním růstu zaměstnanosti o 0,7 % mezi léty 2001-2007 produktivita práce vzrostla o 7,8 %. Efektivnost práce vyjádřená jednotkovými náklady práce se pohybovala kolem 63 % s tendencí růstu a odpovídala evropské úrovni. Zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database a Zeman K. Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009, tabulka P4. propočít VÚPSV, v.v.i.

⁶⁰ Odvětví ostatních veřejných služeb patří k růstovým. Jeho podíl na tvorbě HDP v b.c. se blíží evropským proporcím. V roce 2007 dosáhlo úrovně 3,4 %, při růstu zaměstnanosti mezi léty 2001 - 2007 v průměru za rok o 2,8 % avšak poklesu produktivity o 0,3 %. Zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database a Zeman K. Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009, tabulka P4. propočít VÚPSV, v.v.i.

⁶¹ Výkon ubytování a stravování klesá. Jeho podíl na HDP v b.c. v roce 2007 dosáhl pouze 1,7 %. Zaměstnanost v roce 2007 ve srovnání s rokem 2001 však ročně rostla o 1,2 %, což se projevilo ve výrazném poklesu produktivity práce o 7,1 % v přepočtu na rok. Jednotkové náklady práce v národní cenové hladině vzrostly o 1/5 a pohybují se na úrovni EU. Statistická data o výkonu odvětví jsou však zatížena značnou neurčitostí v důsledku daňové optimalizace. Zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database a Zeman K. Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009, tabulka P4. propočít VÚPSV, v.v.i.

Graf č. 11 Relace ÚNP podle velikosti organizací k průměru ČR

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV, v.v.i.

Diferenční nůžky úplných nákladů práce se v hodnoceném období rychle rozevíraly. Malé a střední podniky po roce 2005 postupně ztrácely krok s velkými organizacemi s rychle rostoucí cenou práce.⁶² Konjunktura se pozitivně podepsala na pohybu nákladů práce ve velkých a středně velkých organizacích. Malé organizace postupně ztrácely svoji pozici. Mikrofirmy a malé organizace v roce 2007 podlely chybným prorůstovým očekáváním a přistoupily k náborem a stabilizaci pracovních sil i za cenu vyšších nákladů práce. Nízká rigidita mezd v malých organizacích však zaměstnavatelům umožnila v roce 2008 okamžitě reagovat na krizové signály. Vzhledem k tomu, že mikrofirmy a malé podniky působí v sektoru služeb orientovaných na konečnou spotřebu obyvatelstva, tzn. činností jichž se krizové jevy v roce 2008 netýkaly, lze chování zaměstnavatelů hodnotit jako prevenci.

62

organizace	zaměstnanci
mikrofirmy	1 - 9
malé	10 - 49
střední	50 - 249
velké	250 a více

Počet zaměstnanců se vyjadřuje v ročních pracovních jednotkách (tou je výkon práce jednoho zaměstnance na plný pracovní úvazek po celé roční období), stanoví se tedy prakticky na základě přepočteného stavu zaměstnanců odpovídajícího plnému pracovnímu úvazku. Za zaměstnance je třeba pro účely posouzení dodržení příslušného limitu standardně považovat:

- zaměstnance,
- osoby pracující pro podnik v podřízeném postavení (na základě přímých pokynů) v souladu s národní právní úpravou,
- vlastníky v postavení manažerů,
- partnery vykonávající pravidelnou činnost v podniku a profitující z finančních výhod poskytovaných podnikem.

Za zaměstnance se přitom nepovažují učňové ani studenti-praktikanti.

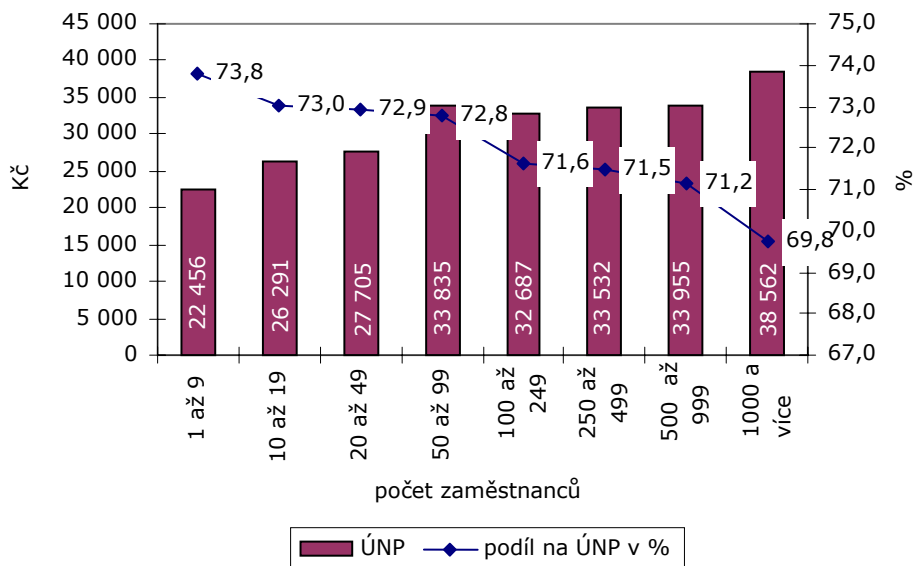
Tabulka č. 27 Meziroční přírůstky ÚNP v %

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008/2000
1 - 9 zaměstnanců	16,9	3,3	0,4	5,5	2,1	-0,4	13,6	-13,0	28,7
10 - 19 zaměstnanců	12,5	0,3	6,7	11,6	10,4	-10,0	19,6	-12,5	39,7
20 a více zaměstnanců	8,7	7,0	6,5	7,5	5,5	5,2	6,0	7,6	68,6
20 - 49 zaměstnanců	7,5	10,2	0,9	9,3	4,4	5,1	1,4	0,7	46,4
50 - 99 zaměstnanců	6,4	8,9	5,6	10,9	2,5	4,3	6,4	15,9	79,0
100 - 249 zaměstnanců	9,0	3,9	4,5	7,9	3,7	7,4	11,2	6,6	68,7
250 - 499 zaměstnanců	7,4	1,8	10,0	9,7	2,8	9,2	0,7	15,1	71,8
500 - 999 zaměstnanců	10,7	7,7	9,5	5,3	6,6	6,5	6,2	6,2	76,2
1 000 a více zaměstnanců	9,8	8,2	8,8	5,7	7,3	4,6	6,9	6,7	75,0
ČR	9,4	6,5	5,9	7,6	6,1	3,2	7,2	4,7	63,1

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočten VÚPSV, v.v.i.

Zaměstnavatelé velkých a středních organizací se v reakci na změnu postavení na trhu musí vypořádat se mzdovou rigiditou, která vyplývá z kolektivního, minimálně ročního sjednávání mzdových a pracovních podmínek. V obdobné situaci se nacházejí i organizace, ve kterých jsou platy zaměstnanců hrazeny z veřejných rozpočtů a které jsou tak chráněny proti výkyvům hospodářského cyklu. Existence odborů v těchto organizacích vede ke sjednávání i mimomzdových plnění, která snižují podíl přímých nákladů práce na ÚNP. Rozsah nepovinných výdajů (sociálních požitků a ostatních sociálních výdajů a nákladů) zesiluje diferenciaci úplných nákladů práce nad vytvořenou mzdovou distribucí. Podíl přímých nákladů práce na ÚNP klesá úměrně velikosti organizace. Nižší úroveň se výrazně projevuje od organizací se 100 a více zaměstnanci. Vliv nepovinných plnění zaměstnancům se pohybuje v intervalu od 0 do 4 % úplných nákladů práce.

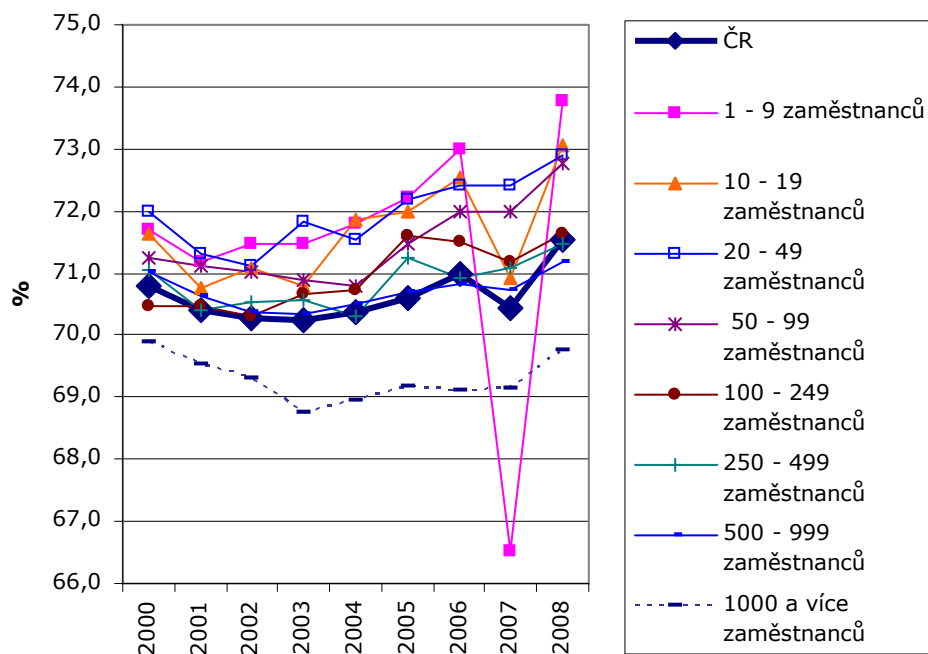
Graf č. 12 **Úplné náklady práce a podíl přímých nákladů práce podle velikosti organizací v roce 2008**

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočet VÚPSV, v.v.i.

Po roce 2002, nejdříve v malých a po roce 2003 i ve středních organizacích, začíná stoupat podíl přímých nákladů práce na ÚNP. Po roce 2004 se k tomuto trendu připojily i velcí zaměstnavatelé s 500 a více zaměstnanci. V organizacích s 1 000 a více zaměstnanci však proces útlumu nemzdových benefitů postupuje pomaleji. Atypickým byl rok 2007 s krytím budoucího vývoje dodatečnou pracovní silou, a to zejména v segmentu mikrofirem a malých organizací, které využívaly k náboru a stabilizaci pracovníků nemzdová plnění. Tento krok však narazil ve II. pololetí 2008 na první signály recese.

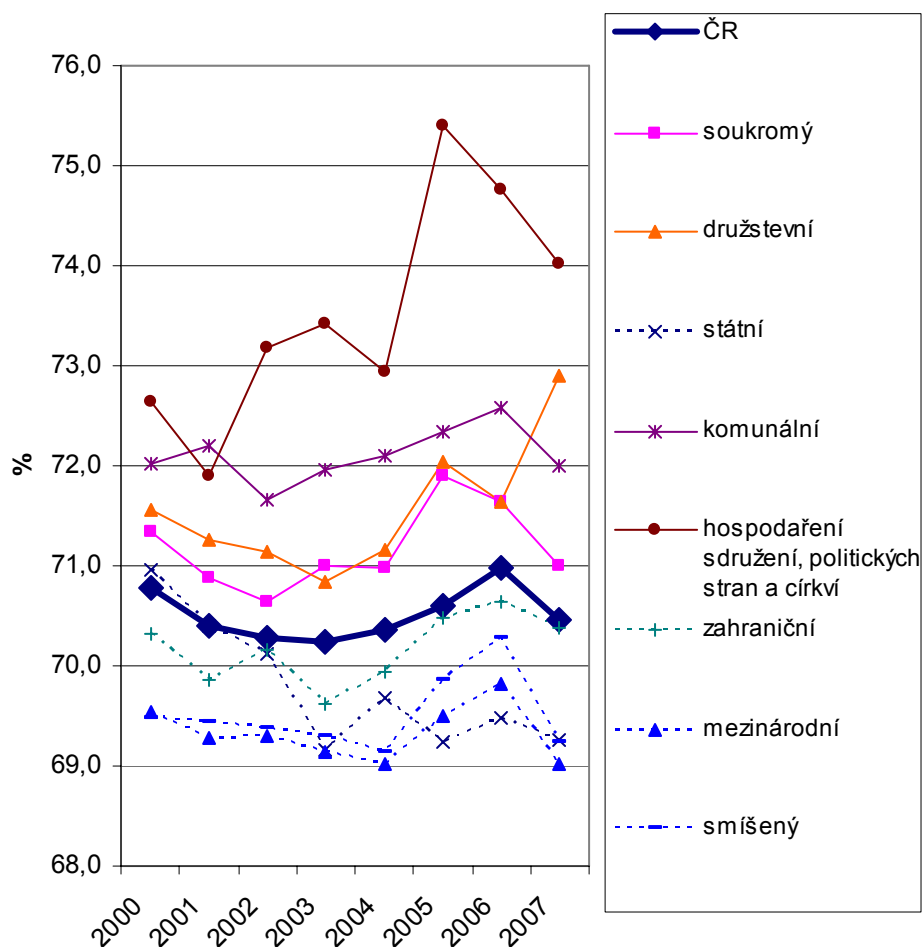
Graf č. 13 Podíl přímých nákladů práce na ÚNP podle velikosti organizací

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočet VÚPSV

Vyšší objem nemzdových plnění zaměstnanců se soustřeďuje do organizací ve státním vlastnictví a se zahraničním kapitálem. Vzhledem k alokaci přímých zahraničních investic do velkých organizací, ve kterých zpravidla pracují odbory, a k principům řízení lidských zdrojů v zahraničí s vyšším podílem nemzdových plnění (benefitů), které noví vlastníci implementovali do českých podmínek, se v uvedených organizacích podíl přímých nákladů práce na ÚNP pohybuje pod celostátním průměrem. Na prorůstová očekávání z roku 2007 však státní organizace (rozhodující podíl rozpočtových organizací), které jsou chráněny před výkyvy hospodářského cyklu, v podstatě nereagovaly. Podlehly jim však podnikatelské subjekty s tuzemskými a zahraničními vlastníky. Růstový trend přímých nákladů práce na úkor vedlejších si zachoval družstevní sektor (významný podíl zemědělských organizací se specifickým trhem).

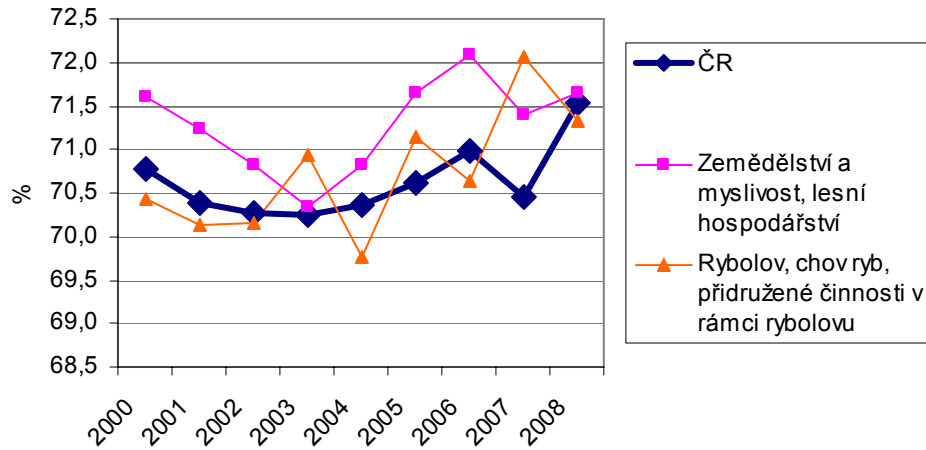
Graf č. 14 **Podíl přímých nákladů práce na ÚNP podle typů vlastnictví v %**

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV, v.v.i.

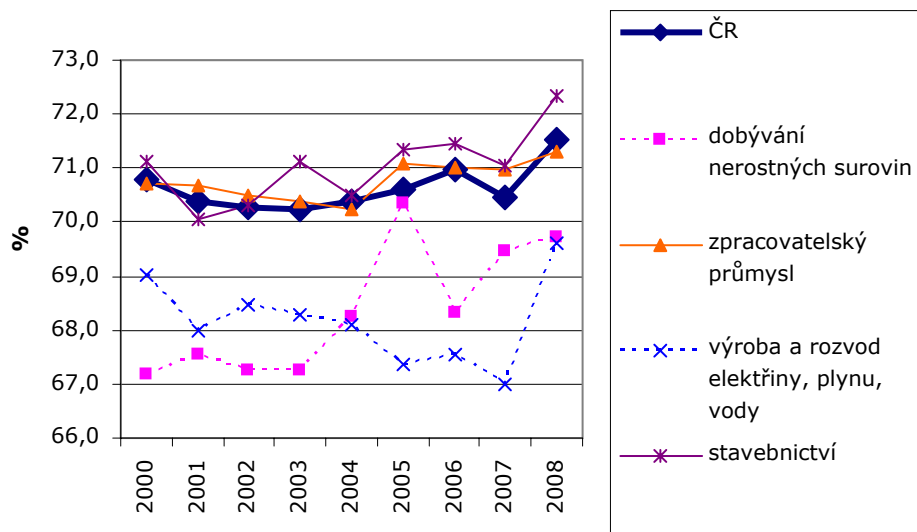
Trend růstu podílu přímých nákladů práce na ÚNP se po roce 2004 projevoval ve všech odvětvích. Shodně v nich působila i prorůstová očekávání v roce 2007. Reakce zaměstnavatelů na krizové signály v roce 2008 se projevila v prudkém snížení sociálních požitků a ostatních sociálních výdajů. Uvedený postoj byl zvláště patrný v malých organizacích, kde chybí kolektivní smlouva a náklady práce vykazují nízkou rigiditu.

Graf č. 15 Podíl přímých nákladů práce na ÚNP v zemědělství a rybolovu v %

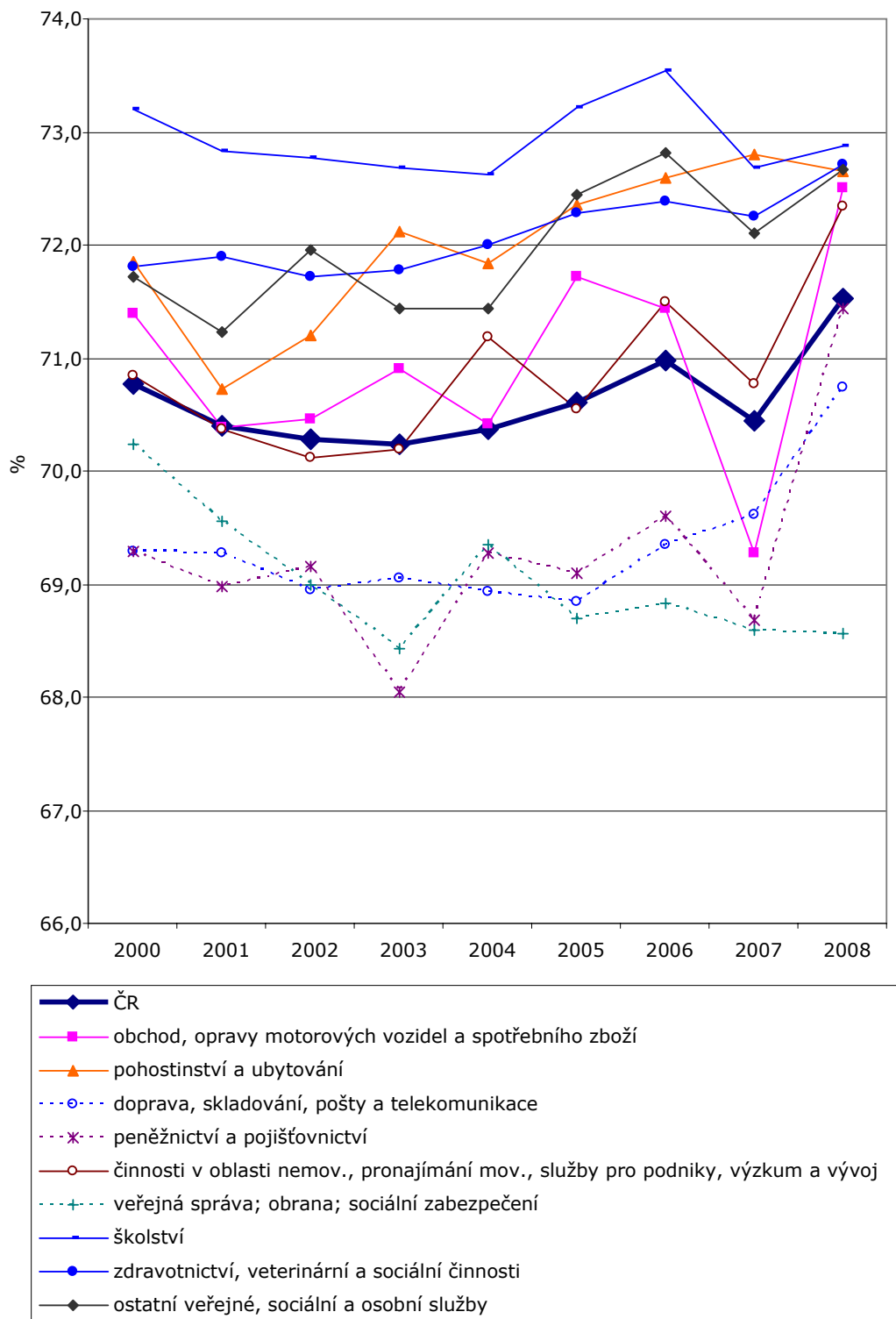
Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV, v.v.i.

Graf č. 16 Podíl přímých nákladů práce na ÚNP v průmyslu a ve stavebnictví v %

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV, v.v.i.

Graf č. 17 Podíl přímých nákladů práce na ÚNP ve službách v %

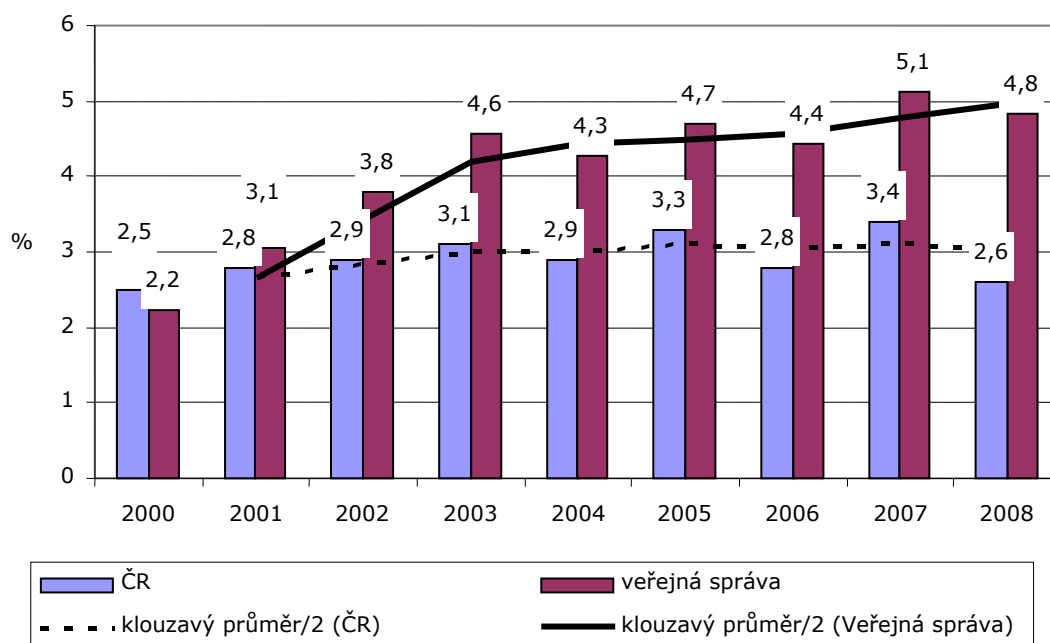

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV, v.v.i.

Netypický pohyb lze sledovat v pohostinství a ubytování. Vysoká atomizace odvětví a zaměření na konečnou spotřebu obyvatelstva vytvářejí v rámci daňové legislativy vhodné podmínky pro daňovou optimalizaci ve smyslu zatajování skutečných výkonů podnikatelských subjektů.

Nestandardně během hodnoceného období klesal podíl přímých nákladů práce na ÚNP ve veřejné správě. Na rozdíl od podnikatelské sféry utváření platů v rozpočtových a příspěvkových organizacích podrobně řeší právní normy. Pod neustálou hrozbou platových restrikcí zaměstnavatelé pod tlakem odborů posilovali sociální požitky a zejména ostatní sociální výdaje.

Graf č. 18 Podíl sociálního plnění a ostatních sociálních výdajů na ÚNP v %

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV, v.v.i.

Průměrné měsíční sociální požitky a ostatní sociální výdaje na osobu dosáhly ve veřejné správě v roce 2008 úrovně 1 855 Kč (544 Kč v roce 2000) při průměru za ČR celkem 836 Kč (499 Kč v roce 2000). Vyšší úrovně v roce 2008 vykázaly pouze těžba surovin s 1 952 Kč (1 930 Kč v roce 2000) a výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody s 2 171 Kč (1 042 Kč v roce 2000). Finanční zprostředkování ve stejném roce dosáhlo 2457 Kč (1 481 Kč v roce 2000).

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Tabulka č. 28 **Nejvyšší a nejnižší objem sociálních požitků a ostatních sociálních výdajů (nepovinných) v roce 2008 v ČR**

	ÚNP v Kč	přímé náklady práce v Kč	soc. požitky a ostatní soc. výdaje v Kč	podíl na ÚNP v %	relace k přímým nákladům práce v %
ČR	32 468	23 223	836	2,6	3,6
peněžnictví a pojištnictví	63 175	45 131	2 457	3,9	5,4
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	44 326	30 856	2 171	4,9	7,0
těžba surovin	42 754	29 814	1 952	4,6	6,5
veřejná správa	38 446	26 358	1 855	4,8	7,0
ostatní veřejné sociální a osobní služby	27 081	19 678	545	2,0	2,8
zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	29 692	21 589	434	1,5	2,0
vzdělávání	30 274	22 063	273	0,9	1,2
ubytování a stravování	20 526	14 913	235	1,1	1,6

Zdroj: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008. Praha: ČSÚ, 2009. Kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočet VÚPSV, v.v.i.

4.5.2 Odvětvové náklady práce v ČR a EU

Na evropském trhu čeští podnikatelé během hodnoceného období měli možnost využívat levné práce, a to i v podmínkách dynamického růstu její ceny a násobené apreciací Kč. V souvislosti s konvergencí výdělkových hladin⁶³ se české náklady práce rychle přibližovaly evropské úrovni.

Tabulka č. 29 **Vývoj nákladů práce v EUR podle národně hospodářských sektorů v ČR a EU-27**

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/2000 v %
ČR	I. sektor	411,6	469,6	556,6	545,8	606,6	686,5	749,9	822,7	199,9
	II. sektor	548,4	613,4	725,7	732,8	788,6	877,7	974,0	1062,5	193,7
	III. sektor	630,8	727,4	831,8	835,3	909,7	1062,0	1092,7	1200,1	190,3
EU-27	I. sektor	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	II. sektor	2 707,3	2 757,1	2 854,4	2 862,5	2 980,2	3 101,6	2 817,7	3 107,3	114,8
	III. sektor	2 639,7	2 725,5	2 815,9	2 780,6	2 852,2	2 935,6	2 633,7	2 964,1	112,3

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočet VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Zemědělství a rybolov Eurostat nesleduje.

III. sektor bez veřejné správy, zdravotnictví, školství a ostatních sociálních a osobních služeb za které nejsou kompletní data.

⁶³ blíže Vlach J. Konvergence české výdělkové hladiny k úrovni EU. *FÓRUM sociální politiky*, 2010, č. 3, s. 2-10, ISSN 1802-5854

Relativně výhodné postavení si udržoval sekundér. Na počátku dekády byly náklady práce v průmyslu a ve stavebnictví nižší než v Polsku a patrně i v Maďarsku. Maďarské hospodářské problémy se však projeví ve ztrátě dynamiky ceny práce a v roce 2006 již byla česká úroveň vyšší.

Tabulka č. 30 **Relace nákladů práce v průmyslu a ve stavebnictví k průměru EU- 27 v %**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007-2000 v p.b.
EU-27	100	100	100	100	100	100	100	100	0
EU-15	121,0	118,2	118,0	122,3	123,6	123,1	129,8	:	:
Bulharsko	6,9	7,1	7,0	7,3	7,4	7,4	8,6	8,9	2,0
Rumunsko	7,9	8,6	8,6	8,3	8,9	11,4	14,5	16,3	8,4
Lotyšsko	12,3	12,3	12,2	12,0	12,4	13,4	18,3	21,5	9,3
Litva	14,0	15,3	15,9	16,2	16,5	17,2	22,6	25,4	11,4
Slovensko	15,8	16,1	17,1	19,1	20,9	21,5	26,6	28,9	13,1
Maďarsko	:	:	:	25,3	26,9	29,1	31,5	31,2	:
Polsko	24,0	27,4	26,1	23,4	22,5	25,5	30,7	31,3	7,4
Estonsko	15,3	16,8	18,1	19,6	20,5	22,1	28,5	31,9	16,6
Česká republika	20,3	22,2	25,4	25,6	26,5	28,3	34,6	34,2	13,9
Malta	:	:	40,0	41,0	37,8	39,1	45,1	42,2	:
Portugalsko	37,8	39,0	39,7	41,7	42,2	42,0	48,0	45,0	7,1
Slovinsko	43,8	45,4	46,4	48,0	47,5	48,3	55,8	53,7	10,0
Řecko	60,2	61,5	62,5	65,8	:	:	:	:	:
Kypr	60,2	61,5	62,5	66,6	67,1	69,4	79,8	75,6	15,5
Španělsko	76,3	71,3	71,6	74,9	74,7	73,6	83,6	78,7	2,5
Itálie		98,2	97,5	:	:	:	:	:	:
Finsko	109,3	108,5	116,9	120,8	117,8	120,0	135,3	125,6	16,3
Lucembursko	:	:	:	:	123,6	121,6	136,9	129,0	:
Francie	122,2	123,5	121,4	124,0	125,6	124,1	142,0	132,2	10,1
Rakousko	127,8	129,0	128,0	130,9	128,6	127,1	142,3	132,8	4,9
Německo	131,3	132,9	131,2	134,9	133,2	128,9	146,8	134,4	3,1
Belgie	133,3	137,5	139,3	140,9	134,3	130,7	147,6	140,3	7,0
Nizozemsko	120,9	125,5	128,7	134,8	135,4	131,9	:	:	:
Velká Británie	138,1	139,3	138,1	129,3	131,7	140,2	160,8	146,0	7,9
Dánsko	109,7	112,5	135,7	140,5	138,1	137,4	156,8	147,6	37,9
Švédsko	146,3	138,1	140,3	144,7	145,5	141,7	157,7	149,8	3,5

Zdroj: Eurostat: *Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočít VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Státy jsou řazeny podle výše nákladů práce v roce 2007.
Statistika Eurostatu neobsahuje údaje za Irsko.

Růst nákladů práce v průmyslu byl podložen pohybem produktivity práce. Jednotkové náklady práce (dále jen „JNP“) v národní cenové hladině ve zpracovatelském průmyslu klesly z úrovně 61 % v roce 2003 na 56 % v roce 2007, začínající recese je v roce 2008 vrátila zpět na úroveň před vstupem do EU. Obdobný vývoj vykázaly i těžba surovin s pohybem JNP od 62 % v roce 2003 na 41 % v roce 2008 a výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, která vykázala pokles z 28 % v roce 2003 na 19 %

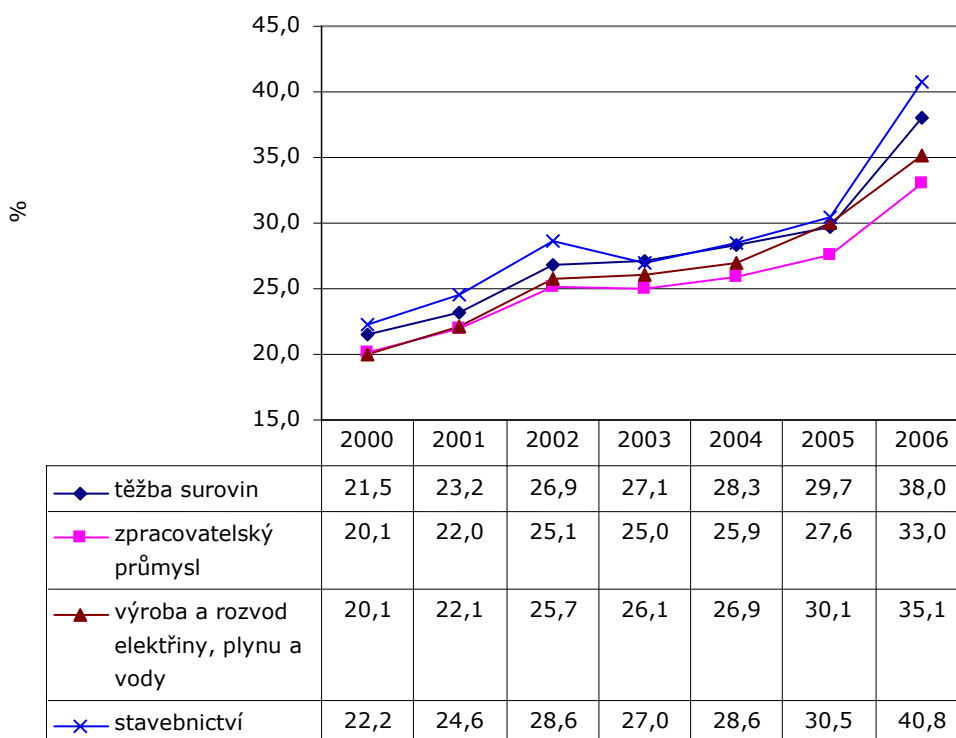
4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

v roce 2008. Příznivé parametry si udržely JNP uvedených odvětví i po přepočtu na paritu kupní síly odvětví. V odvětví těžby surovin se podařilo podnikům v období let 2003-2008 snížit paritní JNP z 32 % na 29 %, ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a vody z 15 % na 14 % a ve zpracovatelském průmyslu z 32 % na 29 %.⁶⁴

Méně příznivé parametry vykazovalo stavebnictví. V národní cenové hladině JNP dosahovaly 73 %, během let 2003-2007 se pohybovaly v závislosti na poptávce v intervalu 71-73 %. Tato stagnace (shodná dynamika produktivity práce a nákladů práce) se projevila ve výrazném zhoršení paritních jednotkových nákladů práce z 38 % v roce 2003 na 44 % v roce 2006 a 52 % v roce 2007 (v rámci celoevropského odvětvového průměru stavebnictví z 53 % roce 2003 na 77 % v roce 2007⁶⁵). Stavebnictví ztrácí relativně rychle konkurenční výhodu levné práce.

V závislosti na vývoji trhu a postavení na něm a na pohybu produktivity se po roce 2005 projevují signály nerovnoměrného přibližování ceny práce v ČR k evropským standardům. Zpracovatelský průmysl, rozhodující aktér exportu, si udržuje v rámci evropské odvětvové úrovně výhodné postavení.

Graf č. 19 **Relace nákladů práce v průmyslu a stavebnictví k EU-27**

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočet VÚPSV, v.v.i.

⁶⁴ zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database, propočet VÚPSV, v.v.i.

⁶⁵ zdroj: Eurostat: National accounts (including GDP), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database, propočet VÚPSV, v.v.i.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Dominantní postavení v úplných nákladech práce připadá od roku 1999 terciéru. Údaje Eurostatu umožňují evropské srovnání pouze za komerční služby. Konvergence českých nákladů práce k evropské úrovni ve službách postupuje rychleji než v sekundéru, kde se podíl na evropském průměru zvýšil o 14 p.b., při téměř 17 p.b. za terciér.

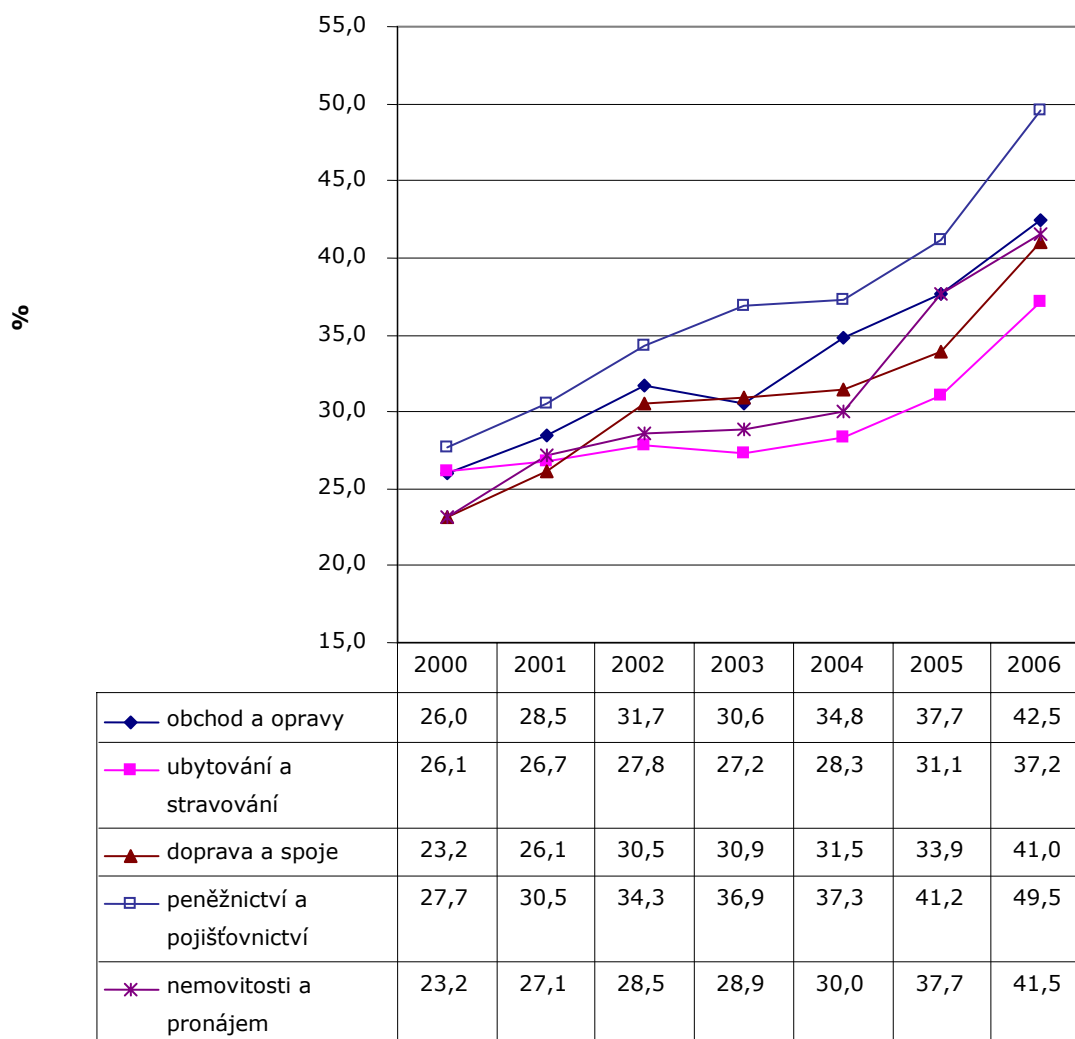
Tabulka č. 31 **Relace nákladů práce v komerčních službách k průměru EU-27 v %**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007-2000 v p.b.
EU-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
EU-15	120,4	117,7	117,4	121,5	122,8	122,1	128,2	:	:
Bulharsko	6,3	6,6	6,6	7,0	7,2	7,7	9,3	9,6	3,3
Rumunsko	8,5	7,3	9,3	9,3	9,8	12,5	16,0	18,6	10,1
Lotyšsko	13,3	13,1	13,2	13,2	14,1	15,1	20,6	23,3	10,0
Litva	15,4	16,4	17,3	18,3	18,4	19,7	24,9	26,4	11,0
Slovensko	17,7	19,4	19,9	21,1	22,8	25,4	30,7	32,2	14,5
Estonsko	16,8	19,3	21,5	23,5	24,1	25,2	33,2	34,4	17,6
Polsko	26,7	30,9	29,5	26,4	25,8	29,0	34,9	34,6	7,9
Maďarsko	:	:	:	29,0	30,7	33,3	38,2	36,4	:
Česká republika	23,9	26,7	29,5	30,0	31,9	36,2	41,5	40,5	16,6
Malta	:	:	45,6	45,2	45,0	43,7	50,3	45,7	:
Slovinsko	54,4	56,1	57,4	60,4	57,9	59,0	69,0	65,6	11,2
Portugalsko	52,9	54,3	55,8	60,0	62,1	63,3	73,3	66,5	13,6
Kypr	57,2	57,8	58,1	62,5	65,1	67,2	76,6	71,3	14,1
Španělsko	75,8	65,8	66,2	69,3	69,5	69,4	79,9	73,4	-2,4
Řecko	63,8	65,2	67,6	74,4	:	:	:	:	:
Itálie	:	108,8	108,4	:	:	:	:	:	:
Německo	123,6	122,8	121,8	127,2	124,6	122,3	136,8	122,6	-1,0
Finsko	118,7	116,2	110,7	117,1	117,5	119,6	135,1	123,1	4,4
Rakousko	124,2	122,2	119,2	126,5	124,4	123,3	142,0	128,4	4,2
Francie	124,4	125,2	122,9	126,3	128,5	128,4	144,0	132,6	8,2
Belgie	129,9	131,8	133,3	138,0	132,9	130,4	149,4	136,6	6,8
Nizozemsko	117,0	122,9	126,2	135,8	136,5	133,3	:	:	:
Velká Británie	138,0	138,0	136,6	129,2	132,9	134,9	157,4	141,5	3,5
Švédsko	156,4	145,3	147,1	157,2	153,9	152,0	173,7	158,5	2,1
Dánsko	110,8	115,6	140,7	149,7	148,6	150,8	171,8	158,9	48,0
Lucembursko	145,8	149,8	147,9	152,9	164,6	165,8	190,0	175,2	29,3

Zdroj: Eurostat: *Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočten VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Státy jsou řazeny podle výše nákladů práce v roce 2007. Statistika Eurostatu neobsahuje údaje za Irsko.

Obdobně jako v sekundéru vývoj firemních a odvětvových nákladů práce odráží pohyb produktivity práce, vývoj konjunktury a postavení na trhu. Vysoké tempo růstu náleží peněžnictví a pojišťovnictví, které se nominálně dopracovalo k 1/2 evropské hladiny (2/5 EU-15). Akcelerátorem pohybu v tomto odvětví bylo úzké propojení s peněžními ústavami ve vyspělých zemích.

Graf č. 20 **Relace nákladů práce v komerčních službách k průměru EU-27**

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočet VÚPSV, v.v.i.

Nižší dynamiku nákladů práce a pomalejší přibližování k evropské odvětvové struktuře vykázaly obchod a opravy a zejména ubytování a stravování. Tato odvětví jsou značně atomizována, orientují se na konečnou spotřebu obyvatelstva, kterou omezuje nízká příjmová hladina. Podstatná role připadá i problémům s vykazováním skutečných nákladů a výkonů v rámci daňové optimalizace. Podle statistických dat obchod a opravy vykazují vysoké JNP v národní cenové hladině na úrovni, která se v období let 2003-2008 pohybovala okolo 63 %, v širokém intervalu 60-70 %, tj. zhruba 16 % nad celostátním průměrem. Z pohledu evropského srovnání nebyl obchod významně efektivní, když se paritní JNP v roce 2006 blížily 3/4 odvětvového evropského průměru při 2/5 nákladech práce. Mnohem horší obraz skýtá pohostinství a ubytování. JNP v tuzemské cenové hladině prudce rostly z 64 % v roce 2003 na 83 %

v roce 2008 při ani ne 2/3 nákladech práce ve srovnání s průměrem za ČR.⁶⁶ Tento pohyb, který znamená prudce klesající podíl zisku na přidané hodnotě odvětví, se diametrálně rozchází s pohybem v ostatních odvětvích a neguje efekty hospodářské konjunktury po roce 2000. Statistická data patrně realisticky neodrážejí situaci v uvedených odvětvích. V opačném případě nastoupený trend při vázání zhruba 1/5 celostátní zaměstnanosti signalizuje nebezpečí vážných sociálně-ekonomických poruch v příštích letech.

Eurostat nepublikuje data o nákladech práce ve veřejném sektoru (veřejná správa, zdravotnictví, školství, sociální zabezpečení a ostatní sociální a osobní služby) za všechny členské země. Chybí údaje za vyspělé země (mimo Dánsko, Německo a Portugalsko).⁶⁷ Z tohoto pohledu nelze provádět mezinárodní komparaci za EU-27. Následující přehled se prakticky omezuje na státy, které přistoupily k EU po roce 2004.

Tabulka č. 32 **Měsíční průměrné náklady práce na osobu ve veřejném sektoru ve vybraných zemích EU v EUR**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007/2000 v %
Bulharsko	172,3	191,0	217,4	230,7	247,9	262,1	278,3	324,0	188,0
Rumunsko	197,1	213,1	228,8	239,2	276,5	386,1	488,6	613,3	311,2
Litva	363,0	384,2	427,2	440,7	479,4	529,7	620,1	710,1	195,6
Slovensko	341,7	356,6	398,7	422,0	469,8	507,2	601,6	712,0	208,4
Lotyšsko	336,2	361,8	389,4	395,8	433,7	483,9	600,4	808,8	240,6
Polsko	608,7	733,6	725,6	671,5	676,0	794,0	859,4	957,7	157,3
Estonsko	419,2	462,8	507,7	557,4	624,7	703,2	786,8	963,1	229,8
Česká republika	510,5	586,9	710,7	784,9	816,6	927,2	1 034,0	1 113,2	218,1
Maďarsko	:	:	:	905,9	939,7	1 024,4	1 065,1	1 194,2	:
Slovinsko	1 581,5	1 718,0	1 848,0	1 914,7	1 895,0	1 963,7	2 020,0	2 086,3	131,9
Portugalsko	:	:	:	:	2 200,2	:	:	:	:
Kypr	1 985,7	2 045,8	2 197,8	2 336,0	2 442,3	2 598,9	2 731,8	2 858,7	144,0
Německo	3 456,0	3 530,0	3 615,0	3 687,7	3 734,6	3 712,1	3 727,7	3 753,6	108,6
Dánsko	:	:	:	:	:	3 547,9	3 829,2	3 916,5	:

Zdroj: Eurostat: *Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočtené VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Státy jsou řazeny podle výše nákladů práce v roce 2007.

⁶⁶ **zdroj:** Eurostat: *National accounts (including GDP)*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database, propočtené VÚPSV, v.v.i.

⁶⁷ Eurostat každoročně sbírá od členských zemí údaje o platech, sociálním pojištění a dalších plněních zaměstnancům za vybraná zaměstnání ve veřejném sektoru a náhradách zaměstnancům na centrální (federální) úrovni. Výstupy těchto šetření však nejsou veřejně dostupné.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Z uvedené tabulky je patrné, že pořadí výše nákladů práce ve veřejném sektoru v roce 2007 nekorresponduje v rámci sledovaných zemí se škálou celostátních průměrných nákladů (země uvedené ve vzestupném pořadí):

náklady práce v průmyslu a ve službách	průměrné náklady práce ve veřejném sektoru
Bulharsko	Bulharsko
Rumunsko	Rumunsko
Lotyšsko	Litva
Litva	Slovensko
Slovensko	Lotyšsko
Polsko	Polsko
Estonsko	Estonsko
Maďarsko	Česká republika
Česká republika	Maďarsko
Slovinsko	Slovinsko
Kypr	Kypr
Německo	Německo
Dánsko	Dánsko

Veřejný sektor v jednotlivých zemích vykazuje rozdílné relace k agregaci za průmysl a komerční služby. K vyrovnání nízké relace v ČR došlo před připojením k EU v roce 2003.

Tabulka č. 33 **Relace nákladů práce ve veřejném sektoru k průmyslu a komerčním službám v %**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007-2000 v p.b
Bulharsko	99,5	102,4	110,8	112,2	113,4	111,7	111,8	112,7	13,2
Rumunsko	92,5	96,8	93,2	98,0	101,1	105,8	112,5	111,7	19,2
Litva	95,2	93,3	95,6	94,4	96,8	97,2	97,4	93,5	-1,7
Slovensko	85,7	85,6	82,8	81,5	80,6	81,8	84,6	84,5	-1,2
Lotyšsko	98,8	102,3	105,1	106,9	107,7	107,9	108,7	112,4	13,7
Polsko	92,9	95,3	95,4	97,8	98,3	98,2	97,8	97,4	4,5
Estonsko	98,4	95,1	92,8	93,5	97,0	98,8	95,1	96,8	-1,6
Česká republika	90,7	91,5	94,3	100,5	97,5	97,7	100,3	98,8	8,1
Maďarsko	:	:	:	111,2	107,4	100,6	107,1	108,1	:
Slovinsko	116,4	118,3	119,8	119,4	117,1	115,6	114,0	111,5	-4,9
Portugalsko	:	:	:	:	137,2	:	:	:	:
Kypr	119,2	117,9	119,8	119,8	118,6	118,7	120,0	120,7	1,5
Německo	101,0	100,6	100,6	99,9	99,6	98,5	97,6	97,4	-3,6
Dánsko	:	:	:	:	:	87,4	90,7	89,4	:

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočít VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Státy jsou řazeny podle výše nákladů práce v roce 2007.

Česká relace je srovnatelná se sousedním Německem. Obdobné proporce vykazují Polsko a Estonsko. V rámci srovnávaných zemích nejnižší náklady práce v poměru k ostatním komerčním odvětvím vykazuje trvale Slovensko.

Samotná veřejná správa v uvedených zemích mimo Německa vykazuje vyšší relace nákladů práce ke komerčním odvětvím. V případě SRN je však třeba si uvědomit federální strukturu německé státní správy, která jeho náklady práce rozmělnjuje. Nízká relace patří i Slovensku a Dánsku. V rámci nových členských států a postkomunistických zemí je česká relace po slovenské a polské nejnižší.

Tabulka č. 34 **Průměrné měsíční náklady práce ve veřejné správě, obraně a sociálním zabezpečení v roce 2006**

	EUR	relace k průmyslu a komerčním službám v %
Bulharsko	360	144,6
Rumunsko	551,1	126,9
Slovensko	761,6	107,1
Lotyšsko	824,2	149,2
Litva	905,4	142,2
Estonsko	1 009,7	122,1
Polsko	1 010,0	115,0
Česká republika	1 229,6	119,3
Maďarsko	1 316,3	132,3
Malta	1 680,9	124,2
Slovinsko	2 050,7	115,7
Kypr	2 870,9	126,1
Německo	3 755,0	98,3
Dánsko	4 235,1	100,3

Zdroj: Eurostat: *Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočten VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Státy jsou řazeny podle výše nákladů práce.

Rozhodujícím faktorem pro postavení veřejného sektoru v národní ekonomice se jeví odvětví zdravotnictví, školství a ostatní sociální a osobní služby.⁶⁸ Dílčí údaje v agregaci uvedených odvětví v komplexu EU-27 lze porovnat za léta 2004-2006.

⁶⁸ V ČR se podíl veřejného sektoru na celkovém počtu zaměstnanců v letech 2000-2008 pohyboval mezi 22 až 23 %, z toho podíl veřejné správy, obrany a sociálního zabezpečení představoval zhruba 7 % a ostatní odvětví 15 %. V EU veřejný sektor vázal 29-30 % zaměstnanců, na veřejnou správu připadal 8% podíl a na ostatní odvětví 22% podíl. Zdroj: Eurostat: *National accounts (including GDP)*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database, propočten VÚPSV, v.v.i.

4. Náklady práce v ČR a ve státech EU

Tabulka č. 35 **Průměrné měsíční náklady práce ve zdravotnictví, školství a ostatních sociálních a osobních službách v EU-27**

	náklady práce v EUR			relace k průměru odvětví EU v %			relace k průmyslu a komerčním službám v %	
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2006
EU-27	2 435,8	2 593,5	2 342,6	100,0	100,0	100,0	83,8	86,4
Bulharsko	206,3	225,5	236,9	8,5	8,7	10,1	96,6	97,5
Rumunsko	278,4	383,9	486,1	11,4	14,8	20,8	102,4	117,5
Slovensko	407,3	412,0	509,3	16,7	15,9	21,7	64,0	65,7
Lotyšsko	376,9	416,4	514,5	15,5	16,1	22,0	97,0	96,7
Litva	399,7	452,4	536,1	16,4	17,4	22,9	78,6	83,0
Estonsko	559,5	640,4	715,0	23,0	24,7	30,5	86,0	85,1
Polsko	623,2	742,9	805,5	25,6	28,6	34,4	89,1	90,6
Česká republika	744,9	838,5	944,0	30,6	32,3	40,3	88,5	91,9
Maďarsko	861,0	1 018,4	959,1	35,3	39,3	40,9	102,7	101,3
Malta	1 282,5	1 302,3	1 372,1	52,7	50,2	58,6	105,5	105,4
Slovinsko	1 876,3	1 949,0	2 010,2	77,0	75,1	85,8	123,4	119,3
Portugalsko	1 957,6	2 015,2	2 091,4	80,4	77,7	89,3	131,1	129,3
Španělsko	2 006,8	2 074,5	2 166,1	82,4	80,0	92,5	96,4	98,3
Kypr	2 401,0	2 543,2	2 659,0	98,6	98,1	113,5	126,2	127,2
Finsko	2 701,0	2 786,0	2 845,0	110,9	107,4	121,4	78,7	77,3
Belgie	2 954,6	3 027,0	3 135,4	121,3	116,7	133,8	74,2	77,9
Rakousko	3 464,0	3 538,0	3 626,0	142,2	136,4	154,8	94,1	93,9
Švédsko	3 560,9	3 587,9	3 693,7	146,2	138,3	157,7	81,6	81,8
Německo	3 725,0	3 686,0	3 717,0	152,9	142,1	158,7	99,1	96,4
Dánsko	:	3 465,6	3 726,3	:	133,6	159,1	:	83,2
Velká Británie	3 339,4	3 923,7	4 045,6	137,1	151,3	172,7	86,8	95,1
Lucembursko	4 624,0	4 787,0	4 948,0	189,8	184,6	211,2	106,2	107,0

Zdroj: Eurostat: Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, červenec 2010, propočet VÚPSV, v.v.i.

Poznámka: Státy jsou řazeny podle výše nákladů práce v roce 2006.
Eurostat neuvedl data za Irsko, Řecko, Francii, Itálii a Nizozemsko.

Relace nákladů práce ve sledovaných odvětvích veřejného sektoru ke komerčním odvětvím je v rámci EU podle jednotlivých zemí rozkolísaná. Obecně lze vysledovat nepřímou závislost mezi výší nákladů práce v komerčních odvětvích a ve školství, zdravotnictví a ostatních sociálních a osobních službách. České proporce se blíží k zemím s vyšší výdělkovou hladinou. Ve většině zemí EU nastoupená strategie fiskálních škrtek (fiscal exit strategy) však v příštích letech negativně zasáhne náklady práce a zaměstnanost ve veřejném sektoru.

5. Shrnutí a závěr

Pohyb nákladů práce v letech 2000-2008, v období oživení po krizi z roku 1997-1999 a konjunktury v 1. dekádě, ovlivňovaly:

- stabilní institucionální podmínky a ekonomické prostředí,
- připojení ČR k EU,
- dočerpání mzdového polštáře v letech 2003-2004,
- čerpání měnového polštáře, rychlá apreciacie Kč,
- nízká míra inflace,
- konvergence cenové a výdělkové hladiny k parametrům EU,
- respektování proporcí pohybu produktivity práce a reálných průměrných výdělků v národní cenové hladině po roce 2004, resp. nákladů práce po roce 2005,⁶⁹
- od poloviny roku 2008 signály ekonomické krize.

Vysoký přírůstek úplných nákladů práce v ČR v letech 2000-2008 o 63 % vyplýval z růstu přímých nákladů práce, výdělků, o 82 %. Struktura nákladů práce odrážela dominantní, téměř 3/4 podíl mezd a platů na úplných nákladech práce a vysoké zatížení mezd příspěvků na sociální a zdravotní pojištění, 1/4 z úplných nákladů práce.

České právo mzdu, resp. plat chápe jako odměnu za práci. Sociální problémy zaměstnance a jeho domácnosti řeší systém sociálního zabezpečení, které hradí veřejné rozpočty (ve většině evropských zemí soustavy utváření výdělků a nákladů práce přihlížejí k sociální situaci rodiny zaměstnance). Již na počátku transformačního procesu na sebe stál převzal péči o výchovu nových pracovních sil i v manuálních profesích (výchova učňů). Vedlejší náklady na práci v ČR prakticky řeší pouze motivaci pracovníka k výkonu práce. Za těchto podmínek byly základní proporce struktury nákladů práce v ČR relativně stabilní:

- podíl přímých na úplných nákladech práce se pohyboval kolem 70 %,
- podíl zákonného pojištění placeného zaměstnavatelem na nákladech práce dosahoval 25-26 %,
- ostatní nepovinné náklady se na nákladech práce podílely kolem 4 %.

Z dlouhodobého hlediska se proporce mezi základními agregáty, tj. mezi přímými a nepřímými náklady práce, pohybovaly v intervalu ± 1 procentní bod.

ČR historicky patří ke státům s vyšším stupněm sociální solidarity, tj. s vyšším podílem sociálních výdajů a v jejich rámci povinných příspěvků zaměstnavatelů a zaměstnanců do centralizovaných sociálních fondů, konkrétně na důchodové zabezpečení a v jeho rámci na nemocenské pojištění, na politiku zaměstnanosti a na zdravotní zabezpečení. "Zdanění" práce v ČR odráží vysoké standardy sociálního a zdravotního systému při nízké výdělkové hladině. Vedle sociálního a zdravotního pojištění nejsou již dále na straně zaměstnavatele mzdy zdaňovány jako např. ve Francii, Slovinsku, Rakousku nebo Řecku. Daň z příjmu, kterou platí zaměstnanec z podstatné části ze svého příjmu ze závislé činnosti, a je tak součástí hrubé mzdy, tj. nákladů zaměst-

⁶⁹ Přesné stanovení roku nového trendu je nemožné s ohledem na rozdíly v základních souborech jednotlivých statistických šetření (mzdová statistika, statistika nákladů práce, národní účty).

navatele, dosahuje v porovnání s ostatními zeměmi nízké úrovně. Na nákladech práce se podílela v intervalu od 6 % v roce 2007 do 8,5 % v roce 2005, v roce 2008 v důsledku reformy veřejných financí 2007-2010 podíl dosáhl 8 %. Ve většině zemí dosahuje podíl daně z příjmu 10 a více % z nákladů práce. Za těchto podmínek rozdíl mezi náklady práce zaměstnavatele a čistým výdělkem (daňová mezera) dosáhl v roce 2008 úrovně 42 % (41 % v roce 2003). ČR se řadí k zemím s nižší daňovou zátěží práce.

Ve srovnání s rokem 2000 náklady práce v ČR (19 905 Kč měsíčně na zaměstnance, tj. 584 EUR), kdy nižší úroveň v rámci EU vykazovaly pouze Slovensko a pobaltské, resp. balkánské státy, vzrostly v roce 2008 (měsíčně na zaměstnance 32 468 Kč, tj. 1 302 EUR) nad úroveň Maďarska a Polska. Spolu s růstem cenové hladiny se rychle přibližují hodnotám tradičních tržních ekonomik (vč. Slovinska, které již před rokem 1989 uplatňovalo tržní mechanismus a cenová hladina a struktura byla napojena na evropský trh). V eurovém vyjádření české náklady práce vzrostly ze zhruba 1/6 v roce 2000 na téměř 1/3 úrovně SRN v roce 2007.

Pohyb nákladů práce v 1. dekádě, v podmínkách hospodářské konjunktury, lze rozdělit na 2 etapy. Do roku 2004 byla jejich dynamika vyšší než produktivity práce. Pro toto období je charakteristické dočerpávání mzdového polštáře, který vznikl v letech 1990-1991, kdy se reálné výděly propadly o 1/3 při poklesu produktivity o pouze 1/5. K akceleraci růstu mezd, a tím i úplných nákladů práce přispěla proinflační očekávání před připojením ČR k EU. V letech 2000-2003 vzrostly reálné úplné náklady práce o 16 %, přímé náklady práce, tj. mzdy a platy, o 15 % při růstu souhrnné produktivity práce o 6 %. Po vstupu do EU v roce 2004, po kterém následovalo zrychlení ekonomického růstu, se sociálním partnerům podařilo pohyb nákladů práce udržet v proporcích s vývojem produktivity práce, která za období let 2003-2008 vzrostla ve stálých cenách v korunovém vyjádření o 20 % při přírůstku reálných úplných nákladů práce o 13 %. Těžištěm růstu byly přímé náklady práce s 15% přírůstkem. Diferenciační nůžky úplných nákladů práce se v hodnoceném období rychle rozevíraly. Malé a střední podniky po roce 2005 postupně ztrácely krok s velkými organizacemi.

Vedlejší náklady práce v horizontu hodnocených 8 let sledovaly klesající tempa růstu (reálný přírůstek 27 %, z toho zákonné náklady 26 %). Těžiště jejich růstu postupně přecházelo na přímé náklady (reálný přírůstek 32 %). Reálné úplné náklady práce vzrostly o zhruba 31,5 %. Obdobné trendy redukce nepřímých nákladů práce lze sledovat i v ostatních zemích EU s podílem vedlejších na celkových nákladech práce nad 20 %. V zemích s podílem nepřímých nákladů práce pod 20 % (např. Velká Británie, Kypr) lze však sledovat jejich vyšší dynamiku.

Období let 2000-2003, tj. nastartování ekonomického růstu po problémech z konce 90. let, přineslo zvýšenou poptávku po pracovní síle. Na strukturální problémy v nabídce práce zaměstnavatelé reagovali využitím nemzdových výhod, tj. vyšší dynamikou sociálních požitků a nepovinným sociálními výdaji. Od roku 2004 však již uvedené nákladové položky práce vykazovaly nižší dynamiku ve srovnání s přímými náklady. Výjimkou byl rok 2007, optimistická prorůstová očekávání se odrazila ve výrazném přírůstku zaměstnanosti (+ 2,7 %) s expanzí vedlejších nákladů práce. První signály ekonomické krize ve druhém pololetí 2008 vedly k výraznému poklesu váhy sociálních požitků a ostatních sociálních výdajů. Po jejich nárůstu v roce 2007 o 0,6 p.b. jejich podíl na úplných nákladech práce prudce klesl o 0,8 p.b. v roce 2008 (podíl sociálních požitků, v evropských zemích zahrnovaných do přímých nákladů práce, se propadl o 0,6 p.b. a ostatních sociálních výdajů o 0,2 p.b.). Nepovinné náklady zaměstnavatele na práci pružně reagují na vztah poptávky a nabídky na trhu práce na

rozdíl od mezd, pro které je charakteristická zhruba roční rigidita. Výrazné zvýšení reálné ceny práce se tedy s předstihem zpravidla projeví v předešlém roce jednorázovým reálným přírůstkem nepovinných nákladů zaměstnavatele na práci. Naopak, po výrazném propadu jejich dynamiky přichází v následujícím roce pokles tempa růstu reálné mzdy.

České podniky se zatím nevyrovnávají s konvergencí cenové hladiny a apreciací Kč (průvodní jev konvergenčních procesů a důsledek čerpání měnového polštáře). Exportérům a zahraničním investorům se zavíraly cenové nůžky, české ceny a náklady se přibližovaly cenám na zahraničních trzích (ERDI kleslo z úrovně 2,2 v 2003 na 1,4 v roce 2008). Uvedený proces je objektivní a podniky nemají možnost jej v podmínkách vyrovnávání nestandardních cenových a měnových relací nastavených měnovým polštářem zastavit. Pomalejší růst produktivity práce v evropské cenové hladině (o 41 % v letech 2000-2007) ve srovnání s dynamikou nákladů práce v EUR (o 100 %) postupně omezuje konkurenceschopnost, zužuje prostor cenového podbízení na evropských trzích, resp. inkasa mimořádného zisku. Vyčerpání extenzivních rezerv produktivity práce komplikuje eliminaci důsledků procesu přibližování české cenové hladiny k evropským parametrům. Před podniky stojí problém přechodu k intenzivnímu řešení a využití všech faktorů produktivity práce (technologie, know how, motivace, organizace a řízení). Paralelním směrem řešení této situace je sjednávání mzdových a pracovních podmínek s ohledem na vývoj v ostatních zemích EU, zejména na směnné relace a růst produktivity práce.

Výrobní odvětví, která jsou rozhodujícím zdrojem exportu, si zachovala elativně výhodné pozice nákladů práce vůči okolí, 34 % průměru EU a 25 % Německa. Služby, převážně zaměřené na vnitřní trh, vykázaly vyšší relaci (0 % evropské úrovně a 33 % Německa).

Výrazně nižší nákladová úroveň vůči nejvyspělejším státům EU umožňuje českým exportérům stále využívat cenovou konkurenci nebo dosahovat vyšší míry zisku. Nízké pracovní náklady stále motivují příliv zahraničního kapitálu. Koncepce nízké ceny práce v ČR, tj. udržování nízkých nákladů práce, však nestimuluje substituci práce kapitálem a může vést k postupné dequalifikaci pracovních sil. Nízký podíl spotřeby domácností na HDP, zhruba 50 %, se odráží ve vysoké závislosti ekonomiky na tvorbě kapitálu a na exportu. Nízké náklady práce zpomalují sociální rozvoj s riziky budoucích konfliktů a společenské nestability.

Stabilní a do roku 2008 předvídatelné hospodářské prostředí v podmínkách konjunktury se odrazilo v ekonomickém růstu provázeném plynulým vývojem nákladů práce. Rozhodujícím faktorem se stala produktivita práce, pohyb nákladů práce osciloval kolem její dynamiky.

Po přistoupení k EU se dařilo držet koncept levné pracovní síly v relaci k vyspělejším zemím EU. Na druhé straně se však zvyšuje odstup od okolních postkomunistických zemí. Tento vývoj staví před české podniky a zahraniční investory problém odklonu od využívání levné, avšak zdražující se jednoduché práce, resp. jejího vyvezení do levnějších zemí, její náhrady kvalifikovanou a dražší prací, tj. přechodem na sofistikované pracovní činnosti s vyšší přidanou hodnotou. S ohledem na zatím nižší české mzdové ocenění práce v evropských relacích nepůjde o jednorázový nebo rychlý proces. Podnikatelské subjekty působící v ČR budou mít ještě dlouho k dispozici levnou pracovní sílu. Až po dosažení 80 % relativní cenové hladiny ve druhé dekádě se pohyb nákladů práce synchronizuje s vyspělými ekonomikami a konvergence se zpomalí. Řešení globální ekonomické krize následované ve většině zemí EU „fiscal exit strategy“ uvedené procesy prohloubí.

5. Shrnutí a závěr

Při současných cenových proporcích české a světové ekonomiky a hektického vývoje v etapě oživení by sociální partneři při sjednávání mzdových a pracovních podmínek měli přihlížet k vývoji v ostatních zemích na evropském a dolarovém trhu, zejména na směnné relace a růst produktivity práce. Potřebné údaje, v souvislosti se závěry 52. zasedání Rady hospodářské a sociální dohody, jim může poskytnout Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i, který problematiku a souvislosti systematicky sleduje.

Literatura

1. Bartošová, M. *Mzdová koordinácia na makroúrovni v jednotlivých krajinách EÚ a v Nórsku*. Výzkumný ústav práce, sociálnych vecí a rodiny, VÚPVR, Bratislava 2000
2. Baštýř, I., Prušvic, D, Vlach, J. *Náklady práce*. Praha: VÚPSV, 2004
dostupné na <http://www.vupsv.cz/>
3. Baštýř, I. *Srovnání úrovně a pohybu nákladů práce, nominálních a reálných mezd v ČR a vybraných státech EU*. Praha: VÚPSV, 2006, ISBN 80-87007-54-9
dostupné na http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_222.pdf
4. *Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele*. Praha: ČSÚ
dostupné na <http://www.czso.cz/>
5. Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy za 4. čtvrtletí 2009, kód w-3106-09, Praha: ČSÚ, 2010, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3106-09>
6. *Evropský srovnávací program*. Praha: ČSÚ, 2007,
dostupné na http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnavaci_program
7. Statistický metainformační systém. Ukazatele. Praha: ČSÚ,
dostupné na <http://apl.czso.cz/iSMS/ukazdet.jsp?fnazev=pr%E1ce&fid=609>
8. *Statistická ročenka České republiky 2009*. Praha: ČSÚ, 2009, kód e-0001-09
9. Řada publikací *Struktura mezd zaměstnanců* za léta 2004 až 2008. Praha: ČSÚ. Kódy 3109-05, 3109-06, 3109-07, 3109-08, w-3109-09,
dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3109-09>
10. *Úplné náklady práce za rok 2008*. Praha: ČSÚ, 2009. Kód w-3112-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3112-09>
11. *Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994-2008*. Praha: ČSÚ, 2010. Kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>
12. EC: Annex, Regulation (EC) No 450/2003 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, Official Journal of the European Union, L. 69/5
13. Esping-Anderson, G. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Princeton University
14. Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction
15. Eurostat: *Economy and finance - Exchange rates*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/introduction
16. Eurostat: *Economy and finance - Harmonized indices of consumer prices (HICP) - annual average inflation rate*. Dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/introduction>
17. Eurostat: *Economy and finance - Purchasing power parities*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/purchasing_power_parities/data/database
18. Eurostat: *Labour costs annual data*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

19. Eurostat: *Labour costs annual data, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS)*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcan_esms.htm
20. Eurostat: *Labour cost index, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS)*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lci_esms.htm
21. Eurostat: *Labour costs survey 2004*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database
22. Eurostat: *Labour cost surveys, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS)*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcs_esms.htm
23. Eurostat: *National accounts (including GDP)*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database
24. Eurostat: *Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database
25. Eurostat: *Unit labour cost growth*. Dostupné na http://europa.eu.int/comm/eurostat/newcronos/reference/display.do?screen=detailref&language=en&product=EU_MAIN_TREE&root=EU_MAIN_TREE/economy/main/strind/ecobac/eb050
26. Evropská Komise: Regulation (EC) No 450/2003 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, Official Journal of the European Union
27. Fassmann M. Mezinárodní srovnání úrovně mezd (nákladů práce) a produktivity práce s vyspělými evropskými zeměmi. *Pohledy*, 6/97
28. Funk, Lesch. *Minimum wage in Europe. Research summary*. Cologne Institute for Economic research, 2005
29. Havlik P. *Unit Labour Costs in the New EU Member States*. Vienna, WIIW 2005, January, Statistical Reports, No. 1
30. Holý D. Index nákladů práce v ČR a v EU. *Statistika* 6/2002, ISSN 0322-788x
31. Höhne, S., Šťastná, A., Šlapák, M., Kozelský, T. *Bulletin No. 24, Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990-2008*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2009, ISBN 978-80-7416-033-2. Dostupné na <http://www.vupsv.cz/>
32. ILO/KILM: Key Indicators of the Labour Market, KILM indicators 1-20. Dostupné na <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/kilm/index.htm>
33. Kadeřábková, A. *Základy makroekonomické analýzy. Růst, konkurenceschopnost, rovnováha*. Praha: LINDE, 2003, ISBN 80-86131-36-X
34. Kozelský, T. *Monitoring nákladů práce v ČR a ve státech Evropské unie. Bulletin No. 1-3*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2007-2009. Dostupné na <http://www.vupsv.cz/>
35. Kozelský, T, Prušvic, D., Vlach, J. *Monitoring nákladů práce*. Praha: VÚPSV 2006, ISBN 80-87007-16-6
36. *Makroekonomická predikce České republiky*. Praha: MF ČR. Dostupné na <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchq/mfcr/xsl/makro-pre.html>

37. *Reforma veřejných financí 2007-2010*. Praha: MF ČR. Dostupné na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ref_verej_financ.html
38. *Věcný záměr nového zákona o daních z příjmů („NZDP“)*. Praha: MF ČR, 2008. Dostupné na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/NZDP_03042008_ppt.ppt#2
39. *Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993-2008*. Praha: MPSV 2009. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/1797>
40. OECD: *Taxing Wages 2007-2008*, OECD 2009, ISBN 978-92-64-04933-8
41. OECD: Eurostat: *Methodological manual on purchasing power parities, European Communities* / OECD, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006, ISSN 1725-0048, ISBN 92-79-01868-X. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?_product_code=KS-BE-06-002
42. Prušvic, D. a kol. *Porovnání výběru daní a pojistného*. Praha: VÚPSV, 2008, ISBN 978-80-87007-99-0, dostupné na <http://www.vupsv.cz/> nebo na <http://www.mpsv.cz/cs/1726>
43. Prušvic, D., Vlach, J. *Jednotkové náklady práce - analýza vývoje a úrovně*. Praha: VÚPSV, 2006, ISBN 80-87007-11-5. Dostupné na <http://www.vupsv.cz/>
44. Rojíček, M. *Statistika upřesňuje představy o otevřenosti české ekonomiky*, Tisková zpráva ČSÚ z 5. března 2009. Dostupné na http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/statistika_upresnuje_predstavy_o_otevrenosti_cke_ekonomiky
45. Stulík, R. *Sjednocení vyměřovacího základu pro daně a odvody*. Praha: MPSV, 2009. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/7011>
46. Švejcar, J. a kol. *Česká republika a ekonomická transformace ve střední a východní Evropě*. Praha: Academia, 1997, ISBN 80-200-0568-4
47. Ústavní soud: *nález Ústavního soudu č. 199/2003 Sb. ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 7 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání*
48. Vláda ČR: *Programové prohlášení Vlády České republiky*. Dostupné na <http://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programova-prohlaseni-74856/>
49. Vlach J. *K vývoji výdělků za rok 2008. FORUM sociální politiky 2/2009*, Praha: VÚPSV, v.v.i., 2009, ISSN 1802-5854
50. Zeman K. *Reflexe vývoje specializačních profilů ekonomik členských států EU v české ekonomice*. Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky. Praha: VŠE, 2009

**Struktura příspěvků na sociální a zdravotní
zabezpečení ve vybraných zemích EU, členů OECD,
v roce 2008**

(Zpracováno podle: OECD: Taxing Wages 2007-2008, Part III County Details, 2008, OECD publishing, Paris 2008, ISBN 978-92-64-04933-8, ss. 175 – 440)

Belgie

Sazby a stropy

a) Srážky z platů

Sazby příspěvků zaměstnavatele a zaměstnance jsou stanoveny zákonem v %sazbě pro podniky s 20 a více zaměstnanci.

Sazby sociálního zabezpečení z hrubé mzdy v %:

2008	zaměstnanec	zaměstnavatel	celkem
nezaměstnanost	0,87	3,16	4,03
zdravotní pojištění	1,15	2,35	3,50
zdravotní péče	3,55	3,80	7,35
služby (placement services)		0,05	0,05
rodinné přídavky		7,00	7,00
důchody	7,50	8,86	16,36
péče o dítě		0,05	0,05
pracovní nemoci		1,01	1,01
pracovní úrazy		0,30	0,30
studijní volno		0,08	0,08
ukončení činnosti		0,30	0,30
mzdová neschopnost		7,59	7,59
celkem	13,07	34,55	47,62

Náhrada mzdy za dovolenou není předmětem příspěvků na sociální zabezpečení.

Snížení příspěvků zaměstnavatele:

hrubá mzda v EUR (S)	fixní částka	proměnlivá částka
0 - 23 482,84	1 600	0,162 (23 482,84 -S)
23 482,84 - 48 000	1 600	0
48 000 -	1 600	0,06 (S -48 000)

Individuální snížení příspěvků na sociální zabezpečení

- snížení příspěvků na sociální zabezpečení pro nízkopříjmové skupiny zaměstnanců v závislosti na úrovni mezd.

hrubá mzda v EUR (S)	snížení v EUR
0 < S < 15 715,08	2 100
15 715,08 < S < 25 418,52	Min (2100, (2100 - 0,1768 (S - 15 715,08)))
S > 25 418,52	0

Zvláštní příspěvek na sociální zabezpečení

- všechny osoby v zaměstnaneckém poměru s plnými nebo částečnými platbami do systému sociálního zabezpečení platily zvláštní příspěvek podle celkového příjmu domácnosti.

zdanitelný příjem (EUR)	částka na nižším limitu	nad nižší limit v %
0 - 18 592,02	0	0
18 592,02 - 21 070,96	0	9
21 070,96 - 60 161,85	223,10	1,3
60 161,85 -	731,29	0

Pracovní úrazy

- zaměstnavatelé jsou povinni pojistit své zaměstnance proti nehodám, ke kterým na pracovišti dochází, nebo při cestách do nebo z pracoviště. Obvyklé pojistné bylo cca 1 % z hrubé mzdy pro bílé límečky a 3,3 % pro dělníky. V roce 2008 bylo pojistné (včetně dovolených a extraprávních odměn) v minimální výši 5 717,93 EUR a maximální ve výši 35 099,83 EUR za rok. Vyšší sazby jsou uplatňovány v některých odvětvích, v nichž jsou rizika větší. Například pojistné sazby pro stavební dělníky se pohybují mezi 7 a 8 % z hrubého výdělku.

Česká republika

ukazatel	měrná jednotka	rok	nemocenské pojištění	důchodové pojištění	příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	zdravotní pojištění	celkem
pojistné placené:	zaměstnancem	2000-2003	1,1	6,5	0,4	4,5	12,5
	zaměstnavatelem		3,3	19,5	3,2	9,0	35,0
	celkem		4,4	26,0	3,6	13,5	47,5
	zaměstnancem	2004-2008	1,1	6,5	0,4	4,5	12,5
	zaměstnavatelem		3,3	21,5	1,2	9,0	35,0
	celkem		4,4	28,0	1,6	13,5	47,5
	zaměstnancem	2009 (1.1.)	0,0	6,5	0,0	4,5	11,0
	zaměstnavatelem		2,3	21,5	1,2	9,0	34,0
	celkem		2,3	28,0	1,2	13,5	45,0

Zdroj: Höhne S. a kolektiv. *Bulletin No. 25. Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR 1990-2008*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2010, ISBN 978-80-7416-064-6. Dostupné na <http://www.vupsv.cz>

Maximálním vyměřovacím základem zaměstnance pro placení pojistného byla v roce 2008 částka ve výši 48násobku průměrné mzdy a 72násobku v letech 2009 a 2010.

Dánsko

Zaměstnanecké příspěvky

Příspěvky na sociální zabezpečení jsou stanoveny na základě hrubého výdělku, v roce 2008 ve výši 8,0 %.

Povinný příspěvek ve výši 1 % hrubého výdělku byl odváděn do doplňkového systému důchodového zabezpečení. V letech 2004-2008 byl tento příspěvek zrušen. Povinný byl fixní příspěvek ve výši 975,6 DKK pro pracovníky, kteří pracují nejméně 117 hodin měsíčně, zaměstnavatel poskytuje příspěvek, který je dvojnásobný k výši této částky (pro pracovníky, kteří pracují méně než 117 hodin, ale ne méně než 78 hodin, je sazba 650,4 DKK, pro pracovníky, kteří pracují méně než 78 hodin, ale ne méně než 39 hodin, je sazba 325,2 DKK).

Zaměstnanci jsou povinni zaplatit fixní příspěvek ve výši 8 292 DKK měsíčně na podporu v nezaměstnanosti. Příspěvek na pojištění v nezaměstnanosti je od roku 1999 rozdělen na dvě části:

- příspěvek na pojištění v nezaměstnanosti (DKK 3 372),
- dobrovolné příspěvky na předčasný odchod do důchodu (4 920 DKK).

Administrativní poplatek vyplácený do fondu nezaměstnanosti není započítán (pohybuje se od 696 DKK do 2 015 DKK). Průměrný poplatek všech 29 fondů v Dánsku je přibližně 1 034 DKK. Typický příspěvek pro modrý límeček je 1 248 DKK.

Příspěvky zaměstnavatele

Od roku 2000 se příspěvky na sociální zabezpečení neodvádějí. Zaměstnavatel pouze přispívá do doplňkového systému důchodového zabezpečení, který v případě plného úvazku zaměstnance odpovídal v roce 2008 fixní částce DKK 1 951,2 měsíčně (což je dvojnásobek paušální částky DKK 975,6 uvedené výše u zaměstnaneckých příspěvků).

Finsko

Zaměstnanecké příspěvky

Sazba příspěvku zdravotního pojištění na zdravotní péči, kterou platí zaměstnanec, v roce 2008 byla 1,24 %. Vyměřovací základ pro tento příspěvek byl čistý zdanitelný příjem pro municipální danění. Výše příspěvku na zdravotní pojištění byla denní částka činící 0,67 % z hrubého výdělku.

Důchodové pojištění zaměstnanců činilo 4,1 % hrubé mzdy zaměstnanců a pojištění pro případ nezaměstnanosti 0,34 % hrubého platu. Pro zaměstnance ve věku 53 a více let činilo penzijní pojištění 5,2 % z hrubé mzdy. Tyto příspěvky jsou odpočitatelné z daně z příjmů.

Příspěvky zaměstnavatele

Průměrná míra příspěvků zaměstnavatele do systému sociálního zabezpečení v roce 2008 byla 24 % z hrubé mzdy.

Francie

Některé příspěvky jsou vybírány jen z určité části měsíčního výdělku. Od roku 1997 se horní limit upravuje jednou ročně k 1. lednu. V lednu 2008 byl tento strop 2 773 EUR (nebo 33 276 EUR ročně).

Zaměstnanecké příspěvky

Důchody:

- 6,65 % z hrubé výdělku až do stropu,
- 0,10 % z celkové mzdy.

Nemoci, těhotenství, invalidita, smrt:

- 0,75 % z hrubé mzdy.

Nezaměstnanost:

- 2,4 % z výdělku až k 4násobku výše stropu.

Ostatní:

- doplňková penze, mimo manažerů, minimálně 3 % mezd až do stropu a 8 % mezi jedno- až trojnásobkem výše stropu,
- zvláštní příspěvek, mimo managementu dříve zahrnut do dávky "nezaměstnanost", který představuje 0,8 % z příjmů až do stropu sociálního zabezpečení, plus 0,9 % všech příjmů nad strop, ale nepřesahující trojnásobek částky stropu.

Příspěvky zaměstnavatele

Důchody:

- 8,3 % z hrubé mzdy, a to až do stropu, plus 1,6 % z celkového výdělku.

Nemoci, těhotenství, invalidita, smrt:

- 13,1 % z celkových mezd,
- autonomní příspěvek solidarity (contribution de solidarité autonomie) ve výši 0,3 % z celkového výdělku.

Nezaměstnanost:

- 4 % z mezd, až do 4násobku stropu,
- 0,15 % až do 4násobku stropu do garančního fondu.

Pracovní úrazy:

- sazby příspěvku na pracovní úrazy se liší podle typu podnikání a jsou každoročně zveřejňovány v úředním věstníku (Journal officiel de la République française); v průmyslu (bez těžby nerostných surovin) a v komerčních službách se průměrná sazba pohybuje kolem 2,30 %.

Rodinné přídavky:

- 5,4 % z mezd.

Další:

- doplňková penze, mimo manažerů, ve výši 4,5 % až do stropu a 12 % mezi jedním až trojnásobkem stropu,
- zvláštní příspěvek, mimo manažerů, ve výši 1,2 % mzdy a pro manažery 1,3 % plus další progrese mezi 1- až 3násobkem stropu,
- ostatní příspěvky (výstavba, bydlení, zaučení, další vzdělávání): 3,05 % až do výše sociálního zabezpečení plus 2,95 % nad strop; není zahrnut příspěvek na dopravu, geograficky se liší.

Itálie

Příspěvky zaměstnanců

Sazby a strop:

- průměrná sazba až do výše výdělku 40 765 EUR ročně je 9,49 %
- průměrná sazba z výdělku nad 40 765 EUR až do 88 669 EUR ročně byla 10,49 %
- pro příjem přesahující 88 669 EUR, zaměstnanec platil částku podle algoritmu $(0,0949 \times 40\,765) + 0,1049 \times (88\,669 - 40\,765)$,
- rozlišení podle rodinného stavu a pohlaví.

Příspěvky zaměstnavatele

Sazby a strop:

- příspěvky 32,08 % až do výše roční mzdy 88 669 EUR,
- pro mzdu přesahující 88 669 EUR, zaměstnavatel platil pevnou částku získanou: $0,3208 \times 88\,669$.

Irsko

Zaměstnanecké příspěvky

Příspěvky jsou splatné jako procentní podíl na hrubém výdělku. Nerozlišuje se podle rodinného stavu nebo pohlaví. Prvních 500 EUR týdenního příjmu bylo osvobozeno od zdravotní daně a prvních 352 EUR týdenních příjmů bylo osvobozeno od sociálního pojištění. Nebyl-li zaměstnanec osvobozen od daně, pak příspěvek ve výši 127 EUR za týden se používal pro účely sociálního pojištění. Tato týdenní výjimka se nekumulovala u zaměstnanců, kteří již neměli nárok na osvobození od daně, pokud jejich roční výdělky převyšovaly strop pro sociální pojištění. Další 0,5 % zdravotní daně se vztahovalo na příjmy vyšší než 1 925 EUR za týden (více než 100 EUR ročně).

	sazba v % mezd	práh (EUR)	stropy (EUR)
zdravotní daň	2,0	26 000	100 100
	2,5	100 100	
důchodové a sociální pojištění	4,0		50 700

Příspěvky zaměstnavatele

Stejně jako příspěvky zaměstnanců i příspěvky zaměstnavatele jsou splatné jako procentuální část hrubého výdělku zaměstnance.

	sazba v % mezd	strop (EUR)
pracovní úrazy	0,50	
redundanční příspěvek	0,40	
důchodové a sociální pojištění	9,85	
celkem	10,75	nejsou

Příspěvek zaměstnavatele se snižoval z 10,75 % na 8,5 % z mezd, pokud zaměstnanci vydělávali méně než 356 EUR týdně.

Maďarsko

Zaměstnanecké příspěvky

Důchody:

Nový penzijní systém nabyl účinnosti 1. ledna 1998. Důchodový systém stojí na třech pilířích a skládá se z veřejného systému, soukromých penzijních fondů a dobrovolného připojištění. Účast ve veřejném systému je povinná pro všechny zaměstnance. Současně, první skupina zaměstnanců (např. kdo se nejprve přidal do systému sociálního zabezpečení v roce 2008 a nedosáhl v té době věku 35 let) byla povinna vstoupit do soukromých penzijních fondů (2. pilíř).

Skupina zaměstnanců (např. kdo se připojil k systému sociálního zabezpečení před rokem 2008 a nedosáhl věku 30 let) měla možnost vstoupit do soukromého penzijního fondu. Zaměstnanci, jež jsou ve veřejném systému, i nadále platili 9,5 % příspěvků do státního penzijního fondu (veřejný systém). Maximální roční výše tohoto příspěvku byla 678 015 HUF ročně.

Nemoc:

- sazba do zdravotního zabezpečení činí 6 % z hrubého výdělku.

Nezaměstnanost:

- zaměstnanec byl povinen do systému odvést 1,5 % hrubého výdělku.

Příspěvky zaměstnavatele

Důchody:

- sazba důchodového zabezpečení činila 24 % z hrubé mzdy.

Nemoc:

- sazba zdravotního zabezpečení činila 5 % z hrubé mzdy.

Nezaměstnanost:

- zaměstnavatel platil 3 % z hrubé mzdy.

Ostatní:

- paušální částka zdravotního příspěvku byla 1 950 HUF měsíčně (23 400 HUF ročně),
- částka na další vzdělávání zaměstnancům (školení) byla 1,5 % z vyplacených mezd.

Německo

Výše příspěvků na sociální zabezpečení závisí na výši mezd a pojistné sazbě. Všechny příspěvky mají strop, tj. maximální příjem, pro který jsou vypočteny zákonné příspěvky. Sazby na důchodové zabezpečení, péči¹ a nezaměstnanost jsou stanoveny vládou.

Zaměstnanecké příspěvky

Výdělky zaměstnanců byly osvobozeny od odvodů na sociální zabezpečení až do výše 4 800 EUR za rok. Od 1. dubna 2003 platilo zvýhodnění pro zaměstnance s měsíčními příjmy ve výši 400,01 EUR až 800 EUR za měsíc (EUR 4 800,12 EUR až 9 600 EUR za rok). Pokud zaměstnanec spadl do tohoto intervalu, část jeho příjmů byla osvobozena od příspěvků na sociální zabezpečení. Zaměstnavatelé však platili normální příspěvky. Tento postup má ulehčit finanční zátěži zaměstnanců. Příspěvky zaměstnanců rostou na lineární bázi. Zatímco 30 % z výdělku až do výše 400 EUR byly výhradně placené zaměstnavateli, zaměstnanci u výdělků nad 400,01 EUR za měsíc mají sazbu 10,45 %, zatímco zaměstnavatel zaplatil plných 19,55 %.

Důchody:

Zaměstnavatelé a zaměstnanci platili každý polovinu sazby příspěvku 19,9 % (v roce 2008), to je 9,95 % z hrubé mzdy zaměstnance, až do stropu ve výši 63 600 EUR.

Nemoc:

V roce 2008 zaměstnavatel platil 7,0 % a zaměstnanci platili 7,9 % z hrubé mzdy. Příspěvkový strop je 43 200 EUR. Zatímco všechny uvedené výpočty předpokládaly účast na veřejném zdravotním pojištění, zaměstnanci s příjmy nad příspěvkový strop se mohli odhlásit a zvolit soukromé pojištění.

Nezaměstnanost:

Zaměstnanci platili polovinu příspěvků na pojištění, zaměstnavatel druhou polovinu. V roce 2008 je sazba příspěvku 3,3 % ze započítatelného příjmu. Zaměstnanec i zaměstnavatel zaplatil tedy 1,65 %. Příspěvkový strop byl 63 600 eur.

Dlouhodobá péče:

Od 1. července 2008 byla sazba 1,95 % hrubé mzdy se stropem 43 200 EUR ročně. Zaměstnavatelé platili polovinu. Bezdětným plátcům se sazba od července 2008 zvýšila z 0,975 na 1,225 %.

---

¹ Povinná dlouhodobá péče (*Gesetzliche Pflegeversicherung*) pro osoby ve veřejném nebo soukromém nemocenském pojištění, blíže Prušvic, D. a kolektiv. Porovnání výběru pojistného a daní. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2008, ISBN 978-80-87007-99-0, s. 46-56

Pracovní úrazy:

- pouze zaměstnavatel.

Rodinné přídavky:

- žádné.

Příspěvky zaměstnavatele

Pro roční mzdu do 4 800 EUR platila zvláštní pravidla, příspěvky na sociální zabezpečení a daně platil zaměstnavatel ve výši 30 % mzdy (28 % na sociální zabezpečení a 2 % na daně). Roční příspěvky pro výdělky mezi 4 800,01 EUR a 9 600 EUR, viz zaměstnanecké příspěvky.

Pracovní úrazy:

Německo zavedlo zákonné pracovní úrazové pojištění. Je poskytováno podle sektorů. Toto pojištění chrání zaměstnance a jejich rodiny proti následkům pracovních úrazů a nemocí z povolání. To je financováno prostřednictvím příspěvků, které platí pouze zaměstnavatelé. Výše příspěvku zaměstnavatele závisí na celkové výši ročního platu zaměstnance a podle příslušné úrovně rizikovosti pracoviště.

Nizozemsko

Zaměstnanecké příspěvky

Nezaměstnanost:

- 3,5 % hrubé mzdy mezi 15 921 EUR a 46 205 EUR,
- pro základní pojištění byl každý dospělý povinen zaplatit fixní částku ve výši 1 047 EUR ročně,
- 7,2 % hrubé mzdy se odvádělo do zaměstnanecké sítě sociálního zabezpečení v nezaměstnanosti do 31 231 EUR čistého příjmu. Za příspěvek zaměstnanci obdrželi povinné náhrady od svého zaměstnavatele, které se zahrnovaly do zdanitelného příjmu poplatníka. V závislosti na rodinné situaci a příjmech má poplatník nárok na „pečovatelskou výhodu“.

Starobní důchod:

- 17,9 % zdanitelných příjmů v prvním a druhém daňovém pásmu. Toto se nevztahovalo na osoby ve věku 65 let a více,

Vdovské a sirotčí důchody:

- 1,10 % zdanitelných příjmů v 1. a 2. daňovém pásmu,

Mimořádné výdaje na zdravotní péči a zdravotní postižení:

- 12,15 % zdanitelných příjmů v 1. a 2. daňovém pásmu.

Příspěvky zaměstnavatele

Nezaměstnanost:

- 4,7 % hrubé mzdy mezi 15 921 EUR a 46 205 EUR pro všeobecný fond nezaměstnanosti,

- příspěvek ve výši 1,30 % hrubého výdělku pod 46 205 EUR pro průmyslové asociace pojištěven.

Invalidita:

- 6,30 % hrubé mzdy pod 46 205 EUR.

Zdravotní péče:

- 7,2 % až do 31 231 EUR hrubé mzdy.

Rakousko

	stropy (EUR)		sazby v % hrubé mzdy	
	měsíční mzdy	vánoční bonusy a odstupné	zaměstnanec	zaměstnavatel
zdravotní pojištění	3 930	7 860	3,95	3,55
pojištění v nezaměstnanosti	3 930	7 860	3,00	3,00
důchodové pojištění	3 930	7 860	10,25	12,55
úrazové pojištění	3 930	7 860	-	1,40
příspěvek na pracovní komoru	3 930	-	0,50	-
zdravotní pojištění	3 930	7 860	3,95	3,55
zajištění mezd v případě bankrotu	3 930	7 860		0,70

Pro zaměstnance je strop příspěvků ve výši 349,01 EUR měsíčně.

Zaměstnavatelé odvádějí 1,53 % z hrubé mzdy na sociální zabezpečení a do zdravotního fondu ("Bundesanstalt für Arbeit") pro ty, jejichž zaměstnání začínalo po 1. lednu 2004 nebo pokud se zaměstnavatel a zaměstnanec přihlásili k účasti v tomto programu.

Dvě daně ze mzdy, které jsou vybírány na straně zaměstnavatele za všechny zaměstnance v soukromém sektoru, kde je hrubá měsíční mzda vyšší než 1 095 EUR:

- příspěvek do Fondu vyrovnání rodinných nákladů (4,5 %),
- poplatek (3 %).

Řecko

Velká většina těch, kteří jsou zaměstnání v soukromém sektoru a ve službách, byla přímo pojištěna. Kromě hlavních příspěvků se povinně vybíraly příspěvky do dalších drobných fondů vytvořených ve prospěch zaměstnanců. Průměrné sazby z příspěvků placených bílými límečky v % hrubé mzdy:

sazba v % hrubé mzdy	zaměstnavatel	zaměstnanec	celkem
sociální pojištění	18,43	9,22	27,65
fondy sociálního připojištění	3,00	3,00	6,00
ostatní	6,63	3,78	10,41
celkem	28,06	16,00	44,06

Vyšší příspěvky se platily (19,45 % hrubé mzdy pro zaměstnance a 30,21 % pro zaměstnavatele) v případě modrých límečků, kteří vykonávají těžkou práci (nezdravé, nebezpečné práce atd.) a mají nárok na odchod do důchodu o pět let dříve než ostatní pracovníci. V průmyslovém sektoru zaměstnavatel platí další příspěvek ve výši 1 % z titulu rizika z povolání, protože tito pracovníci jsou náchylnější k pracovním úrazům a nemocím z povolání. Příspěvky se vypočítávají na základě měsíčního výdělku, ale v rámci limitů stanovených v národní generální kolektivní pracovní smlouvě. Hrubé měsíční odměny zahrnují mzdy a platy, zaměstnanecké výhody a bonusy a zisk rozdělovaný mezi zaměstnance. Strop ve výši 2 384,5 EUR měsíčně platil pro ty, kteří začali pracovat před 1.1.1993. Na druhé straně, pro ty, kteří začali pracovat po 1.1.1993, činí strop na příspěvky na sociální zabezpečení 5437,96 EUR od 1.1.2008 do 30.09.2008 a 5 546,72 EUR od 1.10.2008 do 31.12.2008.

Sebezaměstnaní povinně platí měsíční paušální částku samostatné pojišťovně; příspěvky jsou závislé na počtu let, po které byl účastník pojištěn. Příspěvky na sociální zabezpečení jsou plně uznatelné pro účely daně z příjmů.

Polsko

Zaměstnanecké příspěvky

Zaměstnanci platili 13,71 % z hrubé mzdy. Tento příspěvek zahrnoval:

- penzijní připojištění - 9,76 % z hrubé mzdy,
- příspěvek na invalidní pojištění - 1,5 % z hrubé mzdy,
- nemoc / mateřství - 2,45 % z hrubé mzdy.

V případě penzijního a invalidního pojištění se příspěvky neplatily nad 85 290 PLN.

Příspěvky zaměstnavatele

Zaměstnavatelé měli povinnost platit příspěvky na sociální zabezpečení ve výši 18,43 % z hrubé mzdy:

- 15,88 procentních bodů tohoto příspěvku je stanoveno pro sociální pojištění,
- 2,45 p.b. na nezaměstnanost,
- 0,1 p.b. do garančního fondu.

Příspěvek na sociální zabezpečení se členil na tři části:

- 9,76 p.b na starobní pojištění,
- 4,5 p.b. na invalidní pojištění,
- 1,62 p.b. (v průměru) jsou určeny pro úrazové pojištění.

V případě penzijního a invalidního pojištění se neplatily příspěvky nad mzdu 85 290 PLN.

Portugalsko

Zdrojem příspěvků na sociální zabezpečení byla hrubá mzda bez omezení stropem.

Příspěvky zaměstnanců

Sazba příspěvků zaměstnanců činila 11 % z hrubé mzdy.

Příspěvky zaměstnavatele

Sazba pojistného placená zaměstnavatelem na sociální zabezpečení byla 23,75 % z hrubé mzdy.

Slovensko

Příspěvky zaměstnanců

Povinné příspěvky ve výši 13,4 % hrubého výdělku platili všichni zaměstnanci do vládou provozovaných systémů.

	sazba v % hrubé mzdy
zdravotní pojištění	4,0
sociální pojištění	9,0
z toho:	
nemoc	1,4
důchod	4,0
postižení	3,0
nezaměstnanost	1,0

Existuje maximální vyměřovací základ MSSAB (uplatňovaná maximální výše příspěvku), který se vztahuje na sociální zabezpečení. Od roku 2004 pro MSSAB již nejsou stanovené hodnoty, ale závisí na průměrné mzdě (AW). Poslední změna zákona o sociálním pojištění je platná od 1. ledna 2008 a upravuje vzorce pro výpočet MSSAB pro odchod do důchodu, zdravotního postižení a pojištění v nezaměstnanosti.

Průměrné měsíční MSSAB pro odchod do důchodu, zdravotního postižení a pojištění v nezaměstnanosti se vypočítá jako:

$$4 \times AW (t-2) + 4 \times AW (t-1).$$

Průměrná měsíční MSSAB na zdravotní pojištění se vypočítá jako:

$$1,5 \times AW (t-2) + 1,5 \times AW (t-1).$$

Podle zákona, MSSAB v prvních šesti měsících roku:

$$4 \times AW (t-2) \text{ (pro případ nemoci pojištění } 1,5 \times AW (t-2)),$$

MSSAB v druhé polovině roku:

$$4 \times AW (t-1) \text{ (pro případ nemoci } 1,5 \times AW (t-1)).$$

Průměrné měsíční MSSAB na zdravotní pojištění se vypočítá jako:

$$3 \times AW (t-2).$$

Kde AW (t-2) je průměrná mzda před dvěma lety a AW (t-1) je průměrná mzda před současným rokem. Průměrná mzda je určena pro statistický úřad - pro rok 2006 je 18 761 SKK za měsíc a rok 2007 SKK 20 146 za měsíc.

Příspěvky zaměstnavatele

Celkový příspěvek zaměstnavatele činil 35,2 % z hrubého výdělku. Příspěvek se skládá:

- 10 % zdravotní pojištění,
- 25,2 % sociální pojištění.

Sazba na sociální pojištění:

- 1,4 % na nemocenské pojištění,
- 3 % na invalidní pojištění,
- 14 % na důchodové pojištění,
- 0,25 % do garančního fondu,
- 0,8 % na úrazové pojištění do konce roku 2008 a mezi 0,3 a 2,1 % v roce 2009 v závislosti na kategorii rizikovosti práce,
- 1 % na podpory v nezaměstnanosti,
- 4,75 % do rezervního fondu.

Slovensko zavedlo od ledna 2005 v penzijním pojištění soukromě spravovaný fondový pilíř. Část důchodového pojištění, 9 % z hrubého výdělku, zaměstnavatel odvádí do soukromých penzijních fondů. Soukromé penzijní fondy jsou spravovány mimo sektor vládních institucí, tudíž tyto příspěvky nejsou započítávány do výpočtu průměrné a mezní daňové sazby.

	vzorec pro MSSAB	hodnota MSSAB
zdravotní pojištění	$3,0 \times AW (t-2)$	675 396
sociální pojištění		
z toho:		
nemoc	$(1,5 \times AW (t-2) + 1,5 \times AW (t-1)) / 2$	350 163
starobní důchod	$(4,0 \times AW (t-2) + 4,0 \times AW (t-1)) / 2$	933 768
postižení	$(4,0 \times AW (t-2) + 4,0 \times AW (t-1)) / 2$	933 768
nezaměstnanost	$(4,0 \times AW (t-2) + 4,0 \times AW (t-1)) / 2$	933 768
úrazové		bez omezení
garanční fond	$(1,5 \times AW (t-2) + 1,5 \times AW (t-1)) / 2$	350 163
rezervní fond	$(4,0 \times AW (t-2) + 4,0 \times AW (t-1)) / 2$	933 768

Španělsko

Příspěvky na sociální zabezpečení jsou hodnoceny na základě hrubého výdělku zaměstnance s přihlédnutím k jeho výši. V roce 2007 byly mantinely pro úplný pracovní úvazek ve výši:

- práh: 8 398,8 EUR
- strop: 36 889,2 EUR

Pro částečný úvazek jsou hodnoty úměrně sniženy dle skutečně odpracovaných hodin.

Zaměstnanecké příspěvky

- starobní důchod / dávky v nemoci a postižení - 4,7 % hrubého výdělku,
- nezaměstnanost -1,55 % hrubého výdělku,
- profesní vzdělávání 0,1 % hrubého výdělku.

Příspěvky zaměstnavatele

- starobní důchod / dávky v nemoci a postižení - 23,6 % hrubého výdělku,
- nezaměstnanost / pracovní úrazy - 5,75 % hrubého výdělku,
- mzdový fond - 0,2 % hrubého výdělku,
- profesní vzdělávání - 0,6 % hrubého výdělku.

Švédsko

Zaměstnanecké příspěvky

Do důchodového systému platili zaměstnanci a sebezaměstnaní 7 % z příjmů, když byl tento roven nebo vyšší než 42,3 % základní částky nezdanitelného základu. Částka nemohla překročit 27 100 SEK, protože obecné důchodové příspěvky nebyly hrazeny z příjmu nad SEK 387 360 (= 8,07 * 48 000). Příspěvek zaměstnanců je kompenzován daní.

Příspěvky zaměstnavatele

Příspěvky zaměstnavatelů se vypočítají jako procento z celkové částky mezd a benefitů za rok. Pro sebezaměstnané je vyměřovacím základem čistý příjem. Sazby pro rok 2008 uvádí přehled:

	zaměstnavatel sazba v % hrubého výdělku	sebezaměstnaný sazba v % čistého příjmu
starobní důchod	10,21	10,21
pozůstalostní důchod	1,7	1,7
rodičovské pojištění	2,2	2,2
zdravotní pojištění	7,71	7,93
trh práce	2,43	0,5
ochrana zdraví při práci	0,68	0,68
obecné daně ze mzdy	7,49	7,49
celkem	32,42	30,71

V některých regionech se poskytovalo snížení o 10 % základu, maximálně však 7 100 SEK za měsíc (18 000 SEK ročně pro sebezaměstnané). Pro zaměstnance ve věku 18-24 let se poskytovalo snížení příspěvků na sociální zabezpečení, 21,30 % (20,45 % pro sebezaměstnané). Pro zaměstnance starší 65 let se uplatňoval pouze příspěvek na starobní důchod ve výši 10,21 % hrubé mzdy. Zaměstnavatelé byli osvobozeni od příspěvků na soc. zabezpečení za osoby narozené v roce 1937 a dříve.

Velká Británie

Zaměstnanecké příspěvky

Příspěvky do národního pojištění byly splatné zaměstnanci vydělávajícími více než 105 GBP týdně. Zaměstnanec odváděl 11 % mzdy mezi 105 GBP a 770 GBP a 1 % výdělku nad 770 GBP v případě, že nespadal do druhého státního důchodového režimu (další státní důchod, který doplňuje základní starobní důchod).

Smluvním účastníkům druhého státního důchodového režimu (doplňková penze nad základní důchod) se pojistné snižuje o 1,6 % výdělku, a to mezi 90 GBP a 770 GBP. Všichni zaměstnanci vydělávající pod 105 GBP za týden neměli povinnost pojištění, ale příspěvek byl považován za zaplacený z příjmů mezi 90 GBP a 105 GBP na ochranu nároku na dávky.

Příspěvky zaměstnavatele

Zaměstnavatel neplatil příspěvky za zaměstnance vydělávající méně než 105 GBP týdně. Sazba příspěvků zaměstnavatelů za zaměstnance nespádajícího do státního druhého důchodového režimu je 12,8 % z výdělku nad 105 GBP za týden. Za ostatní se sazba snižovala o 3,7 % z příjmu mezi 90 GBP a 770 GBP za týden.